

BIOGRAPHIA

35

Állatorvostudományi
Egyetem
elhunyt tanárainak
és előadóinak
életrajza

„Magasztos és követésre méltó gondolat
az elhunyt tanároknak emlékoszlopot
emelni, hiszen mindnyájuk életének lángja
tudományuk előbbrevitelében lobogott
és hamvadt el”.

(Daday)

A MAGYAR KIR. ÁLLATORVOSI FŐISKOLA TANÁRI KARA (1901)

BIOGRAPHIA

---

az
Állatorvostudományi
Egyetem
elhunyt tanárainak
és előadóinak
életrajza

Budapest, 1967

Megjelent a Mezőgazdasági Könyvkiadó gondozásában
Felelős kiadó az Állatorvostudományi Egyetem rektora
Felelős szerkesztő dr. Kovács Gyula és dr. Fehér György
Műszaki szerkesztő Dubovay Lajos

A kötéstervet Uray Erika készítette

Nyomásra engedélyezve 1967. VII. 12-én

Megjelent 2000 példányban 17,25 (A/5) ív terjedelemben, 60 ábrával

Készült az MSZ 5601-59 és 5602-55 szabványok szerint

MG 948-a-6700

67-5556 — Szegedi Nyomda

Állatorvosképzésünk tradíciója, küzdelmes múltja, ennek tanulságai készítettek minket arra, hogy egyetemünk kiadványait új tartalommal egészítsük ki. Egyetemünk történetének egy részét az alkotók, a tanárok életén keresztül szeretnénk bemutatni. A múlt kötelez, a történelem tanít, tanulást nyújt és irányt is mutat, lelkesít, egy-szersmind további munkára buzdít. Ez a történeti tanulás vezérelt és szabta meg életrajz-gyűjteményünk irányelveit és összeállítását.

Az életrajzi adatok összegyűjtésében az a gondolat is vezérelt, hogy egy ilyen gyűjtemény érték és egyben hasznos olvasmány mindazok számára, akiket érdekel állatorvosi pályánk múltja, volt tanáraink, oktatóink élete, küzdelme. Az olvasó bizonyosan lépten-nyomon akad majd olyan adatra, ami különösképpen megragadja a figyelmét. Bár ez a gyűjtemény — mint Kossa professzor mondja az Állatorvosi Könyvészet-éről — nem regény, s nem is elbeszélés, mégis lesznek olyanok, akik — esetleg — amazoknál szívesebben olvassák. Reméljük, hogy múltunk nagy embereinek élete mindenkire, de különösképpen azokra lesz vonzó hatással, akik e nagy emberek közül egyeseket személyesen is ismertek.

Tanáraink irodalmi munkásságát is összefoglaló bibliográfiát két okból nem készítettünk. Egyfelől az életrajzhoz kötött bibliográfia szakmailag nehezen áttekinthető, és még egyetemünk vonatkozásában sem lehet teljes (beosztott oktatók, kutatók munkái), másfelől a tudományos gyakorlat igényeit kielégítő, szakosított rendszerű bibliográfia készítését az életrajzi leírás nem teszi lehetővé; az egyetem tudományos munkásságát összefoglaló, a szaktárgyaknak megfelelően csoportosított bibliográfia összeállítása a jövő évek nagyon fontos és szép feladata.

Ez az adott lehetőségek között szerkesztett kis könyv sem tartalmában, sem múltba tekintő szemléletében nem lehetett teljes; célunk csupán az volt: gyűjt-sük össze lehetőség szerint intézményünk volt, elhunyt tanárait és előadóira vonatkozó, az irodalomban fellelhető életrajzi adatokat, s mint termést, hordjuk össze egy magtárba, hogy abból a jövőben az érdeklődők — ha nagy vonásokban is — adatokat szerezhessenek, egyben tanulhassanak.

Tudjuk, hogy a tudományt emberek művelik, fejlesztik és teszik hatalmassá, viszont keveset tudunk arról, hogyan, milyen belső erőttől hajtva tették naggyá;

a kiváló képességen kívül mi kellett még ahhoz, hogy egy tanár eredményes oktató és kutatómunkát végezzen. Ismerjük meg tehát az alkotót, az egyéniséget, a szakmaszeretettől fűtött erős akaratot, a szerénységgel koronázott, becsületes, kitartó munkát, a szervezőkészséget és mindent, ami nélkül tudományt alkotni nem lehet.

Az életrajzok terjedelmét elsősorban a rendelkezésre álló ívterjedelem határozta meg. Így az egyes tanárok, előadók életrajzában csak a fontosabb munkák szerepelnek, egyszersmind megemlíti azt a munkaterületet is, amelyen a tanárok tudományos működésüket kifejtették; bibliográfiai adatok felsorolásához kötetek lettek volna szükségesek.

A gyűjtemény a még dolgozó vagy nyugalomban levő tanárok, előadók életrajzát nem tartalmazza, az állatorvostudományhoz szorosan nem tartozó rokontudományok előadói pedig csak részben szerepelnek ebben a könyvben. Úgy véljük, hogy ez utóbbiak méltatása a rokon-, illetőleg a társtudományok művelőinek lesz a feladata.

Az életrajzokat igyekeztünk hasonló szempontok, szerkezet szerint felépíteni, amennyire ezt a rendelkezésre álló adatok megengedték. Először néhány sorban megadtuk azt, hogy ki az, akiről szó esik, ezután életének lefolyását ismertettük részletesen. Mit tett, mit végzett mint tanár az oktatás, a tanítás, s mit a tudományos kutatómunka területén. Ezután a működése során elért társadalmi helyzetét, viszonyait megemlítve, kitüntetéseit felsorolva, életrajzát munkásságának az állatorvostudomány területén megmutatkozó jelentőségének rövid méltatásával fejezzük be. Így igyekszünk emléket állítani a jövő nemzedék számára, hogy lássa, miként küzdöttek, dolgoztak elődeink szakmájuk területén, de azon túl, társadalmi téren is.

A tisztelet és a hála érzése fog el mindnyájunkat — mondja Kossa professzor —, amikor azt olvassuk lelkesen és fáradhatatlanul dolgozó professzorainkról, hogy sokszor milyen mostoha körülmények között, harcban, nélkülözésekben, meg nem értéssel küzdve, végezték munkájukat, hogy egyikük-másikuk nemcsak az intézetében, hanem az otthonában is milyen nehéz, mai szemmel nézve elképzelhetetlen körülmények között dolgozott. Csodálni kell azt az akaraterőt, azt a csüggedés nélküli törekvést, amellyel munkájukat gyümölcsözővé tudták tenni.

Az életrajzi adatokhoz több kútfőből merítettünk, ezek között elsősorban dr. Kotlán Sándor A magyar állatorvosképzés története című, 1941-ben megjelent, nagyon értékes, kimerítő könyvéből, amely sok-sok adatával nélkülözhetetlen forrásmunkánk volt. Felhasználtuk dr. Magyary Kossa Gyula Állatorvosi Könyvészetét, a Veterinarius, az Állatorvosi Lapok, illetőleg a Magyar Állatorvosok Lapja évfolyamait, ezenkívül különböző, részben az Egyetemen, részben a Magyar Tudományos Akadémián tartott emlékbeszédeket, s még egyéb, nem szaklapokban megjelent életrajzokat, az Egyetem egyes intézeteiből szerzett adatokat, fényképeket, amelyekért e helyen is köszönetet mondunk. Az életrajzi adatok többsége magyar szerzőktől való, de felhasználtuk külföldi szerzők adatait is. Családi kapcsolatok megkeresése

révén is több értékes életrajzi adatot szereztünk. Az irodalom megkereséséhez, felkutatásához a Palla által szerkesztett és 1966-ban kiadott *Communicationes ex bibliotheca historiae medicae hungarica* című (40) kiadványt is igénybe vettük; jó szolgálatot tett, bár kétségtelen, hogy még sok, általunk talált és felhasznált irodalmi adatot nem foglal magába.

Feltűnhet az, hogy egyes életrajzok hosszabbak, mások rövidebbek, sőt van néhány soros, rövid életrajz is, amelyekhez még fényképet sem mellékelünk. Ennek oka az volt, hogy nem állt rendelkezésünkre minden tanárról, előadóról egyformán bőséges adat, fénykép. Különösen régi tanárokról nem voltak elegendő adataink, aminek oka egyrészt az is, hogy a főiskola irattára a második világháborúban részben elpusztult, így azután például azok az adatok, amelyekre Kossa professzor utal az Állatorvosi Könyvészet-ében, nincsenek meg.

Bizonyosan jó lett volna, hogyha a tanárok magánéletéről több adatot közlünk. Ilyen adataink — kisebb-nagyobb mértékben — voltak ugyan, mégis a szűkre szabott terjedelem miatt mellőznünk kellett azokat.

E kis könyv csupán próbálkozás; utat kíván mutatni egy később elkészítendő, további adatokkal gazdagított, bővített kiadáshoz. Nem is gondoljuk ezért, hogy e munka kimerítő, hézagtalan és hibátlan lesz, de talán mégsem hiábavaló.

Hálás köszönettel tartozunk dr. Kotlán Sándor akadémikus, egyetemi tanár úrnak, az állatorvosképzés története kiváló ismerőjének, valamint dr. Daday András professzor úrnak, egyetemünkön az állatorvos-történelem egykori előadójának; sok új szempontra utaló, kiegészítő megjegyzéseikkel, értékes tanácsaikkal, útbaigazításaikkal teljesebb értékűvé tették munkánkat.

Amikor e könyvet útjára bocsátjuk, érezzük, hogy bár teljességre törekedtünk, azt egészében nem valósíthattuk meg; ehhez olvasóink segítségére számítunk, s azt kérjük is.

Budapest, 1966. évi november hó

Dr. Kovács Gyula—Dr. Fehér György

DR. ABONYI SÁNDOR
(1880—1930)

Bölcsészdoktor, a magyar zoológusok egyik legalaposabb képzettségű, kiváló szorgalmú és tehetségű tagja; 1911-től — egyéb beosztása mellett — főiskolánk ny. rk. tanári címmel felruházott előadójaként közel húsz éven át oktatta főiskolánkon a szövettan című tárgykört.

Földeákon (Csanád m.) született 1880-ban. Atyja gazdatiszt és állatorvos volt. Középiskolai tanulmányai végeztével, 1899-ben a budapesti Kir. Magy. Tudományegyetem bölcsészeti karára iratkozott be. Mint természetrajz szakos tanárjelöltet 1901-ben, még hallgató korában, megbízott tanársegédként alkalmazták az egyetemi állattani intézetnél, ahol id. dr. Entz Géza professzor mellett 1910-ig mint második tanársegéd, ezután pedig 1912-ig mint első tanársegéd nagy buzgalommal és lelkesen működött. Ebben az időben nősült meg. A kiváló főnök irányítása mellett kitartó szorgalommal végzett munkája megértő méltánylásra talált. A jól teljesített kötelességérzete mellett életét harmonikus házassággal egészítette ki. Még 1901-ben a bölcsészettudományi kar a háziméh bélcsövének szövettani és élettani vizsgálatával bízta meg; dolgozatát 1903-ban a Margó-díjjal tüntette ki, majd 1904-ben e dolgozat alapján bölcsészdoktorrá avatta. 1906-ban középiskolai tanári oklevelet nyert. 1908-ban a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter támogatásával a nápolyi zoológiai állomáson dolgozott négy hónapon át, ahol főleg a tengeri halak bélcsövének szövettanával foglalkozott.

1911-ben a M. Kir. Állatorvosi Főiskola az általános állattan tárgyköréből magántanárrá habilitálta, és ettől kezdve közel húsz éven át mint megbízott előadó, 1924 után pedig mint c. nyilvános rendkívüli tanár hűségesen munkálkodott a főiskola kötelékében élete végéig. Büszkén vallotta, hogy a főiskola kötelékébe tartozik, akkor is, amikor más munkahelyen és beosztásban dolgozott. 1912-ben a Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Műegyetem állattani tanszékének adjunktusa lett dr. Daday Jenő professzor mellett, aki szintén szerette és becsülte szerény, jeles képzettségű munkatársát, viszont Abonyi Sándort is ragaszkodás és tisztelet fűzte főnökéhez.

1914 őszén hadba vonult mint tartalékos honvédhadnagy, a galíciai frontra. Még ebben az évben súlyos homloksebbel orosz fogságba esett. Nizsnij-Novgorodba, majd Szibériába, a japán határra szállították, ahonnan sok viszontagság között öt év múlva, 1920-ban került haza.

A Műegyetem állattani intézetét, ahonnan a háború kitörésekor hadba vonult, az időközben elhunyt igazgatója, dr. Daday Jenő professzor halála után megszüntették. A hazatérő Abonyi Sándornak jutott feladatául az intézet feloszlatása is. Mikor ezzel végzett, sok évi állami szolgálat ellenére állás nélkül maradt. Rövidesen azonban a pécsi Erzsébet Tudományegyetem dr. Pekár Mihály tanár közbenjárására átmenetileg adjunktusként alkalmazta és megbízta a szövettani gyakorlatok vezetésével. Ifj. dr. Entz Géza külföldre távozása után a polgári iskolai tanárképző, Erzsébet Főiskola állattani tanszékére rendes tanárnak nevezték ki. Közben a M. Kir. Állatorvosi Főiskolán 1913—1921-ig az állattan, majd a szövettan megbízott előadója volt. 1924-ben ny. rk. tanári címet kapott. 1921-ben a budapesti Kir. Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészeti karán állatszövettanból magántanári képesítést nyert. Több éven át a budapesti székesfővárosi Pedagógiai Szeminárium-ban az állattan előadója volt, és e minőségben laboratóriumot és gyűjteményt rendezett be. Átmenetileg tanította a gazdasági állattant a budapesti Kir. Magyar Tudományegyetem közgazdaságtudományi karán is. Amikor azután a két budapesti állami polgári iskolai tanárképző főiskolát egyesítették és Szegedre helyezték át, a költözködés, a berendezés és az újjászervezés feladata háramlott reá. Ennek ellenére az utolsó ideig nem akart, nem tudott megválni szívéhez nőtt régi munkakörétől, tisztségeitől, és így Budapesten és Szegeden több intézmény között osztotta meg idejét és munkaerejét. Mindamellett tevékeny részt vett a kutató munkában. Gyakran tartott előadást az Állattani Szakosztály ülésein is.

Az utazgatás terhes feladata és az áldozatot kívánó életmód miatt az amúgy is megviselt szervezete kimerült, és súlyos neuraszténia vett rajta erőt. A lemondás gondolatával kezdett foglalkozni, a szegedi állásából nyugalomba akart vonulni; független, nyugodt munkahelyre vágyott, amit az Állatorvosi Főiskola szövettani laboratóriumában talált meg. Állapota azonban fokozatosan súlyosbodott, úgy-hogy a budapesti egyetemi III. számú belgyógyászati klinikára vétette fel magát,

ahol agyvelődaganatra utaló tünetek mellett 1930. október 21-én, a műtéti beavatkozás előtt befejezte küzdelmes, sokat hányatott, tevékeny életét.

Tudományos munkássága — bár az alkalmosság befolyásolta — nem volt tervszerűtlen. Dolgozatai főleg a szövettan köréből valók, de vannak élettani, szisztematikai, valamint egyéb tárgyú munkái is. Állandó jellegű munkahely hiányában nagyobb, egyirányú programot nem valósíthatott meg. Tárgyainak nagy változatossága ellenére valamennyi munkáját a szembetűnő egzaktság, az aprólékos, részletező elmélyedés és az oki összefüggés keresése jellemzi.

Számos szövettani munkája közül említésre méltó a pályadíjat is nyert doktori értekezése: A háziméh (*Apis mellifica* L.) bélcsövének alak- és élettani leírása, továbbá az Adatok a tengeri csontos halak bélcsatornájának szövettanához, Az amphibia-lárvák úszóvitorlájának kifejlődéséről, A sejt átörökítő alkotórészeiről, A csontszövet mechanomorphosisáról című dolgozata.

Nagyobb arányú kísérleteket folytatott a selyemhernyó mesterséges táplálásával. Írt számos népszerű közleményt különféle folyóiratokba (az állatok biokémiai rokonságáról, a repülésről, a tengeri állatok ivadékgondozásáról, a mozgófényképes film sztereoszkópos vetítéséről stb.).

Abonyi Sándor tudományos munkássága sokoldalú volt; egyike volt a legértékesebb magyar zoológusoknak, akár alkotásait, akár környezetére való hatását tekintjük.

DR. AUJESZKY ALADÁR
(1869—1933)

Orvosdoktor; nagy műveltségű, általánosan elismert kutató, puritán ember, igazi „vir probus” volt. Nevéhez fűződik az általa felfedezett betegség, a fertőző nyúltvelőbénulás.

Aujeszky Aladár (Antal, Henrik) Budapesten született 1869. január 11-én. Atyja, Aujeszky Lipót, a belvárosi főreáliskola, majd a budapesti egyetem matematika-fizika tanára, korán elhunyt. Anyja a német származású Proebstl Antónia volt, aki 1930-ban halt meg.

Aujeszky Aladár középiskolai tanulmányait a Budapesti Piarista Főgimnáziumban, orvosi tanulmányait pedig a budapesti egyetemen végezte, ahol 1892-ben orvosdoktorrá avatták. Ezután egy ideig gyakorlati pályán működött, fél évig a Rókus-kórház II. sz. sebészeti osztályán mint gyakornok, asszisztens, majd az egyetemi II. sz. belklinikán szintén gyakornokként. Bár lelkiismeretes klinikai orvos volt, mégis inkább a laboratóriumi munkát érezte magáénak. Ezért 1895-ben a Högyes Endre vezetése alatt álló Pasteur-intézetbe vetette fel magát, ahonnan 1896-ban a szintén Högyes professzor igazgatása alatt álló egyetemi általános kórtani intézet kötelékébe lépett mint tanársegéd. Egész életében Högyes nyomdokain haladt, hozzá tisztelet, hála és elismerés fűzte.

1901-ben megvált a kórtani intézettől és a M. Kir. Állami Bakteriológiai Intézetnél vállalt segédtanári állást Preisz Hugó professzor mellett. Ebben az állásában a

földművelésügyi miniszter 1901 április havában végleg megerősítette. 1901-ben Preisz Hugó helyetteseként az Állatorvosi Főiskola bakteriológiai tanszékére nevezték ki (a Bakteriológiai Intézetet ugyanis közben a Főiskolához csatolták). 1903-ban a M. Kir. Állatorvosi Főiskolán állatorvosi diplomát, majd a bakteriológiai diagnosztikából magántanári képesítést szerzett, s amikor a M. Kir. Állami Bakteriológiai Intézetet a Főiskola Bakteriológiai Intézetévé minősítették át, Aujeszky a főiskolával még szorosabb összeköttetésbe került. Dr. Preisz Hugónak 1907-ben a budapesti egyetemre távozásával utódja a főiskolán Aujeszky Aladár lett, amikor is a bakteriológia nyilvános rendes tanárává nevezték ki. Ezt az állását 26 éven át, haláláig töltötte be. Négyyszer választották meg az Állatorvosi Főiskola prorektorául. Tanári minőségében szervezte meg az Állami Oltóanyagtermelő Intézetet, végezte az állati fertőző betegségek elleni oltóanyagok sok gondnal és felelősséggel járó ellenőrzését, a diphtheria-elleni vérsavó termelését, az ivóvízvizsgálatokat stb. Az Állami Oltóanyagtermelő Intézet vezetését később másnak adta át, hasonlóképpen több hivatalos, részben ellenőrző vizsgálati megbízásáról is lemondott, hogy több időt szentelhessen laboratóriumi kutató munkásságának.

Egyetemi alkalmaztatása idején megszerezte a középiskolai egészségtan-tanári és iskolaorvosi képesítést. Több éven át a székesfővárosi középiskolákban is működött. Az Állatorvosi Főiskolán kívül az egyetemi közgazdaságtudományi kar mezőgazdasági osztályán is előadta az általános bakteriológiát.

Tevékenyen részt vett a Kir. Magyar Természettudományi Társulat életében, amelynek titkára, elhunytáig választmányi tagja, pénztárvizsgáló és pénzügyi bizottsági tagja, mikrobiológiai szakosztályának pedig alakulásától kezdve az alelnöke, majd elnöke volt. A társulat folyóiratának, a Természettudományi Közlönynek egyik legszorgalmasabb munkatársa és legszívesebben olvasott cikkeinek írója. Tevékeny részt vett az Országos Közegészségügyi Egyesület működésében úgy is mint választmányi tag, úgy is mint alelnök. A Magyar Országos Állatorvos-Egyesület szakülési elnöke is volt több éven át. A Budapesti Piarista Diákszövetség tudományos osztálya az elnöki tisztséggel tüntette ki.

Kutató munkájának tárgya a tuberculosis és a malleus volt, ezenkívül főleg a veszettség tanulmányozásával foglalkozott és az állatoknak veszettség ellen való immunizálása érdekében nagyarányú és elismert sikerű vizsgálatokat végzett. Eközben egy új kóralakot, a róla Aujeszky-féle betegségnek elnevezett fertőző nyúltagyvelő-bénulást fedezte fel.

Nagy nevet szerzett magának különböző tudományos társaságokban, gyakran vállalt ezekben tisztséget is. Tudományos érdemei elismerésül a Szent István-Akadémia rendes tagjai sorába, a Wiener Gesellschaft für Mikrobiologie pedig külföldi levelező tagjává választotta. A világháború alatt a Vöröskereszt hadiékítményes II. osztályú díszjelvényével és a II. osztályú polgári hadi érdemkereszttel tüntették ki, az első világháború előtt pedig a szerb király a IV. osztályú Szent Száva-

rendet adományozta neki. Az Országos Állategészségügyi Tanácsnak rendes tagja volt.

Irodalmi dolgozatai az Orvosi Hetilap, a Matematikai és Természettudományi Értesítő, a Természettudományi Közlöny, az Egészség hasábjain, a külföldi folyóiratok közül pedig főleg a Zentralblatt für Bakteriologie-ban jelentek meg. Külön ki kell emelni irodalmi munkásságából A baktériumok természetrajza című, a Kir. Magyar Természettudományi Társulat kiadásában 1912-ben megjelent, nagyobb szabású, jeles művét, és ugyancsak a Társulat kiadásában (1924-ben) megjelent és széles körben elterjedt Általános bakteriológia című értékes tankönyvét. A vezetése alatt álló intézetben az élénk, tudományos, kutató tevékenységről tanúskodik a tanítványai és az intézet személyzete által közölt nagyszámú tanulmány, sok doktori értekezés, amely szintén az ő irányítása mellett készült.

A főiskola és az állatorvosi kar ügyeivel szeretettel foglalkozott. Mint tanár, hivatásszerűen tudományt fejlesztett, erősített, művelt és terjesztett, s ezzel állatorvostudományunk hírét külföldön is emelte.

AZARY ÁKOS

(1850—1888)

Rövid ideig tartó munkásságával az állatorvosi tanintézetben a belgyógyászat oktatása és művelése terén új korszakot teremtett.

Orvos-sebészdoktor, a budapesti Állatgyógyintézetben a belgyógyászat ny. r. tanára, egyetemi magántanár volt. 1850. április 27-én született Verbiáson (Bereg m.). Középiskoláit az ungvári gimnáziumban, orvosi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1874-ben doktori oklevelet nyert. Már 1873-ban gyakornokká, 1875-ben pedig segéddé nevezték ki a budapesti egyetem gyógyszerertani és kórtani intézetéhez, Balogh tanár mellé. Ebben az állásában 4 évet töltött; itt végzett komoly tanulmányairól tanúskodnak értekezései, amelyek a gyógyszerhatástan és az általános kórtan fontos kérdéseivel foglalkoznak. Nagy része volt a Balogh-féle orvosi műszótár és a m. gyógyszerkönyvhöz kiadott kommentár kidolgozásában. A boszniai hadjáratban mint közös-hadseregbeli főorvos vett részt. A hadjáratból visszatérve, 1879-ben a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter, 1880-ban pedig az orvostudományban kiképezte. Csakhamar Európa leghíresebb intézeteiben, Berlinben, Münchenben és Alfortban munkálkodott. Tanulmányútja idején a szakirodalmat kísérletes vizsgálatokkal, így többek között az aktinomycosisról írt munkájával gazdagította. Hazatérve, 1881-ben állami állatorvosnak nevezték ki, s

szolgálatra részint az Állatorvosi Tanintézethez, részint a mezőhegyesi ménesparrancsnoksághoz osztották be. Az előbbi helyen a belgyógyászat előadásával bízták meg, az utóbbi helyen alkalom nyílt gyakorlati tapasztalatai gazdagítására. Zlamál tanár visszavonulása után, 1882-ben a belgyógyászati tanszékre ny. r. tanárrá nevezték ki. 1886—87-ben az Állatjárványtan és Állategészségügyi rendészet című tárgy magántanára lett az egyetemen. Kétévi súlyos szenvedés után, aorta-aneurysmában halt meg, 1888. július 20-án, Szobon.

Azary tehetségét Tormai Béla és Thanhoffer Lajos vette észre elsőként. Csaknem kizárólag e két tudósnek köszönhető, hogy sikerült Azaryt a tudomány számára megtartani. Tormay, az Állatorvosi Tanintézet akkori igazgatója és későbbi újjáalakítója, minden befolyását érvényesítette Azary érdekében. Az ő kinevezése által a tanintézetet oly belgyógyász-klinikussal látta el, aki a klinikai szakoktatást magas színvonalra emelte. Azary klinikája egyenrangúvá lett Európa bármely klinikájával.

Azary alkalmazta először következetesen a modern tudomány minden eszközével felszerelve a belgyógyászati fizikai vizsgálatokat. Ő alkalmazta először mind diagnosztikai, mind terápiai célokra a galvanikus áramot, a szemtükri-vizsgálatot, ő adott lehetőséget az uroszkópiai vizsgálatokra is. Felkarolta a modern bakteriológiai gondolkodást; oltásokkal foglalkozott olyan időben, amikor az orvosok még mindenütt kétkedő és gyanakvó szemekkel nézték az ilyen törekvéseket. A veszettség elleni védőoltásokat már akkor szép sikerrel végezte, amikor arra — talán a franciákat kivéve — egész Európában senki sem gondolt.

Széles körű és magas előképzettséggel, nemes lelkesedéssel, modern szellemben oktatta tárgyát. Az alapos fizikai vizsgálatra fektetve a főszó, hallgatóiból alapos észlelőket iparkodott nevelni. Irodalmi olvasottságával, széles körű tapasztalataival, önálló vizsgálati eredményeivel egészítve ki előadásait, tudományos szellemet árasztott maga körül, emellett a tudomány új gyakorlati vívmányait is megismertette hallgatóival. A vezetése alatt álló kóroda a szó szoros, tudományos értelmében klinika volt. A kórházi betegek, amellett, hogy a tanítás céljait szolgálták, egyúttal a tudományos kísérletezések alapját is adták; mindezek a hallgatók jelenlétében és azok segédkezése mellett történtek, s így nagyban hozzájárultak a hallgatók tudományos irányú neveléséhez.

Tudományos munkálatainak csak kis része látott napvilágot. Semmit sem bocsátott ki ugyanis a kezeiből, aminek helyességéről százszorosán meg nem győződött, s így történt meg az, hogy értékes észleletek és kísérleti eredmények egész halmaza maradt közlés nélkül. A megjelent munkái ezért csak kis részét képezik tényleges munkálkodásának.

Munkái közül meg kell említeni a következőket: A háziállatok részletes kór- és gyógytana, Vizsgálati módszertan és előkészítés a kórodára, Az állategészségügy rendezése.

AZARY ÁKOS SZOBRA
AZ EGYETEM PARKJÁBAN

Azary személyében intézményünk tanári kara nagy műveltségű, nagy tudású és széles látókörű egyéniséggel gazdagodott; belépése az Állatorvosi Tanintézet kötelékébe új korszakot jelentett a belgyógyászat oktatása és művelése területén. Lelkes szószólója volt a tanintézet reorganizációját célzó törekvéseknek is.

A Magyar Országos Állatorvos-Egyesület Azary Ákosnak, állatorvosi szakoktatásunk egyik legkiválóbb úttörőjének, a külföld által is elismert tudósnak 1905-ben maradandó emléket, szobrot állított az egyetem kertjében.

DR. BERRÁR MIHÁLY

(1884—1929)

A sebészet és szemészet tanára 1920-tól 1929-ig. Széles látókörű, a fiziológiában és a szövettanban is jártas, kiváló kutató, világosan és szabatosan fogalmazó pedagógus és szakíró. Az állatorvosi szemészet első magyarországi művelője; több egyszerű szemészeti vizsgáló módszer és műszer alkotója. Az első teljes állatorvosi sebészeti tankönyv írója.

1884. december 5-én született Tiszaburán (Jász-Nagykun-Szolnok m.), kisbirtokos családból. Középiskoláit Aradon végezte; 1902-ben jeles reáliskolai érettségi bizonyítvány alapján a M. Kir. Állatorvosi Főiskolára iratkozott be, s 1906-ban jeles állatorvosi oklevelet szerzett. 1906 júniusától 1912 szeptember 1-ig az Állatorvosi Főiskola élettani intézetében mint tanársegéd dolgozott. 1911-ben megszerezte az állatorvosdoktori fokozatot summa cum laude jelzéssel.

Főiskolai hallgató korában tevékenyen részt vett az ifjúsági életben; az akkor alapított Ifjúsági Kórházegyesületnek alelnöke, később az Állatorvostanhallgatók Körének elnöke, az Egyetemi és Főiskolai Diákszövetség társelnöke volt. Hallgató korában készítette (Zsupán Kálmánnal együtt) Az aloin hatása szárnyasokra, különös tekintettel a kifejlődő köszvényre és A patellaficamodás mechanizmusa c. pályadíjjal jutalmazott dolgozatát. 1912 szeptember 1-től 1917 szeptember 18-ig a sebészeti klinikán mint tanársegéd dolgozott. Kutatómunkáján kívül ismereteit állandóan gyarapította. 1909 június—július havában Német- és Franciaországban

volt tanulmányúton, mely idő alatt az élet- és szövettan gyakorlati oktatását és az állatorvosi intézeteket tanulmányozta. 1910-ben, januártól augusztusig föld körüli utazást tett Egyiptomba, Indiába, Kínába, Burmába, Japánba, Amerikába és Angliába. Külföldi útjáról visszatérve, életvegytani kutatásokba kezdett. Vizsgálatainak eredményét hazai és külföldi folyóiratokban ismertette. Az élet- és szövettan terén gyűjtött ismereteit jól értékesítette később, amikor munkaköre a sebészet lett. A sebészet és szemészet körébe tartozó, önálló vizsgálatokon alapuló, értékes dolgozatai széles körű, alapos szaktudásról tanúskodnak, s kísérletes vizsgálataiból leszűrt megállapításai számos kérdést megoldottak.

1917. szeptember 18-án segédtanárrá nevezték ki. 1919. október 11-én a szemészet előadásával bízták meg, november 11-én pedig A szemvizsgálat módszerei tanszakból magántanári képesítést nyert. 1921. június 7-én ny. rk. tanárrá, majd 1924. május 13-án ny. r. tanárrá nevezték ki, és ebben a minőségben haláláig vezette a klinikát, amelyet dr. Plósz Béla, ny. r. tanárnak 1920. május 1-én történt szabadságolásakor már átvett. 1922 óta rendkívüli tagja volt az Országos Állategészségügyi Tanácsnak. 1923/1924., 1924/1925. tanévben a tanári kar jegyzője és 1926/27. évben prorektora volt.

A nyilvánosságot kerülve, feltűnés nélkül művelte szakmáját, s rövid ideig tartó tanári működése alatt teljes odaadással szolgálta az oktatás ügyét. Múltó természetű gyomorbetegségről panaszkodott, ami később mind gyakrabban gyötrő fájdalmakká fokozódott. Ezért halála előtt tizennégy hónappal orvosi tanácsra műtétnak vetette alá magát. A műtét sikerrel járt ugyan, de az alattomos kórt hatalmas és szívós szervezete sem tudta legyőzni. 1929. május 26-án hunyt el.

Különös szeretettel művelte az állatorvosi szemészetet. A világháborúban egyik hadikórház állatorvosfőnöke volt. Így bőséges anyagot gyűjtött a szemészet körébe vágó különböző kérdésekre vonatkozólag, s ezeket később újabb és újabb adatokkal egészítette ki. Ez irányú vizsgálatai alapján a sclerosisos gyűrűk eredetének magyarázatát adta meg és a myopia fokának megállapítására szolgáló egyszerű vizsgálati eljárást dolgozott ki. Különösen értékesek a havivakság oktanát kutató, beható kísérletes vizsgálatai. Az állatorvosi szemészet kiművelése hazánkban az ő nevéhez fűződik. Az inak és ízületek statikájára vonatkozó kutatási eredményei, szabatos megállapításai, maradandó értéket képviselnek a szakirodalomban.

Széles körű, alapos képzettségének, kiváló szakavatottságának, gazdag gyakorlati ismereteinek és gyakorlati érzékének bizonyítéka az állatorvosi sebészetet és szemészetet magába foglaló, kétkötetes kiváló könyve. Ez az első teljes magyar állatorvosi sebészet.

Hallgatói érdekeit mindenekelőtt szívén viselte. Előadásaiba mindig belefoglalta saját önálló gazdag tapasztalatait.

Kezdetől fogva melegen ápolt, legfőbb vágya is teljesült: a törvényhozás megadta az anyagi lehetőséget klinikájának a modern követelményeknek megfelelő kibővítésére és átalakítására. Gondos mérlegeléssel, a legapróbb részletességgel kidolgozta az építési terveket, és örömmel tekintett óhajtságának megvalósulása elé; sajnos, súlyos betegsége, majd halála megakadályozta abban, hogy élvezhesse komoly, értékes munkájának eredményeit.

DR. BREUER ALBERT
(1870—1930)

Állatorvos-doktor, a hússzemle meghívott előadója volt 1906-tól 1929-ig. Az Állatorvosi Lapok Hússzemle mellékletének szerkesztője, Budapest állategészségügyi igazgatója. Oktató, szakirodalmi tevékenységén túlmenően, a húsvizsgálat korszerűsítésében és országos szervezésében végzett érdemei tették ismertté nevét.

Jóllehet intézményünkön a hússzemle oktatása már a főiskolai korszaknak első évében, a járványtan professzorának elméleti előadásaival megindult, s időközben a vágóhídon gyakorlati irányú bővülést is nyert, e tantárgy önállósítására, specialista szakember által elméleti és gyakorlati oktatására Breuer Albert előadói megbízatásával 1906-ban került sor. Breuer Albert, mint a székesfővárosi vágóhíd állategészségügyi igazgatója, nemcsak a hallgatóság húshigiéniai képzésével, hanem szűkebb szakmájának, az elméleti és gyakorlati húsvizsgálat országos korszerűsítésével, széles körű irodalmi tevékenységével, melyet az Állatorvosi Lapok mellékleteként megjelenő Hússzemle szerkesztésével fejtett ki, nevét bel- és külföldön egyaránt ismertté, munkásságát megbecsültté tette.

1870. december 3-án, Gölnichányán született. Állatorvosi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1892-ben állatorvosi oklevelet nyert. Állatorvosi tanulmányainak befejezése után előbb az Állatorvosi Főiskola kórbonctani intézetében három éven át mint tanársegéd működött, majd Cegléd városi állatorvosa lett. 1897-ben a főváros szolgálatába lépett. A székesfővárosi közvágóhídon nyert beosztást.

Alapos kórtani szaktudása, lankadatlan szorgalma révén csakhamar szűkebb szakmája művelőinek az élére került. Nagy gyakorlati elfoglaltsága mellett időt és módot talált az irodalmi tevékenységre is. Már 1900-ban megjelenik A szarvasmarhák gümőkórja vágóhídi statisztika alapján című pályadíjjal jutalmazott értekezése, amelyet a Magyar Országos Állatorvos-Egyesület adott ki. Sokat foglalkozott a borsókakórral is, s e tárgyra vonatkozó ismereteinket 1897 óta ismételtelen megjelent dolgozataival bővítette.

A földművelésügyi miniszter 1901-ben az állatorvostan-hallgatóknak a közhidakra tett tanulmányi kirándulásain a hússzemle gyakorlati oktatásával, 1906-ban pedig e tárgy elméleti előadásával is megbízta. Ebben az időben került sor a húsvizsgálat országos rendezésére is. A hússzemle terén szerzett kimagasló szakismeretei kijelölték őt arra, hogy a húsvizsgálatot szabályozó országos szabályrendelet megalkotásában is tevékeny részt vegyen s gazdag ismereteit a köz- és állategészségügy javára hasznosítsa. A király érdemei elismeréséül a koronás arany érdemkeresztet adományozta számára.

A Magyar Országos Állatorvos-Egyesület igazgatóválasztmánya 1906. március 14-én a húsvizsgálat küszöbön álló országos rendezésére való tekintettel elhatározta, hogy szaklapjában a húsvizsgálattal és az azzal kapcsolatos kérdésekkel az eddiginél szélesebb alapon óhajt foglalkozni, s ezért az Állatorvosi Lapokat külön „Hússzemle” melléklettel bővítette ki. Ennek szerkesztését a választmány Breuer Albertre bízta, aki e mellékletet első számától az utolsóig a legnagyobb szaktudással és rátermettséggel irányította.

Az 1908. évi washingtoni Nemzetközi TBC-Kongresszus magyar nemzeti bizottságának tagjává választották, majd 1910-ben az állatorvosi tisztvizsga-bizottság tagja lett.

Az Állatorvosi Lapok egyik legrégebb munkatársa volt. 1912-ben a Magyar Országos Állatorvos-Egyesület közbizalma az egyesület egyik alelnöki tisztségével tüntette ki. Az igazgatóválasztmányban több mint 25 éven át, egészen haláláig foglalt helyet.

A sok irányú, fáradhatatlan munkálkodás vas szervezetét, egészségét túl korán aláásta. Ennek tudható be, hogy 1929. január 21-én a hússzemle előadói tisztségéről lemondott. A földművelésügyi miniszter tudomásul véve a lemondást, az állatorvosi szakoktatás érdekében közel negyedszázadon át kifejtett odaadó és kiváló működéséért elismerését fejezte ki. Halála előtt több külföldi üdülőtelepen keresett enyhülést betegségére és fájdalmaira. 1930-ban halt meg.

Nagy gyakorlati szaktudása, éles ítélőképessége, szakmájával való kizárólagos és fáradhatatlan foglalkozása csakhamar a hússzemlének, a húsvizsgálatnak kimagasló szakemberévé emelte. A húsvizsgálat korszerűsítésében végzett szolgálatait felettes hatósága is nagyra becsülte és értékelte. Ezt bizonyítja az, hogy az állategészségügyi szakszolgálat vezetésén kívül, melyet a Székesfővárosi Tanács meghívása folytán

már 1897 óta ellátott, a Tanács 1923-ban a közbúgóhidak és állatvásárok igazgatásával is megbízta. Gazdag tudását az Országos Állategészségügyi Tanács sem nélkülözhetette, s ezért ennek előbb rendkívüli, majd rendes tagjává nevezték ki.

Irodalmi munkássága kizárólag a hússzemle, a járványtan, a kórbonctan és a parazitológia területére szorítkozik. Főbb munkái közül megemlíthető: A szarvasmarhák borsókakórja és a borsókás marhahúsnak ez idő szerinti értékesítése a budapesti közbúgóhídon; A szarvasmarhák nyelvactinomycosisáról; A szarvasmarhák gümőkórja a vágóhídi statisztika alapján; A sertésvésztes sertések húsnak egészségrendőri elbírálása; Baromfihús vizsgálata; A himlős állatok húsnak egészségrendőri elbírálásáról; A húsiari termékek elkészítéséről; A baromfihús vizsgálatának szükségességéről, különös tekintettel a gümőkorra; Kényszervágott állatok húsnak elbírálása; Tuberkulinozott és gümőkór ellen ojtott állatok közfogyasztásra való levágása.

A gyakorlati és elméleti oktatás terén szerzett érdemeinek elismeréséül 1915. július 31-én állatorvosi főiskolai ny. rk. tanári címet kapott. A M. Kir. Állatorvosi Főiskola negyedszázados jubileuma alkalmával, 1924. október 19-én tiszteletbeli állatorvosdoktorrá avatták, amely kitüntetéssel a főiskola tanári kara, Hutýra Ferenc rektor szavai szerint „őszinte elismerését és meleg háláját kívánja kifejezésre juttatni azoknak a férfiaknak, akik egész egyéniségük latbavetésével, széles körű tudással és teljes munkaképességükkel állnak a tudomány és a közügyek szolgálatában”.

BRUNKALA ROMÁN

(1782—1823)

Mint az egykori Állatorvosi Tanintézet ny. r. tanára, Tolnay közvetlen utóda, mostoha viszonyok között vette át az állatgyógyászati tanszék és az állatgyógyintézet vezetését. Nem rajta múltott, hogy intézményünk nem indulhatott el a fejlődés útján; ennek magyarázata az a szellem, amely a bécsi körök részéről minden magyar ügy iránt megnyilatkozott.

Brunkala 1782-ben született Oravkán, Árva megyében. Középfokú tanulmányai s a bölcsészeti tanfolyam elvégzése után a jogtudományi karon folytatta tanulmányait; ezeknek befejeztével a kétéves állatorvosi sebészeti tanfolyamot hallgatta Pesten, s azt Bécsben is megismételte kitűnő eredménnyel. Hazájába visszatérve a keszthelyi Georgikonra hívták meg, ahol három éven át tanította az állatorvostant. 1811-ben Pestre került. Tolnay Sándor ugyanis előrehaladott kora miatt nem tudta már kellően ellátni az egyre fokozódó igényeket támasztó tanszék teendőit, s ezért az egyetem orvosi kara egy tanársegéd kinevezését szorgalmazta. Ezt az állást Brunkala Román nyerte el; ettől fogva ő adta elő az állatorvostani tárgyakat, és pedig nemcsak latinul, hanem a magyar és német nyelvű sebészhallgatóknak anyanyelvükön is. E három nyelven kívül Brunkala a szláv nyelveket is ismerte. Emiatt számos belföldi meghívást kapott, amelyeket azonban nem fogadott el.

1817 elején, hatévi szorgalmas működés után, előterjesztést tett az orvosi karhoz, hogy immár nevezzék ki rendes tanárrá. Mind a kar, mind az egyetemi

magisztrátus pártolólág terjesztette fel a jogosnak ítélt kérelmet, a király azonban elutasította azt, úgyhogy Brunkalának évi 300 forint tanársegédi fizetésért továbbra is vállalnia kellett az összes teendőt, amelyet addig Tolnay Sándor végzett. Önszántából három nyelven tartott tanfolyamot.

1818. április 25-én, 71 éves korában meghalt Tolnay Sándor, a tanintézet fejlejtethetlen, nagyérdemű igazgatója, egyetemi rendes tanár. Ekkor Brunkalát a megüresedett tanszék önálló vezetésével bízták meg. Nemsokára kérvényt nyújtott be a megüresedett tanszékre való kineveztetése iránt. Évekig tartott, amíg végre I. Ferenc 1821. március 17-én kinevezte Brunkala sebézmestert a pesti egyetem üresedésben levő állatorvostani rendes tanszékére. Fáradozásainak jól megérdemelt gyümölcsét azonban nem sokáig élvezhette, mert 1823-ban, férfikora delén elhunyt, s ezzel nemcsak élete, hanem életének emléke is csaknem teljesen lezárult.

Élete egy tanulást szolgáltatót. Bármilyen kiváló képzettségű, lelkiismeretes, szakmájáért lelkesedő s a köz javáért dolgozó tanár is valaki, ha nem teljesíti azt a követelményt, hogy a maga tudományát ne csak átadja, közvetítse, hanem azt előre is vigye, nyomtalanul eltűnik a nemzedékek életéből. Brunkala után nem maradt semmiféle irodalmi nyom.

DR. BUGARSZKY ISTVÁN
(1868—1941)

Bölcsészdoktor, kémikus, a fizikokémia tudományos művelője, az Állatorvosi Főiskola vegytani tanszékének tanára volt 1902-től 1913-ig. Liebermann Leóval közösen megírt tankönyvük több kiadást ért meg.

1868-ban Zentán született. Középiskolai tanulmányait a zentai községi algimnáziumban kezdte, majd a nagyikikindai gimnáziumban folytatta és az újvidéki magyar főgimnáziumban fejezte be. 1886-ban felvették a budapesti Tanárképző Intézet természettudományi szakosztályára és mint ennek tagja a Budapesti Tudomány- és Műegyetemen természettudományi (kémiai, fizikai, természetrajzi és matematikai) előadásokat hallgatott. Itt 1891-ben bölcsészdoktorrá avatták. Tanulmányainak befejezte után külföldi tanulmányútra indult és Németországban több nevezetes kémiai intézetet látogatott meg.

Tanári működését 1890-ben kezdte meg, amikor kinevezték vegytani tanársegéddé az Állatorvosi Akadémiára. 1893-ban segédtanár lett. 1894-ben a budapesti egyetemen elméleti kémiából magántanári képesítést szerzett. 1896-ban fél évig Göttingában, a Nernst professzor vezetése alatt álló fizikai-kémiai és elektrokémiai intézetben a kémiai affinitás számbeli értékét vizsgálta, a kémiai változások egy csoportjára vonatkozóan. 1898-ban címzetes és jelleges ny. rk. tanárrá nevezték ki. 1899-ben a Magyar Tudományos Akadémia a III. Osztály levelező tagjává választotta.

Bugarszky István 1913-ig volt az Állatorvosi Főiskola kémiai tanszékének vezetője, ekkor ugyanis — a meghívást elfogadva — a budapesti Tudományegyetem kémiai tanszékének vezetője lett.

Tudományos munkásságának legnagyobb része a fizikai kémia körébe tartozik. A kémiai reakció-sebességgel, a kémiai egyensúly-állapotokkal is foglalkozott. Segédtanári működése során Liebermann Leó professzorral együtt a hallgatóság részére korszerű tankönyvet írt, 1892-ben pedig Vezérfonal a vegytani gyakorlatokhoz címmel kezdők számára gyakorlati tankönyvet adott a hallgatói kezébe.

Bugarszky István, mint Liebermann Leó és Rhorer László munkatársa, lelkes, vállvetett munkával kiváló tudományos hírnevet szerzett iskoláknak mind bel-, mind pedig külföldön. Végzett munkája annál értékesebb, minthogy abban az időben egyesek a vegytant subordinált tantárgynak tekintették.

DR. CZAKÓ KÁLMÁN
(telegdi)
(1843—1895)

Lelkesedéssel, kitartó munkával megvetette intézményünkben a kórbonctan és a gyógyszerstan tudományos, modern, egyben gyakorlati alapjait.

Orvosdoktor, a budapesti Állatorvosi Akadémia tanára. 1843. december 7-én született Hernádnémetiben (Zemplén m.). Atyja földbirtokos volt. Elemi iskoláit szülőföldjén, középiskoláit pedig Miskolcon és Sárospatakon végezte. Az utóbbi helyen teológiát is hallgatott. 3 esztendeig néptanító is volt, majd a budapesti egyetemen filozófiát és orvosi tudományokat hallgatva, 1870-ben orvosdoktori oklevelet szerzett. Ugyanabban az évben tanársegéddé nevezték ki a kolozsvári orvos-sebészeti tanintézet kórbonctani és törvényszéki orvostani tanszékéhez, Genersich tanár mellé. Ebben az állásában 1871. szeptember végéig működött. Akkor a budapesti egyetem kórbonctani tanszékéhez nevezték ki asszisztensnek; e minőségében a pesti szegénygyermek-kórház boncolója is volt. 1872-ben állami ösztöndíjjal külföldi tanulmányútra indult, s számos egyetemet és állatorvosi tanintézetet látogatott meg. Két év múlva hazatérve, 1874-ben a dr. Galambos Márton elhunytával megüresedett állatorvosi kórbonctani, gyógyszerstani és általános kórtani tanszékre ny. r. tanárrá nevezték ki. Előadta a növénytant is. 1888-tól kezdve, amikor a kórbonctant az utóbbi tárgytól különválasztották, a gyógyszerstani és mint melléktárgyat a növénytant is tanította. Sokoldalú tanári működésén kívül 1881. óta a budapesti M. Kir. Vetőmagvizsgáló Állomás vezetője volt. Ebben a minőségben nagy értékű

növény- és maggyűjteményt létesített, s igen tevékeny részt vett a hazai magvizsgáló állomások szervezésében is. 1885-ben az országos kiállításon egyike volt a legszorgalmasabb csoportbiztosoknak és zsűritagoknak. Érdemeinek elismeréséül 1893-ban kir. tanácsosi címmel tüntették ki. Hosszas betegeskedés után tüdővészben halt meg 1895. november 8-án.

Mint a kórbonctan, az általános kórtan, a gyógyszer-tan és a növénytan tanára, 1874-ben nagyon mostoha viszonyok között kezdte meg működését intézetünkben; hiányoztak mindazok a segédeszközök, amelyek elengedhetetlen kellékei az eredményes tanításnak. Lelkesedéssel, páratlan munkakedvvel összegyűjtötte mindazt, amit céljai elérésére jónak és szükségesnek tartott, megvetve ezzel az alapját az intézet kórbonctani, növény-tani és gyógyszer-tani gyűjteményének.

A kolozsvári és a budapesti egyetemen évek hosszú során át gyűjtött kórbonctani ismereteit eredményes külföldi tapasztalatokkal gazdagította; így ő volt tulajdonképpen az első, aki intézetünkben teljesen tudományos, modern alapon és gyakorlati irányban kezdte tanítani a kórbonctant és a gyógyszer-tant. Nagy előszeretettel igyekezett hallgatóival megkedveltetni a botanikát is, amelynek nemcsak alapos ismerője, de európai hírű bűvára is volt.

Egyszerű, világos, de mindig érdekes és tiszta magyarságával, kitűnő előadásai-val teljesen le tudta kötni hallgatói figyelmét, s nemes kedélye, elapadhatatlan humora élvezetessé tette még az egzakt tudományokra vonatkozó magyarázatait is. Puritán jelleme megszerezte részére mindenki tiszteletét, minden tanítványa szeretetét. Több mint két évtizeden át páratlan lelkesedéssel és utolérhetetlen buzgalom-mal tanított, egy egész nemzedéket vezetett be a rábízott fontos tudományszakokba; elévülhetetlen érdemeket szerzett intézetünk és a magyar tudományosság fejlesztése körül.

Tudományos munkálkodását már egyetemi tanársegéd korában kezdte, s később mint tanár lankadatlan kitartással folytatta azt; sok és nagy értékű dolgozattal ajándékozta meg az irodalmat. Mind tanári működése, mind irodalmi tevékenysége kiterjedt a tudomány több ágára, a kórbonctanon kívül a növénytanra, a méreg-tanra és a mezőgazdasági tudományokra is.

Nevezetesebb munkái: Boncolási eljárás törvényszéki és kórtani esetekben, Az alsótátrafüredi lápos vidék nyári flórája, A *Melampyrum sylvaticum* L. és rokonfajok bódító hatásáról, A bábolnai juhbetegség, Die Flora der Zentral-Karpaten, Új adatok a Tátra flórájához. Ezenkívül írt még nagyszámú kórbonctani, törvényszéki állatorvostani, növény-tani, gyógyszer-tani stb. közleményt, amelyek különböző szaklapokban jelentek meg.

Czakó Kálmán több mint két évtizeden át lelkesedéssel, utolérhetetlen buzgalom-mal tanított egy egész nemzedéket a rábízott tudományszakokra, elsősorban a kórbonctanra és a gyógyszer-tanra.

DR. CSEK JÁNOS
(1916—1961)

Állatorvos-doktor, tanszékvezető egyetemi docens 1950-től 1959-ig, az Állatorvostudományi Egyetem Belgyógyászati Tanszékének docense, 1957-től 1961-ig pedig a Beldiagnosztikai Tanszék és Rendelőintézet vezetője volt. A Magyar Állatorvosok Lapjának 1954-től 1961-ig főszerkesztője.

1916. szeptember 10-én született Gyulajon (Tolna megyében). Munkáscsaládból származott. Igen nehéz körülmények között nevelkedett. 1934-ben iratkozott be az akkori József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Állatorvosi Osztályára. Mint szorgalmas és kötelességtudó egyetemi hallgató, az állatorvosi tanulmányok során mindig a legjobb eredményt érte el és 1939-ben „jeles” oklevelet szerzett. Oktató és tudományos munkássága 1941-ben kezdődött. Ekkor nevezték ki a Belgyógyászati Klinikára „díjas gyakornok”-nak. Ugyanebben az évben egyetemi tanársegéd lett. 1942-ben, befejezve doktori disszertációs témáját (a vér- és vizelet-diasztaséval foglalkozott), állatorvos-doktorrá avatták summa cum laude jelzéssel.

A felszabadulás munkahelyén érte (katonai behívója ellenére nem távozott Bécsbe a főiskola felsőbb évfolyamaival). Egyik szervezője volt az 1945-ben megalakult Magyar Állatorvosok Szabad Szakszervezetének, s ennek első főtákará lett. Később mint intézőbizottsági és választmányi tag vett részt a Szakszervezet munkájában. 1947-ben adjunktussá, 1950-ben intézeti tanárrá, 1952-ben egyetemi

docenssé léptették elő. 1957-től mint tanszékvezető docens a Beldiagnosztikai Tanszék és Rendelőintézet vezetője volt. 1961. október 19-én hosszú szenvedés után, 45 éves korában elhunyt.

Csek János 20 éven át volt főiskolánk oktatója. Előadókészsége, pedagógiai érzéke, tárgyismerete hamar a tanárok legjobbjai közé emelte. A Belgyógyászati Klinikán eltöltött 17 esztendő alatt a klinika minden kórházrészlegének vezetője volt; több mint 10 évig vezette a IV. és V. évfolyam hallgatóinak ún. terápiás gyakorlatait. Sok állatorvos-nemzedéket tanított meg a belgyógyászat és a beldiagnosztika tudományára. Logikus, választékos, de mégis egyszerű előadási mód, mély szakmai tudás és általános műveltség jellemezte előadásait. Nemcsak oktatott, de egyszersmind hivatásszeretetre és az ember megbecsülésére nevelte hallgatóit. Az állatorvosi etika kérdéseiről szóló előadásai különösen emlékezetesek maradtak számunkra.

Tudományos kutató munkájában kiemelkedők diagnosztikai és terápiai irányú közleményei, többek között a ló hasúri folyadékával végzett Rivalta-próbával kapcsolatos vizsgálatok; a ló terheléses EKG-ja, illetőleg részletes szívblokkja; a mirigykór; a savós patairha-gyulladás; a ló különféle kólikás természetű bélbántalmainak gyógykezelése.

Csek János a szó igazi értelmében ember volt. Mindenkiben a jót és szépet kereste és látta. A tanácsért, segítségért hozzáfordulók a megmondhatóit, mennyire lelkiismeretbeli kérdésnek tekintette, hogy megfeleljen a bizalomnak. Rendkívül egyszerű volt, mindig tartózkodott a nyilvános szerepléstől és a formaságoktól. Soha sem bántott meg senkit. Szuggesztív egyénisége, világos, minden kritikát kiálló logikája, kellemes modora, tökéletes orvosi judiciuma és széles látóköre tette mindig tartalmassá a vele való érintkezést. Zárkózott, tartózkodó egyénisége ellenére szoros emberi közelségbe tudott kerülni kartársaival és hallgatóival egyaránt.

DR. CSUKÁS ZOLTÁN
(1900—1957)

Okleveles mezőgazda, állatorvos-doktor és közgazdász, Kossuth-díjas akadémikus, az Állattenyésztéstani és Takarmányozástani Tanszék vezetője 1944-től 1957-ig. A tudományosan megalapozott baromfitenyésztés, takarmányozástan, szarvasmarhabírálat és családtenyésztés területén végzett munkássága révén bel- és külföldön elismert tudós volt.

1900. szeptember 20-án Győrött született. Apja 5 gyermekes református lelkész volt. Elemi iskoláit Siómaroson és Nagyrákoson végezte. 1911-ben a pápai gimnáziumba került, ahol 1918-ban érettségizett. 1919-ben a magyaróvári Gazdasági Akadémiára iratkozott be. Ott szerzett oklevelet 1922-ben. 1918—19-ben Bécsben és Bruckban töltötte a katonaidejét. Mint honvéd-akadémikus 1922-ben beiratkozott az Állatorvosi Főiskolára és 1927-ben állatorvosi oklevelet szerzett. 1928-tól 2 évig katonai szolgálatot teljesített az I. tábori tüzérezrednél. 1930. március 1-én pályázat útján a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem mezőgazdasági osztályán, az állattenyésztéstani intézetben tanársegéddé nevezték ki. 1928-ban a Közgazdaságtudományi Karra is beiratkozott és 1935-ben közgazdász-, valamint mezőgazdaságtudományi és állatorvos-doktori oklevelet szerzett. 1932-ben adjunktussá nevezték ki.

1934. szeptember 8-án a magyaróvári Gazdasági Akadémia állattenyésztési tanszékének vezetését vette át, mint gazdasági akadémiai rendes tanár. 1936-ban

ösztöndíjjal Angliában biológiai tanulmányokat folytatott és takarmányozástani, állattenyésztéstani, tejgazdaságtani, baromfitenyésztési intézeteket látogatott meg. 1936-ban egyetemi magántanárrá habilitálták. 1938-ban a debreceni Gazdasági Akadémiának, 1943-ban pedig már mint Mezőgazdasági Főiskolának lett a tanszékvezető ny. r. tanára. 1940-től 1944-ig megbízott igazgatói minőségben a debreceni Tudományegyetem állattani tanszékét is vezette.

1944. június 13-án a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Állatorvosi Osztályán, illetőleg a felszabadulás után az Agrártudományi Egyetem Állatorvosi Karán, majd 1952-ben az egyetemből kivált Állatorvostudományi Főiskolán az állattenyésztési intézethez nevezték ki nyilvános rendes tanárnak. Rendkívüli tagja lett az állatorvosi tisztivizsga bizottságnak. Még 1949-ben megszervezte és vezette az Állattenyésztési Kutató Intézet szarvasmarha-tenyésztési osztályát. Tagja lett a Mezőgazdasági Kísérletügyi Központ Állattenyésztési aktívájának, az Országos Állategészségügyi Tanácsnak és az Állatorvostudományi Kar Felülvéleményező Tanácsának.

1948-ban megbetegedett, betegsége (Parkinsonismus) azonban lankadatlan szorgalmát sem tudta megtörni. 1952 novemberében a Tudományos Minősítő Bizottság a mezőgazdasági tudományok doktorává nyilvánította. 1953-ban munkásságáért Kossuth-díjjal tüntették ki, 1954-ben pedig a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta. Székfoglaló előadását A tehéntej zsírtartalmának belső környezeti tényezői címen 1955-ben tartotta meg.

Betegségével tisztában volt, de szinte példátlan akaraterővel küzdött azért, hogy meggyógyulhasson. Három ízben is alávetette magát súlyos agyműtétnek, amelyek valóban hoztak is számára javulást. A halál Freiburgban érte utól, amikor az egyébként sikeres műtét után sülyedékes pneumonia vetett véget munkás életének. 1957. szeptember 16-án, 57 éves korában halt meg.

Debreceni tanársága idején részt vett az 1938. évi XI. Tejgazdasági Világkongresszuson, Berlinben, és 1939-ben a IV. Nemzetközi Állattenyésztési Kongresszuson, Zürichben. A Földművelésügyi Minisztérium megbízásából 1942-ben a római, a bolognai, a firenzei, a milánói, a torinói és a perugiai állattenyésztési intézeteket és az olasz mintagazdaságokat tanulmányozta. Budapesti egyetemi tanársága idején 1947-ben a mesterséges temékenyítés FAO által rendezett nemzetközi tanfolyamán, Milánóban Magyarországot, a Nemzetközi Állattenyésztési Értekezleten, Zürichben pedig a Földművelésügyi Minisztériumot képviselte. 1948-ban a stockholmi Nemzetközi Örökléstani Kongresszuson és a VIII. Baromfitenyésztési Világkongresszuson vett részt. Előadást tartott Londonban a XVIII. Nemzetközi Állatorvosi Kongresszuson, Párizsban az V. Nemzetközi Állattenyésztési Kongresszuson és még több helyen.

Csukás Zoltán az állattenyésztéstan igen sok területén folytatott maradandó értékű és a gyakorlat számára is fontos munkásságot. A baromfitenyésztéssel, az

állattenyésztésnek addig meglehetősen elhanyagolt ágával ő foglalkozott először nagy tudományos felkészültséggel. Első könyve A gazdasági baromfiak tenyésztése címen 1934-ben jelent meg. 1936-ban írta meg A tehén takarmányozása című könyvét. Ez utóbbi angol nyelvű kiadására ajánlatot kapott a Bailliére és Tyndall cégtől. Társszerkesztője volt a Mezőgazdasági Kutatások című folyóiratnak, és szerkesztőbizottsági tagjaként dolgozott A Magyar Állattenyésztés-nek is. Baromfitenyésztés című könyvét 1952-ben adták ki. A Takarmányozástan című tankönyve két kiadást ért meg; második kiadása 1956-ban jelent meg. Eredeti tudományos dolgozatai (26 db), melyek a bel- és külföldi szaklapokban jelentek meg, az állattenyésztés majdnem minden ágát felölelik. Mind elvi szempontból, mind pedig az országos állattenyésztés szemszögéből jelentősek azok a vizsgálatai és az a gyakorlati munkássága, amelynek során nagy élettelsesítményű, hosszú élettartamú, szilárd szervezetű szarvasmarhacsaládokat gyűjtött össze és tenyésztett.

Csukás Zoltánt mint tudóst és kutatót akaraterő és mélyenjáró, éles ítélőképesség jellemezte. A kissé halk, de tartalomban és stílusban kiváló, a gyakorlati élettel átszőtt, színes előadása mindig élmény volt hallgatói számára. Mint embert a becsületesség, az egyszerűség, a szorgalom és a pontosság jellemezte.

Tudományos munkásságának elismeréseként a Magyar Tudományos Akadémia Állattenyésztési Főbizottsága elnökévé választotta; tagja lett az Állattenyésztési Világszövetség Előkészítő Bizottságának, alelnöke a VIII. Baromfitenyésztési Világkongresszus egyik szakosztályának; tagjává választotta a Societa Italiana per il progresso delle Zootechnica tudományos társaság és a Tisza István Tudományos Társaság is. 1942-ben a Meskó Pál írói jutalomdíjjal tüntették ki. Magyarországot 7 ízben képviselte különböző nemzetközi értekezleteken és kongresszusokon. A Magyar Tudományos Akadémia kiemelt tudósát a „Munka Vörös Zászló” érdemrenddel és 1953-ban Kossuth-díjjal tüntették ki.

DR. DESEŐ DEZSŐ

(1893—1967)

Orvostudor, az Állatorvostudományi Főiskolán, illetőleg egyetemen az élettan ny. r. tanára volt 26 éven át.

1893. január 30-án született Nagybáb községben (Nyitra m.) Édesapja okl. mezőgazda, intéző volt. Középiskoláit Nyitrán végezte a piarista gimnáziumban. 1910 szeptemberében iratkozott be a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem orvosi karára, s itt avatták orvostudorrá 1915. május 1-én. 1913. január 1-én díjtalan gyakornokká nevezték ki a Tudományegyetem élettani intézetébe. E szolgálati helyéről vonult be harctéri, katonai szolgálatra, mint segédorvos. 1917 szeptemberétől 1919 márciusáig olasz hadifogságban volt. Munkahelyére visszatérve, tanársegéddé nevezték ki; ebben a minőségben teljesített több évi szolgálatot. 1922 júniusában az Állatorvosi Főiskola Élettani Intézetébe segédtanárrá nevezték ki, ugyanekkor megbízták az intézet vezetésével és az élettani előadások és gyakorlatok, valamint a szigorlatok tartásával. 1925. július 1-től egyévi külföldi tanulmányútra ment, és mint Rockefeller-ösztöndijas kutató félét a londoni egyetem gyógyszerészeti laboratóriumában, félét pedig a lipcei egyetem állatélettani intézetében töltött. Külföldi kutatómunkájának eredményeiről a XII. Nemzetközi Élettani Kongresszuson, Stockholmban számolt be. Hazatérése után ny. rk. tanári címet kapott, 1927 októberében pedig ny. rk. tanárrá nevezték ki. 1928-ban a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen magántanárrá képesítették. 1926—1941-ig

a Testnevelési Főiskolán az élet- és mozgástan megbízott előadója volt. 1929 júliusában az Állatorvosi Főiskolán az élet- és szövettan ny. r. tanára lett. Egyetemi ny. r. tanárrá a Műszaki és Gazdasági Egyetem élet- és szövettani tanszékére 1934. július 18-án nevezték ki. 1942/43. tanévben az egyetem mezőgazdasági és állatorvosi karának a dékánja lett. 1946-ban az Agrártudományi Egyetem kebelében vezette tovább a kettős tanszéket, de ugyanekkor megbízták az állatorvosi fizika előadásával is. 1948 októberében az Agrártudományi Egyetem átszervezésével kapcsolatban rendelkezési állományba, majd ideiglenesen nyugdíjba helyezték. 1949 októberétől — felhasználva az 1920-ban szerzett fogszakorvosi képesítését — a Központi Sztomatológiai Rendelő és Továbbképző Intézetben mint rendelőintézeti fogszakorvos dolgozott. 1967. május 12-én hunyt el.

Tudományos munkásságáról számtalan dolgozat tanúskodik mind a hazai, mind a külföldi szakirodalomban. Intézetében kezdeményezése és irányítása alatt több mint száz tudományos munka, doktori értekezés stb. jelent meg. Elméleti eredményeinek gyakorlati alkalmazását sok népszerűsítő közleményben és előadásban ismertette. 1947—48-ban jelentette meg nagy munkáját, az első magyar állatorvosi élettant jegyzet formájában. Tudományos dolgozatainak száma mintegy 55. Ezek zömmel a vérképző szervek, a vér fiziológiájával foglalkoznak, közöttük sok a háziállatok fiziológiáját kutató munka. Tudományos munkásságát elhunytáig rendszeresen folytatta. Az ELTE-ben, a rendelkezésére bocsátott laboratóriumban kísérleteket végzett. Ezek eredményeiről s az általa kidolgozott új eljárás prespektíváiról több előadásban és cikkben számolt be.

Deseő professzor tanári hivatásának lelkiismeretes betöltésével, komoly, értékes tudományos munkásságával tanártársai tiszteletét, megbecsülését érdemelte ki, értékes helyet biztosítva magának az állatorvostudomány művelésében.

DUBRAVSZKY RÓBERT

(1858—1922)

Államtitkár, az Állatorvosi Akadémián, majd Főiskolán a „hazai közigazgatás és az állategészségügyi igazgatás” című tárgyat adta elő 1890-től 1912-ig, amikor három évtizeden át viselt előadói megbízatásáról lemondott; utána Fokányi László, állategészségügyi felügyelő vette át a tárgy oktatását. Lemondása után egyéb állami szolgálatban tevékenykedett 1920-ig, akkor nyugalomba vonult.

Dubravszky Róbertet az állategészségügyi törvény életbeléptetése szoros összeköttetésbe hozta az állategészségügyi rendszettel és az állatorvosi karral, amelynek, úgy is mint a rendészet és a közigazgatás szervezésének előadója és az állatorvosi tisztvi vizsga jegyzője, mindenkor lelkes híve és támogatója maradt; a mezőgazdasági szakoktatás terén nagyszabású reformokat indított meg. Az állatorvosok őszinte barátjukat és jóakarójukat tisztelték benne.

Még mint miniszteri tanácsos a közügyek terén három évtizedre terjedő odaadó, lelkiismeretes és eredményekben gazdag munkássága elismerésül magyar nemesiséget kapott (stószói előnévvel); megkapta a Lipót-rend lovagkeresztjét is. A Magyar Országos Állatorvos-Egyesület tiszteletbeli tagjává választotta.

Sokéven át buzgó, lelkes tanára volt főiskolánknek, nagyszabású reformjai megindításával, megvalósításával állategészségügyi rendszetünknek kiemelkedő szolgálatot tett.

DR. ENTZ BÉLA

(1877—1959)

Orvosdoktor, az Állatorvosi Főiskolán 1917—1918-ban a kórbonctan és az általános kórtan nyilvános rendes tanára, a magyar kórboncnokok nagy tanítómestere, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a Munka Vörös Zászló Érdemrenddel kitüntetett egyetemi tanár volt.

1877. március 10-én született Kolozsvárott. 1900-ban a budapesti egyetemen, kitűnő szigorlati eredménnyel orvosi oklevelet szerzett. Oklevelének megszerzése előtt, már 1899-ben az Egyetem I. sz. kórbonctani intézetének volt a demonstrátora, majd oklevele birtokában ugyanebben az intézetben tanársegéd, 1912-ben pedig adjunktus lett.

Mint Genersich tanítványa kezdte pályafutását. Dolgozott Paltaufnál, Engel-nél, Joestnél, Kittnél és másoknál. Tanszéki szolgálata mellett 1909-ben az állami gyermekmenhely proszektora, 1914-ben pedig a Szent István-kórház proszektor-főorvosa lett. Az egyetemen 17 éven át teljesített szolgálatot, miközben 1912-ben a csecsemőkori betegségek kórbonctanából egyetemi magántanári képesítést nyert. 1916-ban egyetemi ny. rk. tanári címet kapott. 1917-ben az Állatorvosi Főiskolán a kórbonctan ny. r. tanára lett, ahol csupán egy éven át működött, mert csakhamar, 1918-ban a pozsonyi egyetemre a kórbonctan tanárává nevezték ki. Innen került 1924-ben Pécsre. Nyugdíjazásáig ott tanított, és nemcsak a kórbonctant, hanem a törvényszéki orvostant is előadta. Az 1931—32. és az 1945—46. tanévben

a pécsi egyetem rektora, az orvostudományi karnak több éven át dékánja és pro-dékája volt.

Nyugdíjazása nem csökkentette alkotóerejét. Folytatta a már korábban meg-kezdett archeopatológiai tanulmányait; a Pécs körüli új-kőkorszaki temetők csont-vázain észlelhető patológiai elváltozásokkal foglalkozó munkája ezen a téren is úttörő jelentőségű. Pécsett hunyt el hirtelen 1959. január 14-én, a kórbonctan e nagy tanítómestere.

Mint tanár, a legnagyobbak közül való volt. Aki egyszer hallotta kórbonc-tani demonstrációit, az sohasem felejtette el. Lenyűgöző előadásában, szuggesztív egyéniségének varázsában, humorának csillogásában a kórbonctan legszárazabb fejezetei is érdekessé váltak. Nemcsak kórbonctanra tanított, hanem arra is nevelt, milyen legyen az orvos mint tudós és mint ember. Minden tanítványától a hivatási erkölcs legmagasabb szintjét követelte meg. Kórbonctani és igazságügyi orvostani előadásaiban állandóan kitért az orvosetikai vonatkozásokra. Már 1914-ben cikket írt *Hogyan segítsünk a budapesti diáknyomoron* címmel. Mint tanár, az egyetemi Diákjóléti Hivatal elnöke és a Nagy Lajos Kollégium igazgatója volt. A diákság osztatlan szeretetét élvezte.

Entz Béla Pekár Mihállyal együtt nagy nehézségek árán szervezte meg a pécsi egyetemet. A mindig mostohán ellátott intézmény hamarosan az ország egyik leg-kiválóbb egyetemévé vált. Amikor a 30-as évek gazdasági krízise idején az egyetemet ismételtelen meg akarták szüntetni, bátran és szívósan harcolt érte.

Nagy, egész tárgyat felölelő kórbonctani tankönyvét sohasem tudta megjelen-tetni. Éveken át készült rá, sokat dolgozott rajta, de a könyv megjelenését mindig megakadályozta az egyetemért, tanítványaiért folytatott harc. Számos önálló dol-gozata mellett, amelyek a kórbonctan és a kórszövettan körébe tartoztak, főbb munkái voltak: az Általános kórbonctan, A kórbonctan és a kórszövettan vezér-fonala, a Kórbonctani technika.

Entz Béla rendkívül széles körű tudományos munkássága hatásában mély és alapvető, a magyar patológia fejlődésére átütő hatású volt. Mintegy 100 tudományos munkájának nagy része a klasszikus magyar kórbonctan legkiemelkedőbb alkotásai közé tartozik. Entz morfológus és elismert nevű pato-hisztológus volt, különösen az onkológia területén sohasem hagyta el a biztos tárgyi alapot. Foglalkozott a fertőző betegségekkel, az állati paraziták által okozott kórképek (fasciolosis, entero-biosis stb.) kórbonctanának számos kérdésével, az örökléstan kórbonctani vonatko-zásaival, fejlődési rendellenességekkel, a sebgyógyulással, a daganatkutatás problémaival, csontpatológiai vizsgálatokkal, a lép és pajzsmirigy megbetegedéseivel, igazságügyi orvostani kérdésekkel. A legelsőik között fejtette ki a leukaemia daga-natos jellegét. Alapvetők a gümőkór és a szifilisz kórbonctanára vonatkozó kuta-tásai. Alig fedezte fel Schaudinn 1905-ben a Siprochaeta pallidát, Entz már 1906-ban megjelent közleményében pontosan leírta a kórokozó előfordulását a congenitalis

syphilisben. 1937-ben megjelent „Az öregkor pathológiája”-című dolgozata, a gerontológiai ismeretek gazdag tárháza.

Entz Béla mint kórboncnok, tudományának nagy klasszikusai közé tartozott, azok közé, akik megeremtették a modern kórbonctan biztos alapját. Páratlan volt természettudományi, történelmi, irodalmi, művészeti tudása. Rendkívül sokat tett Pécs kulturális életének fellendítése érdekében. Népművészeti tanulmányokon kívül, filozófiai kérdésekkel is foglalkozott.

Élete egyenes vonala volt az igazságkeresésnek, ebben nem tántorította el semmiféle fenyegetés vagy mellőzés. Haladó szellemű magatartása, meg nem alkuvo egyénisége minden magyar tudós és orvos számára példamutató.

DR. FARKAS GÉZA

(1872—1934)

Orvosdoktor, az élettan professzora 1903-tól 1922-ig az Állatorvosi Főiskolán, majd a Pázmány Péter Tudományegyetem élettani tanszékén. Kiváló képességű és előadó készségű tudós, zeneszerzői oklevéllel is rendelkező zenerajongó. A magyar beszéd és hang élettanának művelője, „A Magyar Fonetikai Társaság” megalapítója és első elnöke.

1872-ben született Budapesten. Ugyanitt végezte egyetemi tanulmányait 1890—1895-ig. Közben, 1893-ban nagyobb külföldi tanulmányutat tett Olaszországban és Németországban; 1895—1896-ban a bécsi egyetemen anatómiai és élettani tanulmányokkal foglalkozott. 1897-ben orvosdoktorrá avatták, 1898-ban gyakornok volt az egyetemi II. belorvostani klinikán, majd 1898 szeptemberétől tanársegéd az egyetemi élettani intézetben, ahonnan 1901 szeptember havában ugyancsak tanársegédi minőségben a M. Kir. Állatorvosi Főiskola élettani intézetéhez jött át. 1903-ban, dr. Tangl Ferencnek az egyetemi élettani tanszékre való távozása után, az Állatorvosi Főiskola élettani intézetének élére került; 1904-ben segédtanárrá és még ugyanebben az évben ny. r. tanárrá nevezték ki. 1920-tól 1923-ig a budapesti, a pozsonyi és a kolozsvári egyetemen is előadta az élettant, részben a szövettant is, mint helyettes tanár. 1922-ben a Pázmány Péter Tudományegyetem Élettani tanszékének vezetésével bízták meg, dr. Tangl Ferenc utódául. Röviddel nyugalmába vonulása után a füredi szívkórházban hunyt el 1934. szeptember 13-án.

Farkas Géza már fiatal korában feltűnt éles értelmével. Rendkívüli tehetségét Tangl Ferenc professzor ismerte fel, és utódául szemelte ki. Az élettanon kívül a kémia és a fizika érdekelte.

Irodalmi munkássága aránylag nem nagy terjedelmű; a vérsavó hydroxylion-tartalmára, molekuláris koncentrációjára, a vérnedv szénsavkötésének mechanizmusára vonatkozó dolgozatai mély tudásáról, széles látóköréről tanúskodó, nagy értékű, önálló tudományos munkák. Mellettük különösen élvezetesek és nem kevésbé értékesek azok a szellemes, áttekintést adó, összefoglaló, népszerű és mégis szakszerű közlemények és vonzó előadások, melyeket a zeneművészet élettani alapjairól, a színes fényképezésről, a talentum és lángész élettanáról, a munkáról és elfáradásról, legutóbb pedig az öregedésről és a halálról, többnyire a Kir. Magyar. Természettudományi Társulat közlönyében és ülésein közölt, illetve tartott és amelyekkel szintén a főiskola jó hírét gyarapította.

Kitűnő, a figyelmet és az érdeklődést mindvégig lekötő, lebilincselő előadasmódja felejthetetlen. Általánosan elismert nagy tehetségével, zsenialitásával sok tekintetben pótolni tudta azt, amit mások csak kitartó, szorgos munkával tudnak elérni. A meghatározások szabatosága mellett meglepő fordulatok és színes hasonlatok váltogatták egymást előadásaiban. Szenvedélyesen szerette a zenét és azt maga is sikerrel művelte. Kedvelt tárgyköre volt az ének és hang élettana, erről a Zene-művészeti Főiskolán előadásokat is tartott. A magyar beszéd és hang élettanának művelésére alakult Magyar Phonetikai Társaság megalapítója és elnöke volt. Munkatársai nemes gondolkodása és közvetlensége miatt rajongással szerették. Őszinte, egyenes, szókimondó jellemét mindenki becsülte. Utolsó éveiben a szem élettanával foglalkozott, emellett a magyar aratómunkás munkateljesítményének számszerű értékét is kidolgozta.

DR. FETTICK OTTÓ

(1875—1954)

Állatorvos és orvosdoktor, főiskolánkon 31 éven át végzett eredményes, tevékenységet a tejhigiénia elméleti és gyakorlati oktatása és művelése területén.

1875-ben született Budapesten. Állatorvosi oklevelét 1896-ban szerezte meg. A kitűnő előmenetelű állatorvos 1903-ban tanársegéd lett a belorvostani klinikán. Itt a parazitológia felé orientálódott, és egy disszertáció megírásával is foglalkozott, amelyben a baromfi-galandférgességről kívánt írásban és számos táblaképben, de főleg csak morfológiai-diagnosztikai irányban áttekintést adni. Mikor dolgozata már jócskán előrehaladt, akkor kapott biztatást arra, hogy inkább tejhigiéniaiával foglalkozzék, mert a tanári kar egy tejhigiéniai tanszék felállítását tervezi. Ezért 1905-ben az akkor létesített tejhigiéniai laboratórium vezetésével bízták meg. Ezután külföldi tanulmányúton gyarapította ismereteit. 1907-ben hazaérkezve, segédtanárrá nevezték ki. Tárgya, a tejhigiénia akkor még nem volt kötelező vizsgatárgy, csak 1917-től kezdődően lett azzá. Eredményes munkássága, valamint értekezése alapján 1909-ben magántanárrá habilitálták; 1917-ben címzetes nyilvános rendkívüli, 1924-ben pedig c. nyilvános rendes tanári kinevezést nyert. A tanszéki jellegű Tejhigiéniai Laboratóriumot évtizedeken át vezette. Sajnos, sem az első világháborút megelőző idők, sem az azt követő idők nem kedveztek egy új rendes tejhigiéniai tanszék felállításának. Új tanszékeket nem kreáltak, bár a címzetes nyilvános rendkívüli, sőt rendes tanári fokozatokat megadták. Amikor pedig megérett egy élelmiszer-

higiéniai tanszék gondolata, amely természetesen a húshigiénéiát nem nélkülözhetette, Fettick Ottó érzékeny lelkülete nem fért össze azzal a gondolattal, hogy a vágóhíddal közelebbi kapcsolatba kerüljön. Ezért azután nem jutott „élelmiszerhigiéniai” tanszékhez. Amikor pedig 1934-ben létre jött a műegyetemi fúzió, Fettick nyugállományba vonult, miközben a tejhigiéniai laboratóriumot ideiglenesen megszüntették.

Tanársága idején, 1929-ben, a pécsi tudományegyetemen orvosi diplomát is szerzett, és élete végéig gyermekgyógyászattal foglalkozott. 1954 telén agyvérzést kapott, és egyidejűleg bekövetkezett gázmérgezés következtében elhunyt.

Előadásainak fő témája a rendes és a hibás tej, a tej pasztörözése és sterilizálása, a tejtermelés és a tejkereskedelem ellenőrzése, a higiénikus tejtermelés voltak.

Oktató munkáján kívül kutatómunkát is végzett. A tejhigiénia elméleti és gyakorlati területén élénk tevékenységet fejtett ki. Kezdetben ugyan a vizeletvizsgálat kérdéseivel foglalkozott, állatorvos-doktori értekezésének tárgya azonban már a tejhigiénia körébe esett. Kutatta a rendellenes tej létrejöttének okait, jelentékeny vajexportunkra való tekintettel vizsgálta a vajban előforduló baktériumokat, erjesztő- és penészgombákat. Foglalkozott a gümőkór, a lépfene és a fertőző hurutos tüdőgyulladás közegészségügyi és tejgazdasági jelentőségével is. Az Állatorvosi Zsebkönyv számára összefoglalta a tej és a tejtermékek vizsgálati eljárásait. Gyakorlati működése a szaktanácsadói tevékenység terén jelentős és eredményes volt. A laboratóriumában készült állatorvos-doktori értekezések témája nagyjából a tej mikroflórájának tárgykörébe tartozik.

Az 1907-ben Pécsen megtartott hazai tejgazdasági kongresszus szervezésében már jelentős szerepet vállalt. 1909-ben lefordította és hazai vonatkozású jegyzetekkel látta el Rievel Tejhigiéné című könyvét. A tejgazdaságok vizének ellenőrzése és vizsgálata című könyve 1931-ben jelent meg. Részt vett a III. nemzetközi tejgazdasági világkongresszuson; a kongresszusok javarészen személyesen vagy közleményeivel szerepelt.

Közleményei a hazai szaklapokon kívül a Zeitschrift für Fleisch- u. Milchhygiene, a Milchwirtschaftliches Zentralblatt, a Zeitschrift für Tiermedizin hasábjain és a nemzetközi tejgazdasági kongresszusok évkönyveiben jelentek meg.

Fettick Ottó családot nem alapított. Élete legjavát műgyűjtéssel szintén foglalkozó testvérei és rokonai társaságában töltötte, akiknek jelentékeny vagyonuk és jövedelmük volt. Rokonságának elhalálása után mind több és több időt szentelt műgyűjtői tevékenységének; a kerámia, az üvegművesség és a textilművesség területén szaktekintéllyé vált. A nyilvánosságtól mindinkább visszavonult, a műértő körök csendes, szerény látogatója lett. Szinte felbecsülhetetlen értékű gyűjteményét az államra hagyományozta. Adománylevele szerint az volt a kikötése, hogy joga legyen a gyűjteményét élete végéig, tehetsége szerint, saját erejéből gyarapítani.

Műgyűjtői törekvésében egyfelől igyekezett minél teljesebb sorozatokban bemutatni, hogy az üveg és a porcelán képlékeny anyaga az avatott mester kezében

milyen csodálatos változatokra képes, másfelől azt, hogy a nép himző és szövő újjai között milyen művészi eredmények szülehetnek. A hazai múzeumok, az Iparművészeti Múzeum és a Keletázsiai Művészeti Múzeum egyik legnagyobb donátora, kinek érdemeit halála után a Múzeumi Híradó hasábjain rendkívüli megbecsüléssel méltatták.

Fettick Ottó visszavonultan élő, szerény, finom szellemű, lágyszívű, mindenkinek csak jót akaró, művészi képességekkel megáldott ember volt, aki csendben végzett oktató-kutató munkájával az elsők között mutatott reá a tejhigiénia elméleti és gyakorlati jelentőségére.

DR. FOKÁNYI LÁSZLÓ
(1874—1940)

Állatorvos-doktor, a magyar közigazgatás szervezete és az állategészségügy-rendőri igazgatás című szigorlati tárgyak előadója. Dubravszky Róbert méltó utódként két évtizeden (1911—1932) át volt tárgyának megbízott előadója. Mint állategészségügyi főtanácsos a Földművelésügyi Minisztérium Állategészségügyi Főosztályán, az állategészségügy fejlesztésének kiemelkedő harcosa volt. Szaktudása, magas jogászi ismeretei, szellemi nivója alapján olyan tekintélynek számított állategészségügyi kérdésekben, amilyent előtte és utána senki sem ért el.

1874-ben született Nagykárolyban. Gimnáziumi tanulmányait Nagykárolyban végezte. 1890-ben a budapesti Állatorvosi Akadémiára íratkozott be, ahol 1894-ben állatorvosi oklevelet nyert (az első négyéves tanfolyamot végezte). Ugyanebben az évben az akadémia belgyógyászati tanszékéhez második, 1895-ben pedig első tanársegéddé nevezték ki. Az állatorvosi tisztí vizsgát 1896-ban tette le. Az 1896/1897. tanévben katonai szolgálatot teljesített, s 1897-ben katonai állatorvossá nevezték ki. 1897-ben Bács (Bács-Bodrog vármegye) körállatorvosává, ugyanebben az évben Szabadka város alállatorvosává nevezték ki. 1898-ban állami szolgálatba lépett; a Földművelésügyi Minisztérium Állategészségügyi Főosztályán dolgozott nyugalomba vonulásáig. 1907-ben főállatorvossá és az Országos Állategészségügyi Tanács rendkívüli, 1932-ben pedig rendes tagjává nevezték ki. A Tanács, a megalakulása után és ezt követőleg 6 évenként ismételtlen jegyzővé választotta, mely tisztségről

nyugdíjazása alkalmával mondott le. 1911-ben m. kir. állategészségügyi felügyelővé, 1913-ban főfelügyelővé nevezték ki. 1911-ben megbízást kapott a M. Kir. Állatorvosi Főiskolán az 1910—1911. tanév második felében „A közigazgatás szervezete és az állategészségügyi rendészet” című tárgy előadására és a vizsgáztatásra. Ennek a megbízatásnak 1933-ban történt lemondásáig tett eleget. 1919-ben állatorvosi főiskolai rendkívüli tanári címet kapott. 1927-ben az ő kezdeményezésére az 1927. évi XI. t. c. alapján létesítendő „Állategészségügyi Intézet” építkezése és berendezése körül felmerülő teendők ellátására alakított bizottság tagjává választották. 1934-ben nyugdíjba vonult, azonban 1940-ig, haláláig az Állatorvosi Kar érdekeinek lankadatlan harcosa maradt.

Irodalmi tevékenységet főképen az állategészségügyi igazgatás és az állatorvosi közügy terén fejtett ki. Az állategészségügy államosításában, az új állategészségügyi törvény alkotásában hathatósan és eredményesen működött közre. E témakörökből szabatosan megformált írásai, közleményei, több kiadást ért könyvei az állatorvosi hivatás legharcosabb képviselőjéről tanúskodnak. Első nagyobb munkája 1905-ben jelent meg „Az állategészségügyi törvények, rendeletek és elvi határozatok” címen. A közügyeknek szentelte ereje, tehetsége legjavát. Több egyesület, így a Magyar Országos Állatorvos-Egyesület tiszteleti és igazgatóválasztmányi tagja, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület igazgatóválasztmányának és állattenyésztési és állategészségügyi szakosztályának tagja volt. Hivatásszeretetből fáradhatatlan buzgalommal dolgozott az állatorvosi kar jövőjéért és elismeréséért. Munkája elismerésül több kitüntetést kapott. A III. oszt. vaskorona-rendjel, a II. oszt. hadi érdemkereszt tulajdonosa, a Ferenc József-rend lovagja; az „állatorvosi tudományok tiszteletbeli doktora” volt.

DR. GALAMBOS MÁRTON
(1820—1872)

Állatorvos és orvosdoktor, a Budapesti Állatorvosi Tanintézetben a kémia, az általános kórtan és gyógytan, az elméleti és gyakorlati kórbonctan és a gyógyszerstan tanára. Oktatói hivatása mellett oltási kísérletekkel is foglalkozott.

Galambos Márton 1820. április 15-én született Selmecbányán. Középiskolai tanulmányait a budapesti kegyesrendiek gimnáziumában végezte. Úgy látszik, hogy korán árvaságra jutott, mert az 1835/36. tanévi bizonyítványába az van beírva, hogy „gondnoka a rókusi egyház lelkésze Pesten”. A budapesti egyetem bölcsészeti karán 1842-ben fejezte be tanulmányait, majd az orvosi fakultásra iratkozott be. 1846-ban sebész-, szülésmesteri, továbbá ugyanebben az évben állatorvosi diplomát szerzett. Az orvosdoktori oklevelet később, 1858-ban szerezte meg. Már az 1847. évben tanársegéd a budapesti állatorvosi tanintézetben, 1849-ben Kossuth Lajos Debrecenben székelő magyar kormánya segédtanárrá (adjunktussá) nevezte ki és három tantárgy előadásával bízta meg. 1851-ben Ferenc József segédtanári minőségében és hasonló feltételek mellett újból kinevezte, illetőleg abban megerősítette. 1853. évi április 23-án Galambos Mártont, mint segédtanárt, az uralkodó felfüggesztette, minthogy a magyar kormányt, a magyar ügyet szívvel-lélekkel szolgálta. Felfüggesztése 1856-ig tartott, amikor szeptember 12-én a helytartótanács értesítette az intézetet, hogy állásába visszahelyezendő.

Az 1857/58. tanévben az addigi egyéves tanfolyamot három évre emelték,

anélkül azonban, hogy az előadók számát is szaporították volna. Az intézet kilátásba helyezett átszervezéséig Galambos Márton a köteles tárgyakon kívül új tárgyak előadását is vállalta. Kötelezettségeit messzemenően túlhaladó rendkívüli munkásságáért — mint azt későbbi jelentéseiben is panaszosan említi — a legkisebb jutalomban sem részesült, bár arra szegényes fizetése mellett nagyon is rászorult. Az 1859/60. tanévben a 3 éves oktatást kettőre csökkentették, és Galambos Mártont az addig kötelező 3 tárgy helyett 9 tárgy előadásával bízták meg, ezenkívül gyógyszerтанból, általános kór- és gyógytanból rendkívüli órákat is kellett tartania. 1863-ban nyilvános rendes tanárnak nevezték ki 1200 forint évi fizetéssel; előkészítő tanokat (természetrajz, fajtan, életrendtan, természettan, vegytan és növénytan), általános kór- és gyógytant, gyógyszertant és kórbonctant adott elő. A következő évben hosszan tartó súlyos testi-lelki túlterhelés következtében megbetegedett, aminek következtében tanári feladatainak csupán másfél évig tudott eleget tenni. 1865/66. tanévben a kormány belátva, hogy 9 tárgyat egy tanár két nyelven előadni nem képes, Galambos Mártont csupán a kémia, az általános kór- és gyógytan, az elméleti és gyakorlati kórbonctan és a gyógyszertan előadásával bízta meg. A többi tárgy előadását két tanársegédre ruházta át. 1852/53 óta Galambos Márton vezette a kisebb háziállatok kórodáját is, ahol naponta rendes klinikai előadásokat tartott. Hosszú szenvedés után, Pozsonyban, 1872. szeptember 5-én halt meg. Özvegyén kívül hat kiskorú árvát hagyott maga után.

Galambos Márton tanárnak szájalmas sorsa volt. A teljesen szegény emberrel azt tettek, amit akartak. Mindez könnyen sikerült, mert sem protektorai, sem törekvő vágyai nem voltak. Igénytelensége és szerény volta váltotta ki szájalmas életkörülményeit.

Elhalálózásával az iskolánk, egyik legküzdelmesebb korszakában, a feladatát mindvégig határtalan buzgalommal és önfeláldozással teljesítő férfiúval lett szegényebb. Akkor vált ki az élők sorából, amikor iskolánk fellendülésével bizonyára kevésbé megerőltető, nyugodtabb tanári működés várt volna rá.

A magyar állatorvosi tudomány területén Galambos Márton volt az első, aki megállapította (1861), hogy a marhavész ragálya iránt a juhok és a kecskék is fogékonyak. Ezt oltási kísérletekkel is igazolta, s vizsgálatainak eredményét a Gyógyászat 1862. évfolyamában közzé is tette.

NÉMETHNÉ DR. GÁSPÁR
ZSUZSANNA

(1912—1965)

Egyetemi docens, az Élettani Tanszék keretében működő biokémiai részleg vezetője, a biokémia előadója; az első állatorvosi biokémiai tankönyv szerzője; mezőgazdasági doktor volt.

1912. március 12-én született Dicsőszentmártonban. Tanító édesapja kívül 2 fiúgyermeket nevelt fel. Középiskoláit a szegedi állami leánygimnáziumban végezte. Érettségi után, 1930-ban a debreceni Gazdasági Akadémiára iratkozott be, amelyet 1933-ban jeles eredménnyel végzett el. Gazdasági szaktanár szeretett volna lenni, abban az időben azonban állást nem kapott. Kétévi várakozás után Szegeden beiratkozott a 2 éves laboratóriumi asszisztensképző tanfolyamra, amelyet 1937-ben szintén jeles eredménnyel végzett el. Ugyanez évben a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Szövet- és Fejlődéstani Intézetében laboratóriumi asszisztensnő. Innen 1938-ban a Szolnoki Bábaképző Intézet laboratóriumába helyezték át. 1940-ben felvették a Pázmány Péter Tudományegyetem Élettani Intézetébe, ahol mint gyakornok tudományos munkát végzett. Táplálkozási, részben hisztamin-érzékenységi kísérleteket folytatott különböző vitaminokkal. 1944-ben az Országos Kémiai Intézetben dolgozott. 1945-től kezdődően mint kutatóintézeti adjunktus a tihanyi Biológiai Intézetben fejezte be korábban megkezdett munkálatait. 1947-ben a Magyar Agrártudományi Egyetemen „Summa cum laude” mezőgazdaságtudományi doktorátust szerzett. 1949 júliusában a Szegedi Tudományegye-

tem Élettani Intézetéhez osztották be, majd 1950 januárjától mint az Egyetem adjunktusa ténykedett. Itt részben a vérkeringés problémáival, részben szénhidrát-anyagcserével foglalkozott.

1953 februárjában meghívást kapott az Állatorvostudományi Egyetem Élettani Intézetéhez. Mint egyetemi docens biokémiai részleget szervezett és a biokémiai tárgy első önálló előadójaként szerzett érdemeket. Hosszú szenvedés után, 53 éves korában, 1965. április 29-én halt meg.

Gáspár Zsuzsanna Huzella Tivadar és Beznák Aladár tanítványa volt. Az orvosbiológia hívatott művelőjeként lépett az állatorvosképzés szolgálatába. Sokrétű kutatási tapasztalattal áthatott, jól kidolgozott előadásainak anyagát lankadatlan szorgalommal állandóan javította, színvonalát mind magasabbra emelte. Minden ténykedését a szilárdság és a becsületes segíteni akarás jellemezte. Halk szavú, finom lényével olyan légkört teremtett maga körül, hogy mindenki szerette és tisztelte.

A szénhidrát-anyagcsere, a hisztamin deszenzibilizálás, az acetylcholin-ingerület átvivő szerepének vizsgálatain túlmenően a meddőség biokémiájával kapcsolatos szép kutatási eredményei szereztek számára elismerést bel- és külföldön egyaránt. Az első magyar nyelvű „Állatorvosi biokémia” tankönyv megírásával — melynek megjelenését, sajnos, már nem érthette meg — maradandó emléket hagyott maga után.

DR. GRÓH GYULA

(1886—1952)

Kémikus, bölcsészdoktor, az Állatorvostudományi Főiskola Kémiai Tanszékének vezető professzora 1913-tól 1935-ig, majd a Műegyetem Általános Kémiai Tanszékének vezetője és a Tudományegyetem Bölcsészkarra kísérleti és fizikai kémiai intézetének, később általános kémiai intézetének igazgatója. Kiváló előadó és szakíró, a fizikai kémia kiváló művelője, a radioaktív indikációs módszer első alkalmazója.

Gróh Gyula 1886. január 16-án Esztergomban született. Vegyészeti tanulmányait a budapesti Állami Felsőipariskolában kezdte 1901-ben. 1904-ben a Tudományegyetemen bölcsészdoktori oklevelet szerzett. Egyetemi tanulmányával egyidőben 1904-től 1906-ig az Ampelológiai Intézetben mint vegyész dolgozott, majd 1906-ban az Állatélettani Intézetben Tangl Ferenc professzor mellé nyert kinevezést. 1909-ben segédvegyésszé nevezték ki.

1911-ben hat hónapot töltött Berlinben, részben az egyetemi fizikai kémiai intézetben Nerst Vilmos tanár mellett, részben pedig az ottani Mezőgazdasági Főiskola Állatélettani Intézetében Zuntz Náthán tanár mellett. 1913-ban az Állatorvosi Főiskola segédtanárává nevezték ki, és megbízták a kémiai tanszék teendőinek ellátásával. 1914. év nyarán a karlsruhei egyetemen Breiding tanár mellett fotokémiai vizsgálatokat végzett. 1917-ben nyilvános rendes tanárrá nevezték ki.

1935-ben a Műegyetem Általános Kémiai Tanszékének lett a vezetője, majd

1936-tól az Általános Kémiai Intézet és a Radiológiai Intézet igazgatója volt. 1950-ben gyenge egészségi állapota miatt megvált intézetétől és haláláig a Gabona- és Lisztkisérleti Állomáson végzett tudományos munkát. 1951 novemberében 4 napra tervezett klinikai kivizsgálásra vonult be, de betegágyából nem kelt fel többé.

Gróh Gyula közel félévszázados tanári működése során a hallgatók generációit nevelte fel. Kiváló előadó volt, jól kidolgozott, gördülékeny előadásai mindenki számára emlékeztetésekké maradtak. Korán felismerte, hogy az előadott anyag csak akkor gyümölcsöző a hallgatóság számára, ha azt megfelelő tankönyv támasztja alá. Kis tankönyvei, az Általános kémia, a Szervetlen kémia, és a Szerves kémia évtizedeken át közkézen forogtak és számos kiadást értek meg; német, valamint olasz nyelvű változatai is népszerűek voltak. E könyvekben Gróh Gyula bölcs önmérsékletéről tett tanulságot és elsősorban az anyag tökéletes megvilágítására törekedett. Több társszerzővel írt Fizikai kémiai tankönyve, valamint a középfokú oktatás számára írt Bepillantás a kémiába című, 1950-ben megjelent könyve érdemel említést. Nevéhez fűződik a bölcsészstudomány-egyetemi vegyészképzés reformja, a kötelező kollégiumok, gyakorlatok és a vizsgarendszer bevezetése is.

Tudományos munkássága széles körű. Száznál is több jeles dolgozata, valamint intézetében készített kb. 60 disszertáció tanúskodik arról, hogy szakmája legkülönbözőbb ágait teljes jártassággal művelte, különösen pedig a kémiának az élet-tannal kapcsolatos határterületeit. Dr. Hevesy Györggyel együtt elsőnek alkalmazta a radioaktív indikáció módszerét az ólom öndiffúziójának vizsgálatára. E munka egyik csírája a nagy jelentőségű és azóta a fizikai kémia, sőt a biológia kiterjedt területén is alkalmazott módszer bevezetésének. Vizsgálatokat végzett a kémiai kinetika területén is. Élete utolsó évtizedét a fehérjék kémiai felépítése kutatásának szentelte.

A Magyar Tudományos Akadémia 1925-ben mint állatorvosi főiskolai ny. r. tanárt a matematika és természettudományok osztályának levelező tagjává választotta. 1927-től kezdődően az Akadémia rendes, 1949-től pedig tanácskozó tagja is lett. 1945-től 1948-ig a Természettudományi Társulat elnöke volt. Részt vett a Természettudományi Közlöny szerkesztésében is, valamint szerkesztőbizottsági tagja volt az Excerpta Medicának. Többször járt külföldi tanulmányúton. Meghívásra előadást tartott Bécsben, Frankfurtban, Heidelbergben, Koppenhágában stb. Részt vett több kongresszuson, így 1937-ben Párizsban, 1947-ben Londonban a XI. Nemzetközi Vegyészkonferencián. 1947-től a Chemical Society tagja.

Gróh Gyula egyetemünk kiváló oktató és egyben kutató tanára volt, aki tudásával, kimagasló pedagógiai képességével állatorvos-generációk szeretetét, megbecsülését érdemelte ki; munkásságát magas kitüntetésekkel méltányolta a tudományos világ.

DR. GYŐRY TIBOR

(1869—1938)

Orvosdoktor, a magyar orvostörténet kiváló művelője, aki elsőként ismerte fel az orvostörténelem egyetemi oktatásának szükségességét, 1903-tól 25 éven keresztül adta elő kötelező tantárgyként az állatorvos-történetet.

Középiskoláit és egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Orvosdoktori oklevelét is itt szerezte 1894. április 4-én. Ezután Kétly professzor belgyógyászati klinikáján, majd három és fél éven át Székács főorvos belosztályán működött. 1895-ben egészségtan-tanári oklevelet szerzett. Később az Állami Gépgyár és a Posta Betegsegélyző Pénztár orvosa lett. Ekkor bőven jutott ideje, hogy a zenének áldozzon; a Zeneakadémia hegedű-tanszakán művészdiplomát szerzett, megtanult zongorázni és orgonálni is; csaknem a hivatásos zenei pályára lépett. Többször rendezett jó-tékony célú hangversenyeket. Dalai nyomtatásban is megjelentek.

Összeköttetését az egyetemmel új munkakörében is fenntartotta. Részben ennek köszönhette, hogy az állam 1898-ban a düsseldorfi orvostörténelmi kiállítás tanulmányozására kiküldte; ebben komolyan esett latba az is, hogy a német és a francia nyelven kívül az olaszt és a latint is beszélte, a görögöt pedig értette. A düsseldorfi kiállítás a méreteivel, eredetiségével és előadásaival nagy hatást gyakorolt Győryre. Itt lett világossá előtte, hogy az orvostörténelem terén mit kell tennie nemzete érdekében.

Hazaérkezve a kiállításról, első dolga, hogy megismerjen mindent, ami a ma-

gyar orvostörténelemmel összefügg. Tudományszeretetét, munkabírását mi sem bizonyítja jobban, mint hogy 1898-tól 1900-ig 13 orvostörténeti dolgozatot és két hatalmas hézagpótló orvostörténeti munkát írt. Egyik a Magyar Orvosi Bibliographia. A másik annak felderítésével foglalkozik, hogy mi lehetett az a járványos betegség, mely a XVI—XVIII. században hazánkban tűnt fel és áterjedt Németországra és Hollandiára is, s amelyet akkor Morbus-Hungaricusnak neveztek el. 74 eredeti közlemény ellentmondó adataiból vonta le következtetését, hogy a betegség nem más, mint a typhus exanthematicus.

Ekkori munkássága főleg a hazai orvostörténelem egyes adatainak kutatása, felderítése körül forog ugyan, de azokat megvilágította az egyetemes orvostörténelem akkori állapotának a rajzával is. Dolgozatainak egy része a „Pester Med. Chir. Presse”-ben jelent meg, s így neve rövidesen a németek előtt is ismertté vált. Társzerkesztésében jelent meg a „Virchow's Jahresberichte der gesammter Medizin” orvostörténeti része, 1898-ban. 1900-ban az orvoskari tanártestület megbízta a kallódó orvos-hungaricumok összegyűjtésével. Ugyanebben az évben a Magyar Tudományos Akadémia a magyar orvosi műnyelv történeti fejlődésének megírásában való részvétellel bízta meg.

Ilyen előzmények után kérte Győry 1900-ban magántanári képesítését. Arra hivatkozott, hogy az orvostörténet előadását nemcsak a külföldi egyetemek tartják fontosnak, hanem éppen a pesti egyetem volt az, amely a tanításának szükségességét korábban ismerte fel, mint számos külföldi egyetem.

Magántanárrá történt képesítése után 1903-ban az Állatorvosi Főiskola meghívta az állatorvostörténelem előadójául, melyet mint kötelező tantárgyat 25 éven át adott elő.

Nagy elfoglaltsága mellett Győry szakított időt arra is, hogy állatorvostörténeti problémákat megoldjon. Törekvése arra irányult, hogy tanítványaiban az érdeklődést e tudomány iránt felkeltse, s közülük utódokat neveljen, mert az volt a meggyőződése, hogy Magyarország sem zárkozhatik el sokáig az ember- és állatorvostörténeti tanszékek létesítésétől.

Győry Tibor rövidesen magyar nemzeti szempontból fontos kérdés megoldására vállalkozott: kikutatta Semmelweis Ignác családfáját, igazolta magyar voltát, s a gyermekágyi láz felfedezésével szerzett hervadhatatlan érdemeit bevitte a köztudatba.

1930-ban megbízást kapott az egyetem 300 éves jubileumára elkészítendő „Orvosi kar története” megírására. Ez a 900 oldalas, eredeti kézírások alapján készült mű a legnagyobb, legértékesebb, de egyben utolsó munkája is.

Orvostörténeti munkáinak száma meghaladja a 150-et. Munkásságát a Pázmány Péter Tudományegyetem, hazája és a külföld egyaránt elismerte. 1936-ban címzetes, nyilvános rendes tanára lett az orvostörténelemnek. A Magyar Tudományos Akadémia 1933-ban levelező tagjává választotta. Több külföldi orvostörténeti társulat tagja volt.

Győry az egész embert igénybe vevő munka mellett 1920-tól kezdve a Népjóléti Minisztérium közegészségügyi osztályának volt a vezetője. 1934-ben mint helyettes államtitkár vonult nyugalomba. Ez idő alatt a magyar közegészségügy fejlesztésén fáradozott. 1938-ban hunyt el.

Életfeladata az volt, hogy a magyar orvosi renddel és a külfölddel megismeresse mindazt, ami igaz érték és figyelemre méltó a magyar orvostudományban, a magyar orvosok személyében és a magyar történelmi életben.

Mindezen kívül Magyary Kossa Gyulával együtt egy ifjú gárdát nevelt tanszék nélkül is a magyar orvostörténelem művelésére; ebben rejlik működésének nagysága.

DR. HAUSER JÁNOS

(1891—1964)

Mezőgazdasági doktor, főiskolai nyilvános rendes tanár, az Állatorvostudományi Főiskolán 1922—1924-ig a mezőgazdaság termelés című tárgy előadója volt.

Nagykanizsán született 1891. november 3-án. Középiskolai tanulmányait Nagykanizsán, Kőszegen, Brassóban és Pancsován végezte, ahol 1909. június 3-án gimnáziumi érettségit tett. Főiskolai tanulmányait a keszthelyi Gazdasági Akadémián kezdte és 1912-ben végezte. Ezután a budapesti Egyetem közgazdaságtudományi karának mezőgazdasági osztályára iratkozott be, ahol 1928. december 21-én mezőgazdasági doktorrá avatták. 1956-ban a mezőgazdasági tudományok kandidátusa lett, 1962-ben aranydiplomát kapott. 1964-ben hunyt el.

Pályáját a mezőgazdasági szakoktatásnál kezdte 1912. augusztus 2-án az algyógyi földművesiskolánál. Innen 1913 januárjában a keszthelyi Gazdasági Akadémiához helyezték át, mint gazdasági akadémiai gyakornokot. Hasonló minőségben 1914. április 24-én a debreceni Gazdasági Akadémiához került. Itt lépett elő 1917. november 22-én tanársegéddé, majd 1918. december 31-én gazdasági akadémiai segédtanárrá. Közben szolgálattételre a Földművelésügyi Minisztériumba rendelték be. Onnan 1919 februárjában visszahelyezték a debreceni Gazdasági Akadémia növénytermesztési tanszékére. 1922-ben ismét beosztották a Földművelésügyi Minisztériumba, s ott teljesített szolgálatot mint előadó 1929-ig. Ekkor lépett elő gazdasági akadémiai rendkívüli tanárrá.

Minisztériumi szolgálata alatt az 1922/23. tanév II. félévétől az 1923/24. tanév végéig az Egyetemi Közgazdaságtudományi Kar kereskedelmi osztályán a „növénytermesztési enciklopédia” című tárgynak, valamint az 1922/23—1923/24. tanévben az Állatorvosi Főiskolán a „mezőgazdasági termelés” c. tantárgynak volt a megbízott előadója. 1924 augusztusában újból áthelyezték a debreceni Gazdasági Akadémiára, s ott a növénytermesztési tanszék vezetője lett. 1927. szept. 1-én gazdasági akadémiai rendes tanárrá nevezték ki. 1935—37. években tanári működése mellett megbízást kapott a debreceni Dohánytermesztési Kísérleti Állomás vezetésére. 1937. szeptember hó 1-ével a keszthelyi Gazdasági Akadémia igazgatója, majd az akadémiáknak mezőgazdasági főiskolákká való átszervezésekor főiskolai nyilvános rendes tanár lett.

1946. május hó 31-ével betegsége miatt ideiglenesen nyugdíjba helyezték. Betegségéből felépülve 1946. december hó 1-ével a volt Dohányjövedék szolgálatába állott. A Dohányjövedék átszervezése során a Budapesti Dohánybeváltó N. V.-hez került mint szakelőadó. Itt működött 1951. június hó 20-ig, majd július 1-ével a Dohánykutató Intézethez helyezték át, ahol mint I. o. kutató működött 1957-ig, nyugdíjba menetelég. Kandidátusi értekezését 1956-ban védte meg.

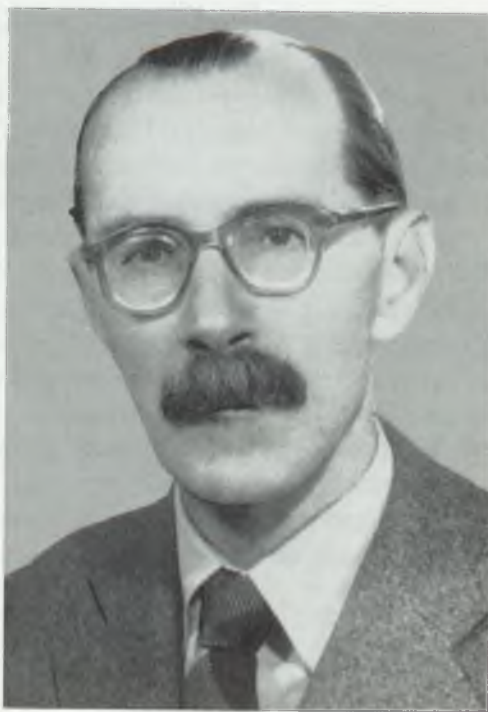
Szakmabeli tudását külföldi tanulmányutakon szerzett tapasztalatokkal gyarapította. Három ízben volt külföldi tanulmányúton. 1926-ban Németországban az ottani egyetemi és kísérletügyi intézetekben, 1930-ban Franciaországban, Svájcban és Spanyolországban járt tanulmányúton, ahol a mezőgazdasági öntöző üzemeket és berendezéseit, végül 1936-ban Németországban a dohánytermesztés és nemesítés módszereit és eredményeit tanulmányozta.

Szakirodalmi munkássága: 19 eredeti vizsgálatokon alapuló értekezés és 5 könyv. Ezenkívül 41 eredeti szakközleményt írt és 6 könyvismertetést, illetve referátumot készített. Munkái közül megemlíthendők: Agrogeológiai jegyzet, Biometria, Vetés és növényápolás, A búza minőségi tulajdonságai variációs-statisztikai megvilágításban, Adatok a magyar búza fejlődéstani és alaktani jellemzéséhez című munkái. Kandidátusi értekezésének témája a legfontosabb hazai dohányfajták fejlődés alatti szárazanyagképzésének és ásványianyag-felvételének összehasonlító vizsgálata.

Hauser János rövid két évig oktatott, tartotta értékes előadásait főiskolánkon; ez idő alatt nagy elméleti szakmai tudásával, gazdag gyakorlati tapasztalatainak átadásával a mezőgazdasági termelés vonatkozásában hasznosan egészítette ki hallgatóink állatorvosi ismereteit. Szerény, kedves modorával mind a hallgatók, mind a tanári kar rokonszenvét, nagyrabecsülését kiérdemelte.

DR. HAZSLINSZKY
BERTALAN

(1902—1966)

Bölcsészdoktor, a magyar alkalmazott növénytan kiváló kutatója volt.

1902. november 2-án született Budapesten. Tanulmányait az érettségi után — szülei kívánságára — előbb a budapesti Egyetem orvostudományi karán kezdte, azután hajlamait követve, átiratkozott a bölcsészettudományi karra, ahol 1927-ben növénytanból doktorátust szerzett.

Rövid ideig az egyetemen dolgozott tanársegédként. 1928-ban az Országos Kémiai Intézet mikroszkópiai osztályára került, ahol igen eredményes tevékenységet fejtett ki. Ezt az állását 1940-ben a szegedi Pedagógiai Főiskola növénytani tanszékével cserélte fel. 10 év után a szegedi múzeumban, majd az ottani egyetem növénytani intézetében dolgozott. 1953-ban főmérnökként Budapest Főváros Vegyészeti és Élelmiszervizsgáló Intézetéhez került, ahol 1963-ban bekövetkezett nyugdíjazásáig működött.

Már 1954-ben kezdtek mutatkozni annak a betegségnek az első jelei, amelyek a járásban, a mozgásban gátolták, s amelyek a szellemi frissességét mindvégig megőrző kutatót előbb az íróasztalhoz, majd pedig az ágyhoz láncolták. 1966. január 19-én türelemmel viselt hosszú, kínos betegség után váratlanul távozott az élők sorából.

Szinte egész tudományos munkássága a növények, elsősorban az élelmiszerek mikroszkópiai vizsgálatával kapcsolatos. Fő munkaterülete ezen belül a mézben levő pollenszemek alapján a méz eredetének tisztázása.

Hazslinszkynek elévülhetetlen érdemei vannak az állatorvosok képzésében is. 1931-ben bízták meg az akkori Állatorvosi Főiskolán a növénytan előadásával, s ezt a feladatot egészen 1944-ig látta el. Szerény, csendes modorával, komoly szak tudásával, világos boncolgató előadásával hallgatóiban felébresztette e szép tárgy iránti érdeklődést, s ez azt eredményezte, hogy hallgatói a felsőbb évfolyamok tárgyaihoz a szükséges növénytani ismeretekkel felvértezve jutottak el.

A Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Mezőgazdasági és Állatorvosi Kara az „állatorvosi növényismeret, különös tekintettel a gyógyító és mérgező növényekre” c. tárgykörből magántanárrá habilitálta. Ennek az elismerésnek az a tudományos kutató munkásság volt az alapja, amelyet az állatorvosi növénytan területén végzett. Fontosabb tanulmányai közül a juhok szélfü-(*Mercurialis*-)mérgezéséről, a lovak orbáncfű-(*Hypericum*-) és kerekrepekény-(*Glechoma*-)mérgezéséről, fácánokon végzett maszlagmag (*Datura*)-etetési kísérleteiről írottak hazai és külföldi szaklapokban jelentek meg.

Hazslinszky Bertalan a magyar botanikai mikroszkópia úttörője volt; alkotásaival, eredményeivel beírta nevét a magyar tudomány annaleseibe.

HEITZMANN MÁRTON

(1804—)

Sebész-mester, országos főállatorvos és gazdasz, a Pesti Állatgyógyintézet helyettes tanára volt.

Szabadkán, 1804-ben született. Felsőbb tanulmányait Bécsben, a Josephinum-ban végezte, oly kiváló szorgalommal, hogy a nagy ezüstérmét is elnyerte. 1824. április 1-én tábori alorvosi (Unterfeldarzt) minőségben besorozták a bécsi 1. sz. császári huszárezredbe. Ezután egyfolytában 20 esztendeig szolgált a hadseregben. A bródi 7. sz. ezrednél 8 évnél tovább működött, nagy érdemeket szerezve a marhavész terjedésének meggátlásában. 1844. augusztus 23-án a Zlamál távozásakor megüresedett országos főállatorvosi állásra pályázott és azt, utóbbi ajánlatára (600 forint évi fizetéssel), meg is kapta. Mikor Zlamál tanárt felfüggesztették, az ország akkori kormányzója, Albrecht főherceg Heitzmannt Zlamál tárgyainak (elméleti patkolástan, általános és részletes kór- és gyógytan, általános és részletes sebészet, járványtan) előadására helyettes tanárnak nevezte ki a Pesti Állatgyógyintézethez évi 600 forint fizetéssel. Heitzmann 1853. május 2-től 1856. november 8-ig töltötte be ezt az állást, amikor Zlamál újra átvette a tanszék vezetését, ő pedig a főállatorvosi tiszttel, amelyet még hosszú időn át ellátott.

Az intézettel való összeköttetése ekkor sem szakadt meg teljesen, mert mint országos főállatorvos, ott szerepelt az év végi szigorlatokon mint hivatalos vendégvizsgáztató. 1861-ben, Galambos tapasztalataira támaszkodva, javaslatot terjesztett

a helytartótanács elé, hogy a juhok szelidített marhavészragály-anyagával szarvas-marhákat oltsanak be.

Heitzmann Márton több mint három éven át töltötte be a helyettes tanári állást, bár ő magát erre nem tartotta megfelelőnek. A helytartótanács, amikor Heitzmannnt vendégvizsgáztatóként jelölte ki (Tormay helyett), tulajdonképpen a hatósági ellenőrző szerv feladatát ruházta reá.

DR. HETZEL HENRIK

(1875—1949)

Állatorvos-doktor, az Állatorvosi Szülészeti Tanszék alapítója, a szüléset szervezője. A szülésetet előzőleg más tanszékek professzorai, így többek között dr. Nádaskay Béla, dr. Monostori Károly, dr. Plósz Béla, adták elő. A tanszék 1929-ben létesült, épülete 1934-ben készült el.

1875. augusztus 25-én, Újsova községben született, kisiparos családból. Elemi iskoláit Újsován és Kishegyesen, gimnáziumi tanulmányait pedig Kiskunhalason és Újverbászon végezte. 1889-ben a felsőlövői tanítóképezdébe került, ahol 1893-ban néptanítói oklevelet szerzett. Ezt a képesítését nem használta fel, hanem még ugyanabban az évben beiratkozott az Állatorvosi Akadémiára, ahol 1897-ben állatorvosi oklevelet nyert. Dr. Plósz Béla, a sebészet akkori tanára, felfigyelt rá, és meghívta segédjének. Két évig tanársegédi, majd katonai szolgálatának leteltével, 1899-ben Osovén átmenetileg körállatorvosi állást vállalt. Itt nősült meg. Mivel ambíciói nem hagyták tétlenül, tovább tanult, letette az állatorvosi tisztí vizsgát, így 1909-ig Bácsstopolyán, ettől fogva Gödöllőn mint járási állatorvos működött. Amikor a földművelésügyi miniszter Gödöllőre helyezte, megbízta az Állatorvosi Főiskola gyakorlati tanfolyamának vezetésével is. Rövidesen tanulmányutat tett Ausztriában, Németországban, Svédországban és Dániában. Különösen nagy hatással volt érdeklődésének körülhatárolásában Albrechtsennel és Poulsennel kötött barátsága. Ettől az időtől fogva minden erejét és idejét a meddőség kór- és gyógytanának szentelte.

1912-ben a főiskolán megbízást kapott a meddőség kór- és gyógytanának előadására. 1916-ban doktorrá avatták. 1918-ban megbízást kapott a szülészetnek, mint önálló tantárgynak előadására. 1919-ben címzetes rk. tanárrá, 1924-ben nyilvános rendkívüli tanárrá, 1927-ben állatorvosi főiskolai nyilvános rendes tanárrá, végül a főiskolának a József Nádor Műegyetemhez csatolásával, 1934-ben egyet. ny. r. tanárrá nevezték ki. Kezdeményezésével és fáradhatatlan buzgólkodásával 1929-ben hajlékot teremtett a szülészet és a meddőség tudományának, felépült a szülészeti klinika, álmai megvalósultak. 1938/1939 tanévben a M. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem mezőgazdasági és állatorvosi karának dékánja volt. Közel három évtizedes oktató munkája után 1946-ban nyugállományba vonult. 1949. május 31-én hosszú szenvedés után halt meg.

Kutató munkáját a meddőség területén kezdte. Számos cikken és közleményen kívül 1912-ben a „Szarvasmarhák meddősége” címen könyvet írt, mely még három kiadásban (1926, 1934, 1945) jelent meg. Tanári pályájának kezdetén, 1919-ben ő írta az első magyar nyelvű állatorvosi szülészetet is, mely szintén több kiadást ért meg. A szülészeti tanszék és klinika létrehozása után kutató munkája új fejezethez jutott, és érdeklődése a belső szekréció fizioiogiája és patológiája felé irányult. Ezzel kapcsolatban számos tanulmányt és felismerést tett közzé. Munkája külföldön is elismert és nagyrabecsült volt.

Hetzel Henrik a magyar állatorvosi szülészet atyja és megalapítója. A szülészeten kívül a meddőség kór- és gyógytanának előadója és a poliklinika vezetője. 1936-tól 1945-ig rendes tagja az Országos Állategészségügyi Tanácsnak. Az arany érdemkereszt, a koronás arany érdemkereszt és a Signum laudis tulajdonosa.

DR. HOFFNER JÓZSEF

(1794—1841)

Orvosdoktor; ő volt az, aki az állatorvosi iskolán az egynyelvű, a magyar nyelvű oktatást, előadást sürgette, ami 1873-ban meg is valósult. Egyetemi tanár, az állatorvosi tanszék és intézet felügyelője, a M. Tud. Akadémia levelező tagja volt.

1794. március 25-én született Veszprémben, hol 1810-ben a gimnázium osztályait elvégezte. 1814-ig a győri püspöki uradalom írnoka volt. Ekkor Pestre jött és 1816-ig filozófiát, 1818-ig pedig orvostudományt tanult. Utóbbi Béciben, 1822-ben fejezte be. Ott avatták orvosdoktorrá is. 1823. évi február 9-től a bécsi állatorvosi iskola alumnusa volt, s mint ilyen, 1825-ig az állatsebészetet és törvényszéki állatorvostant tanította mint korrepetitor. 1826-ban (Brunkala Román halála után) a pesti M. kir. Egyetemen az Állatorvosi Intézet igazgatójává és rendes tanárává nevezték ki; beköszöntőjét (aug. 5-én) magyar nyelven tartotta. A M. kir. Tudományos Akadémia 1832. március 9-én levelező tagjává választotta. Az egyetemen utoljára 1840—41. tanévben adott elő, de ekkor már folytonosan betegeskedett, helyettesül ezért 1841-ben dr. Doleschall Gábor orvost és dr. Zankó József akkori segédeként nevezték ki. Hosszas szenvedés után 1841. február 16-án tüdővészben halt meg. Vagyonát szegény gyermekek iskoláztatására hagyta.

Cikkei az Orvosi Társaságban, amelynek rendes munkatársa volt (1832-től), a Tudományos Gyűjteményben (1832) jelentek meg. Részt vett az Akadémia Természeti Műszótárának anyaggyűjtésében. Kéziratban maradt munkái: Az embernek szelleme

(Hartmann Fülöp Károly után magyarra fordítva, 1833), A patkolás-tanítmány, kovácsok és nevendék baromorvosok számára. Szinnyi szerint egy levelét, melyet 1828-ban Horváth Istvánhoz intézett, a Nemzeti Múzeumban őrzik.

Hoffner József tanár, szorgalmas író, és német neve ellenére is lelkes magyar ember volt, ki már 1827-ben sürgette az egynyelvű (magyar) előadást az állatorvosi iskolán. Ez a törekvés azonban — tudvalevőleg — csak 1873-ban valósult meg, amikor végképp beszüntették a német nyelvű előadásokat.

Hoffner volt az, ki már 1831-ben sürgette, hogy az állatorvoslás mesterévé csak az lehessen, aki 8 középiskolai osztályt végzett, továbbá, hogy az állatorvosi intézet számára más épületet (legalább 3 iskolát) emeljenek, több előadó tanárt alkalmazzanak, s végül, hogy a tanítókovács legalább 400 frt. fizetést kapjon.

HORVÁTH VILMOS

(1879—1949)

Állategészségügyi főtanácsos, a magyar közigazgatás szervezete és állategészségügyi igazgatás c. tárgy előadója volt 1933-tól 1939-ig. A magyar állategészségügyi kódex és az állategészségügyről szóló 1928. XIX. törvénycikk készítője.

Horváth Vilmos Balassagyarmaton született 1879-ben. Állatorvosi oklevelét 1905-ben szerezte. Oklevele elnyerése után körállatorvossá választották Kenderesen. Állami szolgálata 1902-ben kezdődött, amikor Krassó-Szörény megye teregovai járásába kapott beosztást járási állatorvosi szolgálatra. 1903-ban a temesvári törvényhatósági állatorvos mellé nevezték ki. 1904-ben a Földművelésügyi Minisztérium Állategészségügyi Főosztályába került, ahol több ügyosztályban teljesített szolgálatot. 1934-től 1940-ig az Állategészségügyi Szakügyek főosztályát vezette.

Minisztériumi munkakörének betöltése mellett 1933-ban megbízást kapott az Állatorvosi Főiskolán, majd 1934-től a Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Állatorvosi Osztályán a magyar közigazgatás szervezete és állategészségügyi igazgatás c. tantárgy előadására. E megbízásától 1939-ben vált meg, 1940-ben saját kérelmére a földművelésügyi miniszter nyugállományba helyezte. 1949-ben halt meg.

A magyar állategészségügy kódexét, valamint az állategészségügyről szóló 1928. XIX. tc.-et Horváth készítette. Mintaszerű, tökéletes tervezetét a parlament a legkiválóbb törvényalkotásnak minősítette. E törvényjavaslatokon kívül több, nagyobb jelentőségű rendeletet is készített. Nevéhez fűződik az ebek veszettsége

elleni védőoltás fokozatos kiterjesztése az egész ország területére, az 1938/39. évi száj- és körömfájásjárvány elleni védekezés kiépítése.

Tanári működését kiváló képzettség, rendszerezés, alaposság jellemezte. Szerény egyéniségevel méltán elismerést váltott ki. A magyar közigazgatás szervezete és állategészségügyi igazgatás c. tárgy oktatása mellett e tárgyból 1934-től az állatorvosi tisztvizsga-bizottság tagja is volt. Ugyanebben az évben az Országos Közegészségügyi Tanács is tagjául választotta. Az Országos Állategészségügyi Tanácsnak 1924 óta rendkívüli, 1932 óta rendes tagja volt. Ezen kívül a Magyar Országos Állatorvos-Egyesület igazgatóválasztmányi tagjaként is működött. 1921-től 1925-ig felelős szerkesztője volt az Állattenyésztés c. szaklapnak.

DR. HUTÝRA FERENC

(1860—1934)

Orvosdoktor és hon. causa állatorvos-doktor, a magyar állatorvosi kar, az állatorvostudomány egész világon ismert, kiváló tudósa. Az Állatorvosi Főiskola halhatatlan érdemű szervezője és 32 éven át volt rektora. Az összehasonlító orvostannak, a járványtannak, és a törvényszéki állatorvostannak művelője és az állatorvosi kar ügyeinek sikerekben leggazdagabb előmozdítója.

Szepeshelyen, a mai Spišská Kapitula, Szepes megyei községhez tartozó Zsibra (Sivá Brada) nevű kis fürdőhelyen, 1860. október 7-én született, ahol szülei akkor történetesen tartózkodtak.

Édesatyja Hutýra (az anyakönyvi bejegyzés szerint Huttira) András volt, anyja Kossik Zsuzsánna. Anyja kisparaszti családból származott, atyja azonban módosabb gazda volt, aki amellet, hogy házanépével néhány hold földjét művelte, borkiméréssel is foglalkozott. Tulajdonképpen lakóhelyük Szepesváralja (Spišské Podhradie) volt. Itt töltötte el Hutýra Ferenc a gyermekkorát, később pedig vakációinak nagy részét.

Késmárkon járt elemi iskolába, a gimnáziumot pedig Znio-Váralján, Egerben és Lőcsén végezte el. A családban magyarul beszéltek, de már otthon megtanult eléggé jól szlovákul is. Késmárkon és Lőcsén tökéletesen elsajátította a német nyelvet (franciául és angolul felnőtt korában tanult meg). Már ifjú korában sokat zenélt, jól orgonált és zongorázott.

1878-ban beiratkozott a budapesti egyetem orvosi karára. Az akkori tankönyv-

hiány miatt gyorsírással jegyezte gondosan az előadásokat. 1880—81-ben, harmadéves hallgató korában az egyetem élettani intézetében mint demonstrátor működött, s eközben készítette el A zsírok átszivárgásáról, nevezetesen az epe befolyása alatt című dolgozatát. Érdeklődése csakhamar a kórbonctan felé vonzotta. Még medikus korában, 1882-ben a kórbonctani intézetben gyakornok, 1883-ban II. tanársegéd, orvosdoktori oklevelének megszerzése (1883) után pedig 1884-ben I. tanársegéd lett. A kórbonctani intézetben eltöltött ideje sok tekintetben elhatározó volt későbbi fejlődésére. Ebben az intézetben főnöke, Scheuthauer Gusztáv professzor, felismerve Hutýra tudományoszeretét és hivatottságát a kutató munkára, melegen felkarolta a fiatal orvos továbbképzését. Scheuthauer intézetében Hutýra tanulmányt közölt a rhachischiséről (1884), a gerincagy sarcomájáról (1885) és három közleményben adatokat szolgáltatott a májdaganatok kóránához (1886) is.

Az akkori állatorvosi tanintézet kórbonctani osztályán, 1886-ban betöltésre került egy segédtanári állás. Az állást Hutýra Ferencnek ajánlották fel. Ő Scheuthauer professzor tanácsára elfogadta azt. Főnöke ugyanis felhívta figyelmét arra, hogy az összehasonlító kórbonctanba való elmélyedésnek hasznát veheti az orvosi kórbonctanban is. Hutýra egy későbbi megnyilatkozása szerint úgy gondolta, hogy ismereteinek ilyen irányú kiegészítésével alaposabban felkészülhet egy netalán kínálkozó orvoskari tanszék betöltésére. Állatorvosképzésünk és állategészségügyünk nagy szerencséjére azonban nem így történt. Az új szakmakör ugyanis lebilincselte az érdeklődését, s ezért csakhamar végleg lemondott eredeti tervéről, helyén maradt és mindvégig részt vett, csakhamar irányítólag is, az állatorvosképzés és az állatorvosi tudományok fejlesztésében és állategészségügyünk korszerűsítésében. Evégből hosszabb tanulmányutat tett, és meglátogatta Európa legkiválóbb állatorvosi iskoláit. Bécsben, Csokor tanár intézetében kórszövettani vizsgálatokat végzett, és ezek eredményéről három tanulmányban számolt be. A többi iskola tanárai közül Drezdában különösen Johne, Alfortban pedig Nocard, Pasteur egyik legjelesebb tanítványa gyakorolt rá mély, ez utóbbi pedig elhatározó befolyást.

Hazatérve, állatorvosi oklevelet szerzett s 1887-ben átvette Czakó Kálmántól a kórbonctan tanítását, rövidesen pedig vállalkozott a törvényszéki állatorvostan és a hússzemle előadására is. A kórbonctan előadásának átvétele után nyomban gyakorlatibb alapokra helyezte a tárgy tanítását, s meglepően rövid idő alatt megírta a magyar orvosi irodalom első kórbonctani tankönyvét Kórbonctani diagnosztika, útmutatással a háziállatok boncolására címmel (1888). Egy évvel hazatérte után, 1888 májusában, 28 éves korában a ny. rk. tanári címet nyerte el, ugyanez év novemberében pedig ny. r. tanári minőségben átvette az Azary Ákos tanár elhalálása folytán megüresedett belgyógyászati klinika vezetését.

Érdeklődése egyre inkább a járványtan felé fordult, amely abban az időben a belgyógyászati tanszék feladatkörébe tartozott. A kórboncnokból lassanként a járványtan rabja lett, aminek talán már a Scheuthauer-iskola levegője kedvezett,

hiszen Scheuthauer több jeles tanítványa, Hutýrán kívül Babes Viktor, Preisz Hugó és Tangl Ferenc is felcserélte a kórbonctant a bakteriológiával. De különösen hozzájárult ilyen irányú hajlamának mélyítéséhez Alfortban Nocard, aki már elismert mestere volt az akkor Pasteur hatása alatt kialakult új tudományágnak. Hutýra Ferencet már kórboncnok korában különösképpen érdekelte a járványtan, úgyhogy az alatt a rövid idő alatt, amíg a kórbonctant tanította, kórbonctani segédkönyvének megírásán kívül időt szakított arra is, hogy magyar nyelvű kis járványtant adjon ki A háziállatok fertőző betegségeinek oktana címen (1888).

A belgyógyászati klinikának 1900-ig maradt vezetője. Ekkor létesült a járványtani intézet, s ennek vezetésére Hutýra Ferenc vállalkozott, előadva a járványtanon kívül a húshigiéniát és a törvényszéki állatorvost is. A belgyógyászati klinikát és a belgyógyászat tanítását Marek József vette át. Hutýra Ferenc a húshigiénia tanításától 1906-ban, a járványtanétól pedig 1927-ben vált meg. Közben 1909-ben létrehozta Kőbányán a járványtani laboratóriumot, melynek feladata volt a sertéspestis elleni vérsavó előállítás. Kedvező laboratóriumi kísérletek után Európában mint első, itt oldotta meg Köves Jánossal az új védőoltási módszer gyakorlati alkalmazását. Ebből a szerény intézményből alakult később a Phylaxia Szérumtermelő Intézet.

Hutýra Ferenc 1927-től 1933-ban történt nyugalomba vonulásáig kizárólag a törvényszéki állatorvostan előadásának szentelte tanítói működését. A Magyar Országos Gazdasági Egyesület kodifikációs bizottságának felkérésére ő dolgozta ki Az állatszavatosság a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetében című tanulmányában (1902) azokat az elveket, amelyek jóval később csekély változtatással az állatszavatosságot szabályozó külön törvény (1923) megalkotásánál érvényesültek.

Hutýra Ferenc írt ezenkívül Törvényszéki állatorvostan-t is, melynek két kiadása (1908, 1925) nemcsak hallgatóinak volt kitűnő tankönyve, hanem a gyakorló állatorvosokat is jól tájékoztatta a szakmakörbe vágó, gyakran nehéz kérdések megítélésében.

Előadásait a törvényszéki állatorvostan köréből — némi megszakítással — az 1931—32-es tanév végéig megtartotta. Ekkor, 1931-ben már nem fogadta el az egyhangú szavazattal neki felajánlott rektorságot sem, lemondott és a szervezeti szabályzatnak megfelelően prorektorrá lett. 1933 augusztusában betegsége már komolyra fordult, úgyhogy kénytelen volt nyugalomba vonulni; 1934 december 20-án hunyt el.

Tanszéki teendőin túl Hutýra Ferenc páratlan működést fejtett ki szervező tevékenységével. Jóformán attól a pillanattól kezdve, hogy az állatorvosképzés szolgálatába állott, törekvése oda irányult, hogy az állatorvosképzést ugyanolyan alapokra helyezze, mint amilyen az orvosképzés nyugszik. Tormay Béla igazgatása alatt már lényeges lépés történt e cél felé, az Állatorvosi Tanintézetnek Állatorvosi

Akadémiává való fejlesztésében azonban Hutýra Ferencnek volt a legnagyobb érdeme. A szervezési szabályzat jóváhagyásával a tanintézet 1890. szeptember 22-én Állatorvosi Akadémiává lépett elő; a tanfolyam tartama négy év lett.

1897-ben Hutýra az akadémia igazgatójává történt kinevezése után a tanári kar támogatásával újabb reformtörekvések élére állott.

Közvetlenül a század fordulója előtt (1899) végre megtörtént állatorvosképző intézményünknek egyetemi jellegű főiskolává való átszervezése. Hutýra Ferencnek sikerült főiskolánk számára a doktorrá avatás jogát is megszereznie. Az átszervezést követően a tanszékek száma is gyarapodott, az intézetek pedig emeletráhuzással az addig földszintes pavillonokra jobb elhelyezést nyertek.

A főiskola első rektora Hutýra Ferenc volt s ő maradt rektor 1931-ig. Így egy teljes emberöltőn át ő örködött a szó igaz értelmében mint primus inter pares a főiskola sorsa felett. Kedvenc elgondolása szerint, amelynek 1906-tól fogva ismételtén kifejezést adott, helyes lett volna az állatorvosi főiskolát más mezőgazdasági főiskolákkal egy magasabb egységbe, az általa gazdasági egyetemnek nevezett intézménybe egybefoglalni, erre a megoldásra azonban az ő életében nem mutatkozott lehetőség.

Állatorvosképzésünknek korszerű színvonalra emelésében Hutýra érdemeit a közvélemény annyira elismerte, hogy sokan az állatorvosi főiskolát jóformán Hutýra személyével azonosították. Kétségtelen azonban, hogy alkotása Tormay Béla ténykedésén túlmenően több tényező szerencsés közrehatásának is köszönhető. Segítették őt e tekintetben elsősorban külkereskedelmi érdekeink, valamint állategészségügyünk fejlesztése és a magyar állatorvosi közszolgálat államosítása (1900), ezenfelül a nagytehetségű, a korszerű orvostudományi felfogástól áthatott tanárok egész sora, akik közül többnek a hírneve jóval túlhaladt hazánk határain, így Nádas-kay Béla, Liebermann Leó, Preisz Hugó, Rátz István, Tangl Ferenc, Plósz Béla és Magyar Kossa Gyula professzoré.

Hutýra Ferenc nemcsak szervező, hanem éppoly mértékben tanár és kutató is volt. Mint tanár elragadtatta hallgatóit előadásának világosságával, szabatos-ságával, egyszerűségével és választékosságával. Kötelességének tartotta, hogy hallgatóit tankönyvekkel lássa el. Minthogy abban az időben a belgyógyászat tanára a húshigiéniát is tanította, csakhamar, még 1889-ben, kiadta Útmutatás a vágóhídi szemle megejtésére című könyvecskéjét, mely ugyanakkor német nyelven is megjelent. Néhány évi tanársága után gyors egymásutánban (1894—98) megjelentette három kötetben másfélezer oldalra terjedő Állatorvosi Belgyógyászat-át.

A könyvet később Marek József professzorral, mint társszerzővel átdolgozta, és 1904-ben magyar nyelven, 1905-ben pedig Spezielle Pathologie und Therapie der Haustiere címen németül ismét megjelentette. Ezzel a könyv megkezdte világjáró útját. Hutýra Ferenc haláláig hat német kiadást ért meg, és angol, olasz, spanyol, orosz nyelven is több kiadásban jelent meg.

Hutyr Ferenc széles körű felvilágosító tevékenységet fejtett ki a magyar állatorvosképzés és az állategészségügyi igazgatás fejlesztése érdekében. Elsők között hangsúlyozta az orvostörténelmi előadások fontosságát. Dubravszky Róberttel együtt ő írta meg a külföld felvilágosítására a névtelenül megjelent *Die Organisation des Veterinärwesens in Ungarn* című füzetet (1890), 1887-től fogva, 16 éven át szerkesztette magyar és német nyelven az akkor megindult Állategészségügyi Évkönyveket. Irodalmi munkásságát az Orvosi Hetilapban 1884-ben kezdte meg, s attól kezdődően cikkei és értekezései számos hazai és külföldi folyóiratban megjelentek. A *Jahresbericht über die Fortschritte der Veterinär-Medizin* állandó munkatársa, s a *Zentralblatt für Bakteriologie und Parasitenkunde* referense volt; ő szerkesztette az Állatorvosi Főiskola hivatalos kiadványait.

Tudományos kutató munkájában főleg a takonykór, a sertéspestis és a gümőkór kérdéseivel foglalkozott. Bebizonyította, hogy a takonykóros fertőződés nem a légutakon át, hanem majdnem mindig az emésztőcső útján megy végbe. Európában elsőnek ő ismerte fel (1906), hogy az Amerikából Európába átszármazott és hazánkban 1895 után elterjedt sertéspestist, amelyet annak idején sertésvésznek neveztek, nem az addig kórokozónak tartott *Bacterium suipestifer*, hanem vírus idézi elő. Ez irányú vizsgálatait, amelyeket Köves Jánossal együtt végzett, aránylag hamar (1909) a sertéspestis elleni szérumos oltás kidolgozását tették lehetővé. Megállapították, hogy az ún. szimultán-oltási eljárás lehetővé teszi a sertéspestis elleni védekezés megindítását.

A tuberkulinnal végzett kísérletei (1899) nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy az annak idején alkalmazott subcutan tuberkulinpróbát helyesen bírálhatták el. Különösen értékesek a gümőkór elleni immunizálás értékét és lényegét megvilágító tanulmányai. A Calmette-féle gümöbacillustörzs biológiai tulajdonságát tisztázva, helyes felfogásban tárta fel a BCG-törzs jelentőségét a védőoltásokban.

Széles körű szervező. Tudományos tevékenysége révén több tudományos és társadalmi szerv választotta tagjai sorába, és munkájának elismerését több kitüntetés jelzi. 1889 júniusában a budapesti egyetemen az állatjárványtan, az állategészségügyi rendészet és a hússzemle magántanára címet szerezte meg. A gümőkór tanulmányozása céljából 1888-ban Párizsban, 1891-ben pedig Londonban a nemzetközi kongresszuson képviselte az Állatorvosi Tanintézetet. 1898-ban egyetemi rendkívüli tanár. Ugyanebben az évben állategészségügyi szervező tevékenységéért III. osztályú vaskoronarenddel tüntették ki. A svájci és a német állategészségügyi konvenció 1890—91-ben tartott bécsi tárgyalásain mint a minisztérium szakértője vett részt. Az 1890-es bécsi erdészeti és gazdasági kiállításon mint csoportbiztos működött. Munkásságáért a Ferenc József-rend lovagkeresztjével tüntették ki. 1891-ben az Országos Közegészségügyi Tanács rendkívüli tagja lett. 1900-ban a Francia Köztársaság Kormánya a párizsi kiállításon szerzett érdemei elismeréséül a *Mérite agricole*-rend commandant keresztjét adományozta számára. A belga

HUTYRA FERENC MELLSZOBRA
AZ EGYETEM PARKJÁBAN

kir. orvosi akadémia 1902-ben külföldi levelező tagjává választotta. A belügy-miniszter ugyanebben az évben, további 6 évre az Országos Egészségügyi Tanács rendkívüli tagjává nevezte ki. Az Internationales Zentralbureau zur Bekämpfung der Tuberculose 1904 őszén Koppenhágában tartott gyűlésén levelező tagjává választotta. A turini Academia d'Agricoltura szintén 1904-ben választotta levelező tagjai sorába. 1906-ban m. kir. udvari tanácsosi címet kapott; a Természettudományi Tanács választmányi tagja lett. A Svéd Állatorvosok Egyesülete ugyanebben az évben tiszteleti tagjává, 1908-ban pedig a washingtoni nemzetközi tbc-kongresszus magyar nemzeti bizottsága alelnökké választotta.

1908-ban Hutýra Ferenc az Ausztriával kötött gazdasági kiegyezésre vonatkozó tárgyalások körül szerzett kiváló érdemei elismeréséül a Ferenc József-rend középkeresztjét kapta. A Magyar Tudományos Akadémia 1910-ben levelező tagjává választotta. A román király 1911-ben Hutýra Ferencnek a román koronarend csillagos nagy tiszti keresztjét adományozta. 1914-ben a londoni Royal College of Veterinary Surgeons tiszteletbeli tagja lett. 1917. július 8-án a király a magyar nemességet „szepeshelyi” előnévvel adományozta számára. A Budapesti Kir. Orvosegyesület 1920. május 29-én tartott közgyűlésén alelnökévé választotta. Ugyanabban az évben a főváros törvényhatósági bizottságának tagja lett.

A Magyar Tudományos Akadémia 1921. május 6-án tartott nagygyűlésén a

III. (matematikai-természettudományi) osztály rendes tagjai közé sorozta. A Felsőoktatási Egyesület 1921. június 10-én tartott közgyűlésén alelnökévé választotta. Az Erzsébet Tudományegyetem orvostudományi kara 1922-ben tiszteletbeli rendes tanári címet adományozott számára. 1927-ben a dán Danneborg-rend II. osztályú középkeresztje kitüntetést kapta. 1928. május 14-én a nemzetközi állatorvosi kongresszusok állandó nemzetközi bizottsága Párizsban elnökké, az Académie Vétérinaire de France pedig 1929-ben külföldi levelező tagjává választotta. Az angol Royal Society of Medicine összehasonlító kórtani osztálya 1930-ban választotta levelező tagjává. 1930-ban az akkor létesített Országos Természettudományi Tanács tagja lett. A párizsi Société de biologie és a finn állatorvosok egyesülete 1933-ban levelező tagjává választotta. A Magyar Tudományos Akadémia IV. osztálya 1932. február 26-án tartott ülésén másodelnökévé nevezi ki, 1934-ben pedig a budapesti főiskola tiszteletbeli tagja lett.

Hutýra Ferenc nevét szobrán kívül az egyetem központi épületével szemben egy utca (Hutýra Ferenc utca) is őrzi az utókor számára.

Hutýra Ferenc kivételesen nagy tehetségű, törhetetlen akaraterejű és munkabírási, az egész világon ismert és nagyrabecsült magyar tudós. Egész élete a tisztességnek, a nemes gondolkodásnak példája volt. Életpályája a szerény kezdettől az általánosan elismert szervező és világszerte is tisztelt tudós magasságáig céltudatos munkája révén hatalmas lendülettel, töretlenül emelkedett. Munkájának és egyéniségének köszönhető, hogy a magyar állatorvosképzés és a magyar állategészségügy magas szintre emelkedett, és az állatorvosok szakmai megbecsülése kezdeményező és irányító tevékenysége révén megnőtt.

DR. JÁRMAI KÁROLY
(1887—1941)

Állatorvos-doktor, az Állatorvosi Főiskola, majd egyetem kórbonctani intézetének tanára 1920-tól 1941-ig. Hutýra Ferenc és Entz Béla tanítványa. Az összehasonlító kórtan és kórbonctan jeles művelője. Később a kórszövettan, a daganatkutatás (leukózis) területén végzett vizsgálatai révén neve az egész világon ismertté vált.

1887-ben született Körmöcbányán. Középiskoláit ugyanitt végezte. Szülővárosának hű rajongója maradt mindhalálig. 1905-ben az Állatorvosi Főiskola hallgatója lett. 1913-ban állatorvos-doktori diplomát szerzett summa cum laude minősítéssel. 1909 óta a járványtani intézetben előbb gyakornoki, majd éveken át tanársegédi minőségben működött. A világháború alatt kezdetben mint egy hadikórház állatorvosfőnöke, később pedig az egyik, Kelet-Galiciában állomásozó tábori laboratóriumnak mint vezetője teljesített szolgálatot. A világháború alatt szerzett érdemeiért a koronás arany érdemkeresztet és a Signum laudist nyerte el.

Entz Bélának a pozsonyi egyetemre távozáskor a főiskola tanári kara Jármai Károlyt szemelte ki tanszéki utódjául, s a földművelésügyi miniszter őt 1918. április 15-én kelt rendeletével valóban a kórbonctani intézethez osztotta be. 1918-ban segédtanárrá, 1920-ban az ált. kórtan és kórbonctan ny. rk., 1924-ben pedig ny. r. tanárává nevezték ki. Aránylag fiatalon jutott katedrájához, s bár az új szakmájának műveléséhez a szükséges alapot volt kiváló tanítómesterének s főnökének,

Hutyra Ferencnek oldalán szerezte meg, fontosnak tartotta s minden alkalmat megragadott, hogy a humán patológusokkal való szoros kapcsolatokat is kiépítse. Ezért intézeti munkatársaival együtt egyik legszorgalmasabb résztvevője volt az orvostudományi kóronctani intézeti referáló estéknek, később pedig megalakulása óta tagja volt a Magyar Pathologusok Társaságának. A megbecsülésnek és munkássága elismerésének kétségtelen jele, hogy e tudományos társaság szegedi nagygyűlésének elnökéül választotta, nemkülönben, hogy a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem orvostudományi kara Az összehasonlító kóronctan c. tárgykörből 1931-ben magántanárrá habilitálta.

Mint a kóronctan tanára, már 1920-ban tagja lett a tisztvizsga-bizottságnak, az Országos Állategészségügyi Tanácsnak 1928-ban rendkívüli, 1933-ban pedig rendes tagjává nevezték ki.

Mint a tanári kar tagja, része volt intézményünk adminisztratív ügyeinek ellátásában, és irányításában is. Az 1927/28. tanévben prorektorrá, főiskolánknek a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetembe történt beolvasztása után pedig az 1936/37. tanévben a mezőgazdasági és állatorvosi kar dékánjává választották. Dékánságának idejére esett az állatorvosi szakoktatás megindulásának 150. évfordulója is, melynek méltó keretek közt való megünneplésén nagy odaadással és lelkesedéssel buzgólkodott.

A Magyar Országos Állatorvos-Egyesület életében kezdettől fogva komoly munkát vállalt, s több mint egy évtizeden át viselt szakülési elnöki tisztsége alatt az egyesület tudományos működését magas színvonalra emelte.

Korán kezdődő betegsége (arteriosclerosis) fiatalon törte ketté élete pályáját. 1941. március 8-án halt meg.

Munkássága során kezdetben szívesen foglalkozott tisztán járványtani, bakteriológiai problémákkal is, később azonban érdeklődése teljesen a kórszövettan felé irányult, és figyelmét mindinkább a daganatkutatás kérdései kötötték le. Leukózis-tanulmányai világszerte ismertté tették nevét. Ez irányú eredményes munkásságának elismeréseképpen az angol Lady Tata-alapítvány éveken át rendelkezésére bocsátotta a vizsgálatokhoz szükséges anyagi eszközöket.

Szoros kapcsolatot épített ki a humán patológusokkal és tevékeny részt vállalt a Magyar Pathologusok Társaságának munkájában.

Az ifjúság érdekeinek szolgálatában kezdettől fogva fontos feladatának tartotta, hogy hallgatóit megbízható tankönyvekkel lássa el. Ezért már 1920-ban hallgatói rendelkezésére bocsátja kóronctani és kóronctani előadásainak litografált összefoglalását. Csakhamar (1925) nyomon követi ezt Általános kóronctan című, gazdagon illusztrált, eredeti képanyagban bővelkedő műve. Az első litografált Kóronctan bővített és átdolgozott kiadása A háziállatok kóronctana címen 1936-ban jelent meg. Ugyanakkor lát napvilágot A háziállatok kóronctolási technikája című ve-

zérfonala. Kórbonctana előkészítésben levő, nyomtatott kiadásának megjelenését, sajnos, már nem érhetette meg.

Jármai Károly kiváló oktató-nevelő tanár volt. Tartalmas, egyszerűen felépített előadásai, a gyakorlatokon tartott konzultációi, világos, könnyen érthető, logikus magyarázatai, pontos elkülönítő kórbonctani diagnózisai akaratlanul is lekötötték hallgatói figyelmét. Tanítványai becsülték, tisztelték és szerették őt, s rajta keresztül a kórtant és a kórbonctant komoly, értékes és hasznos studiumnak tekintették. A daganatkutatás területén végzett munkája napjainkban, amikor a kutatómunka a vírusok felé fordul, különösen értékes.

DR. KORÁNYI SÁNDOR

(1866—1944)

Orvosdoktor, belgyógyász, egyetemi tanár, az élettan, a fizikokémia és a belgyógyászat tanára. Az Állatorvosi Főiskolán 1891—92-ben az élettan és szövettan előadója, valamint a tanszék helyettes vezetője, világszerte elismert tudós volt.

Id. Korányi Frigyesnek, a szabadságharc tábori orvosának a fia, 1866-ban született Budapesten. Már orvostanhallgató korában feltűnt nagy tehetsége s alapos képzettsége. Érdeklődését kezdetben az élettan s a kémia kötötte le. Claude Bernard alapvető könyve különösen nagy hatást gyakorolt rá. 23 éves korában Goltz tanár strassburgi intézetében kezdte meg Jacques Loebbel, az élettan későbbi világhírű kutatójával együtt az első kísérletes munkálatait. Ekkor válik orvosi szemlélete magjává a funkcionális szemlélet. Mindinkább belemélyed az életjelenségek fürkészésébe, vizsgálja a belső történések összefüggéseit, kölcsönhatásait, élettani szemlélettel töltve meg a klinikumot.

1891-ben — Regéczy Nagy Imre halála után — mint helyettes tanár az akkori Állatorvosi Főiskolán élettant tanít. Két évvel később ideggyógyászatból elnyeri az egyetemi magántanári, majd hét év elteltével a címzetes rk. tanári fokozatot. Közben atyja klinikáján dolgozik, minthogy azonban egy miniszteri rendelet úgy intézkedik, hogy senki sem lehet atyja intézetében tanszéki személyzet, ezért az István kórházban vállalt belgyógyász-főorvosi állást, 1895-ben. Itt a vese működésének tanulmányozásával a funkcionális diagnosztika megalapítójává lett.

1907-ben a számára alapított diagnosztikai tanszékre ny. r. tanárrá nevezték ki, majd — mint a belorvostan tanára — átvette atyja intézetének, a III. sz. Belklinikának a vezetését, ahol nyugdíjaztatásáig működött.

Munkájáért több elismerést és kitüntetést kapott. 1927-ben a felsőház tagjává nevezték ki.

1928-ban jelentkezett először a betegsége, midőn a breslaui egyetemen tartott előadása után első anginás rohamáról panaszkodott. 1931-ben érte az első szívinfarktus, amely után felgyógyult és még aktívan dolgozott. Betegségét bemutató anyagként használta fel. 1940-ig 76 attakot számolt meg saját magán. Hetvenedik születésnapján nyugdíjazták, megfosztva ezzel kedves munkahelyétől, laboratóriumától, klinikájától, amelyek számára oly nagy értéket jelentettek. Nyugalomba vonulása után, 1942-ig, még minden iránt érdeklődött, 1944. április 12-én halt meg.

Előadásait nemesveretű mondatai, éles logika, a kóros folyamatok kifogástalan magyarázása, azok tökéletes egységbe foglalása, a differenciál-diagnosztikai kérdések mesteri megoldása jellemezte; orvosi gondolkodásmódra tanította meg hallgatóit; a segítség vágya, a humánus tette élményszerűvé előadásait.

Nincs a belgyógyászatnak olyan ága, amelyről nagy jelentőségű cikk ne jelent volna meg tőle a hazai s a legelőkelőbb külföldi orvosi lapokban. Számos új vizsgálati eljárással, új gyógyszerrel, új műszóval gazdagította az orvostudományt. Legnevezetesebbek a vese működéséről szóló kutatásai. Az általa kipróbált fagyasztási kísérlet, a „kryoskopia” általánosan elfogadott volt, s alkalmazását minden veseműtét előtt csaknem kötelezően előírták. A súlyos vérbetegségeknél jól bevált „benzol”-t ő ajánlotta először.

Tudományos munkái közül kiemelkedő: Richterrel együtt 1907-ben írt *Physikalische Chemie und Medizin* című alapvető könyve, amelyben a kémiai eljárások értékét és jelentőségét határozza meg. 1929-ben jelent meg németül, 1930-ban pedig magyarul *A vesebajok funkcionális pathológiája és terápiája* című könyve, amely a vese kiválasztó működése, képessége, a vér és a vizelet fagyáspontcsökkenése, a vese kiegyenlítőképessege, elégtelen működése területén végzett vizsgálatainak az eredményeit összegezi, s mely könyvével hozzájárult ahhoz, hogy a vesegyulladás már nem tartozott a feltétlenül halálosan végződő betegségek közé. Sokoldalú munkássága során foglalkozott még az izom- és idegélettel, a kórtannal, a szív betegségeivel, a gyomorrák korai felismerésének kérdésével, a tuberkulózis kezelésével, megelőzésének kérdéseivel. Sürgette a tüdőbeteg-gondozó hálózat kiépítését. Nagyon értékes még napjainkban is az öregedéssről írott, iránymutató gerontológiai tanulmánya. Nagy hatást gyakoroltak az orvostan elvi kérdéseit tárgyaló munkái, az élettani szemlélet jelentőségének hangsúlyozása, az orvostan helyzetére, egységére vonatkozó megállapításai.

Korányi Sándor első képviselője a modern fizikokémiai felfogásnak.

Orvosdoktor, adjunktus és helyettes tanár volt az egyetemi állatgyógyászati tanszéken és állatgyógyintézetben.

Nagykanizsán, Zala megyében született. Brunkala Románnak, a pesti egyetem állatgyógyászat tanárának 1821. október 16-ától fogva segédje volt, majd ennek halála után, 1823-ban ugyanerre a tanszékre helyettes tanárrá nevezték ki. A tanszék rendes tanárának kinevezése évekig húzódott, minthogy az illetékesek kevés megértést tanúsítottak a magyar kultúra ügyei iránt. Végül is 1826-ban dr. Hoffner Józsefet nevezték ki rendes tanárrá.

Kozarics György doktori értekezését a veszettségről készítette 1923-ban, melynek latin címe: *Dissertatio inauguralis de hydrophobia.*

DR. KUDLIK FERENC

(1815—)

Orvos-sebészdoktor, magister veterinariae, főorvos (Oberfeldartz), a Pesti Állatgyógyintézet adjunktusa volt.

1815-ben született Egerben. Felsőbb tanulmányait részint Pesten, részint Bécsben (az ottani állatorvosi iskolán) végezte. Állami szolgálatát 1839. október 2-án kezdte meg, amikor is alorvosi minőségben a báró Kresz-féle (7. sz.) chevaux-legers ezredhez vonult be. 1853. július 27-én a helytartótanács rendeletével az 5. sz. tüzérezred állományából (ahol az időben alorvos volt) helyettes adjunktusi minőségben, évi 480 frt. fizetéssel és 150 frt. személyi pótlékkal az Állatgyógyintézetbe helyezték át (a felfüggesztett Galambos adjunktus helyére). Itt természetbeni lakást is kapott. Az intézetben való alkalmazása 1856 október havában megszűnt, mert az addig felfüggesztett Galambos Márton újra elfoglalta állását. Kudlikot ekkor a d'Este Miksa Józsefről elnevezett 10. számú tüzérezredbe helyezték vissza.

Kudlik Ferenc a tanintézetben a Galambos által oktatott tárgyakat adta elő, éspedig a természettant rendes, a ménestant rendkívüli tárgyként magyarul és németül. Előadta még az általános kórtant és a szülésetet is. Közleménye jelent meg a rühről s annak gyógykezeléséről.

Állatorvos, tanársegéd, az elhunyt Wolff Sándor főtankovács állását töltötte be helyettesi minőségben 1873. április 15-e után. 1873. július 3-ától mint kinevezett főtankovács működött. Ő volt az első főtankovács, akinek állatorvosi végzettsége volt. Később Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye, mint állami állatorvosi kerület teendőinek ellátásával bízták meg állategészségügyi felügyelői címmel és jelleggel. Később m. kir. állategészségügyi felügyelővé nevezték ki.

DR. LIEBERMANN LEÓ
(1852—1926)

Orvosdoktor és vegyész, 1897-től 1902-ig az Állatorvosi Főiskolán az élettan, általános kórtan és vegytan előadója. Az Országos Kémiai Intézet szervezője. A pH-meghatározáshoz elsőként alkalmazta az elektrometrikus módszert. Ezen alapul a fehérjefrakciók papírelektrometrikus vizsgáló módszere is.

1852. november 28-án született Debrecenben. Édesapja gyakorló orvos volt. Középiskoláit Debrecenben, mint a kollégium tagja, kitüntetéssel végezte. 1869-ben Bécsben az orvosi karra iratkozott be. Eleinte nagyon lelkesen készült az orvosi pályára. Hyrtl professzor — az anatómia világhírű tanára — nagy jóakarója volt. Hyrtl egyénisége lebilincselte. A sebészetre való felkészülését később háttérbe szorította kifejezett hajlama a vegyészethez, melyet olyan gyorsan és tökéletesen sajátított el, hogy már orvostanhallgató korában kurzusokat tartott a hallgatók számára, a neki Hyrtl által átengedett tanteremben. Többször emlegette, hogy Hyrtl, aki csak késő délután szokott az intézetből hazamenni és ilyenkor áthaladt a tantermen, tréfásan nagyot szokott neki köszönni: „Jó estét kívánok, professzor úr!”

A kémiában elért kiváló tudásának köszönhető, hogy még doktorátusa előtt, 1874-ben Bécsből meghívták Innsbruckba tanársegédnek az alkalmazott vegytani laboratóriumba. Itt tette le utolsó szigorlatát és avatták doktorrá. 1875-ben az alkalmazott orvosi vegytan magántanárává nevezték ki. Az intézetet egymaga vezette és rövidesen a tanszék helyettes tanára lett. 4 évi innsbrucki működése

után mint egyetemi magántanár, 1879-ben tért vissza Magyarországra és vette át a vegytan tanítását az Állatorvosi Főiskolán. Élettani és kórtani előadásokat is tartott. Rövidesen mint kinevezett professzor működött. Az egyetemen magántanárrá habilitálták. Később rendkívüli tanári címet kapott. A földművelésügyi miniszter Than Károly, a nagyhírű vegyész tanácsára felkérte Liebermann-t, hogy szervezzen egy olyan vegykísérleti állomást, mely főleg a mezőgazdaság, az ipar és kereskedelem nézőpontjából fontos vegytani kérdésekkel foglalkozik. Ebből a kis intézetből, mely egyetlen kis szobából állt, fejlődött ki a későbbi Országos Kémiai Intézet, melynek 1902-ig igazgatója volt. Ebben az évben vált meg Liebermann az Állatorvosi Főiskolától, mert meghívták az orvoskaron Fodor József halálával megüresedett egyetemi közegészségtani tanszék professzorának.

Tudományos működése széles körű. Első nagyobb munkája *Grundzüge der Chemie des Menschen* 1880-ban jelent meg. Ez a munka az embriológia kémiai vonatkozását tárgyalja. A mai kor hisztokémiai, embriológiai munkái alapvetően igazolják Liebermann elgondolásait. Liebermann volt az, aki először használta az elektrometrikus módszert a hidrogénion-koncentráció meghatározására, amelyen aztán ez a gyakorlatilag is fontos tan felépült. A papírelektrometrikus fehérjefrakció vizsgáló módszerei lényegükben ugyancsak ezen az alapon fejlődtek, bár ezek kidolgozása már nem Liebermann érdeme.

A közegészségtant csupán részben érezte szervezési, törvényhozási és hasonló munkakörnek. Tőle indult ki az iskolaorvosi állások szervezése, ő adta elő a jogi karon a közegészségügyi törvényt. Elsősorban a járványok, az immunitások, a járványmegelőzési módszerek, a tápszerhamisítások és az élelmiszerkémia érdekelték. Számos külföldi tudományos egyesület meghívásán túlmenően tudományos elismertségét az is bizonyítja, hogy minden évben kikérték véleményét, kit tart a Nobel-díjra érdemesnek.

Tudományos munkáinak száma 230. Kiemelkedő munkája a *Selectio hypothesis*, amely a fehérjekémiával és az ezzel összefüggő immunitástannal foglalkozik. Az egyetemi tanári kar orvoskari dékánná választotta meg. Ebben az időben dolgozta ki az orvosképzés reformját, és szociális-kulturális intézménnyé fejlesztette az orvostanhallgatók segítőegyesületét.

1926-ban bekövetkezett halála előtt a lipcsei Felix Meisner kiadó cég felkérte, hogy a *Grote-szerkesztette Die Medizin der Gegenwart in Selbstdarstellungen* című könyvsorozat számára írja meg *Ergographia*-ját. Ezt meg is tette; 40 oldalas írása azonban már csak halála után jelent meg.

Liebermann Leó a különböző minisztériumok részéről, amelyeknek gyakran tett szolgálatokat, minden akkor elérhető kitüntetésben részesült: megkapta a vas-koronarendet, a Lipót-rendet (1917), a Ferencz József-rendet (tishti keresztet a csillaggal, magyar nemességet, királyi tanácsosságot és az udvari tanácsosságot (1910).

DR. MAGYARY KOSSA
GYULA
(1865—1944)

Orvostanár, a gyógyszer- és méregtan tanára 1896-tól 1936-ig. Nagyszámú fontos gyógyszer- és méregtan vizsgálatán kívül maradandót alkotott a magyar orvosi történetírás terén is. Négykötetes munkájának adatai nélkül a magyar orvos történetét megírni nem lehet. Az állatorvostörténelem előadója is volt egy éven át.

1865. január 5-én született Debrecenben. Középiskolai tanulmányainak befejezése után az orvosi pályát választotta. Mint az országos bírósági vegyészeti hivatal adjunktusa szegődött az állatorvosi szakoktatás szolgálatába. 29 éves korában a méregtan magántanára a budapesti egyetemen. 1896-ban az Állatorvosi Akadémia ny. r. tanárává nevezték ki. Ez időtől kezdve egészen 1935. július 1-ig mint a gyógyszer- és méregtan tanszék igazgatója működött.

1915-től kezdődően több éven át volt az Országos Közegészségügyi Tanács rendkívüli tagja. 1919-ben udvari tanácsosi címmel tüntették ki. 1920-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta. Az 1920/21-es tanévben a főiskola prorektora volt. Az orvostudomány, a tudományos kutatás területén végzett tevékenységének elismeréséül 1922-ben egyetemi ny. rk. tanári címet kapott. A Budapesti Kir. Orvosegyesület 1941-ben aranydiplomával tüntette ki.

Az 1935/36. tanévben mint nyugalmazott egyetemi ny. r. tanár helyettes minőségben látta el a gyógyszer- és méregtan tanszék teendőit. 1936-ban végleg megvált az inté-

zettől, és haláláig Budapesten, részben a Balaton mellett tartózkodott. Keszthelyen érte 1944. június 21-én a halál.

Magasrendű erkölcsi felfogása, fenkölt gondolkodása, méltósággal párosult férfias komolysága mellett gyakran megnyilvánult szikrázó elméssége; a mosolygó, derűs nyugalom perceiben közvetlen modora, mély filozófiával telített megjegyzései meleg napsugárként áradtak lényéből. Előadásait adomákkal és az életből merített példák felsorolásával tarkította, hogy az elmondottak hallgatói emlékezetébe alaposabban belevésődjenek. Mint külön tárgyat a növénytant is tanította, ennek előadásáról azonban 1913-ban lemondott, hogy teljesen a gyógyszerzettannak szentelhesse idejét.

A gyógyszerzettan, de legfőképpen a méregzettan számos kérdésével behatóan foglalkozott. Dolgozatai közül A mész kimutatása ezüstimpregnációval című, valamint a phlorizin-diabetesről, a baromfiakon mesterségesen előidézett köszvényről, az arzénmérgezésről, a szénsavmérgezés mechanizmusáról, a morphinmérgezésről, a mérgek okozta elmeszesedésről és a doping kimutatásáról szóló dolgozata érdemel különösen említést. Nagyobb munkája a Gyógyszer-zendeléstan, mely a Magyar Országos Állatorvos-Egyesület kiadásában jelent meg.

A gyógyszerzettan és a méregzettan munkaköre nem elégítette ki teljesen törekvéseit. A klasszikus hagyományoktól el nem hajló szelleme nekivaló terrénura talált, és valóban elévülhetetlen érdemeket szerzett a magyar orvosi történetírásban. Lelkiismeretes, történeti, nagyrészt eredeti levéltári kutatásainak anyagát szellemének gazdagságával, tollának remeklésével oly formába öntötte, mely díszére válik egész történeti irodalmunknak. Munkáját az Orvosi Könyvkiadó Társulat négy vaskos kötetben jelentette meg. A könyvet Balassa-díjjal jutalmazták. Orvostörténeti kutatásainak szemelvényeit a Pázmány Péter Tudományegyetem 300 éves jubileumakor Ungarische Medizinische Erinnerungen címmel jelentették meg.

DR. MAREK JÓZSEF
(1868—1952)

Az Állatorvosi Főiskola, majd a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem állatorvosi karának belgyógyász tanára 1901-től 1935-ig. Állatorvos-doktor. Az önálló belgyógyászati tanszék és klinika alapítója. Munkásságával új tudományos korszakot nyitott. A lovak tenyészbénasága, ún. kólikás betegségei, a metelykór, a róla elnevezett tyúkbénulás és a rhachitis kutatásában világhírű érdemeket szerzett. A gyomorszonda, a rhinolaryngoscop alkalmazásával kiváló diagnosztikai segédeszközt hagyott az utókor számára. Dr. Hutýra Ferencsel közösen írt Állatorvosi belgyógyászat kézikönyve és diagnosztikája eddig 9 nyelvre fordítva jelent meg, és értékes kézikönyve az egész világ állatorvosainak. Kiváló tudós, tudományos író, lelkiismeretes és kötelességtudó tanár, mély érzésű, jólelkű nevelő.

1868. március 19-én született Vágszerdahelyen, Nyitra megyében, egyszerű földművescsaládból. Az I—VII. gimnáziumi osztályt Eperjesen végezte, a VIII-at azonban már Nagyszombatban, s itt tett színjeles érettségi vizsgát 1888. június 15-én. Érettségi után a Budapesti Állatorvosi Tanintézetbe iratkozott, ahol szintén hamar kitűnt tehetségével és szorgalmával. Amint az első év végén, ösztöndíj elnyerése iránt beadott kérvényében írja: „az állatorvosi kurszus első évét, bár mellékfoglalkozás útján önmagam fenntartásáról is gondoskodnom kellett, mégis igen jó eredménnyel végeztem... szegény szüleimtől segílyt egyáltalában nem várhatok”. (Ösztöndíjat ennek ellenére sem kapott, mert a tanulmányi ösztöndíjakra

szolgáló alap arra az évre már kimerült.) 1892. november 5-én kitűnő eredménnyel állatorvosi oklevelet szerzett. November 8-án, már mint állatorvos Vágújhelyen telepedett le. Eleinte magángyakorlatot folytatott, majd időnként mint helyettes hatósági állatorvos, 1893 augusztustól pedig mint ideiglenesen kinevezett törvényhatósági állatorvos működött. 1894. október 3-án állatorvosi tiszti vizsgát tett. 1895. július 8-án a Budapest-kőbányai Állategészségügyi Hivatalba laboratóriumvezetővé nevezték ki. E helyen nem egészen két évig maradt, mert a tehetséges és irodalmilag is működő fiatal állatorvost 1897 április közepén a tanári kar javaslatára a földművelésügyi miniszter, addigi állásában való meghagyása mellett, az egyik klinikai segédtanári (adjunktusi) állásra nevezte ki, s részére egyidejűleg egyévi szabadságot engedélyezett, „hogy a klinikai tudományszakok különös tanulmányozása mellett a doktori képzést is megszerezze”. Amint a segédtanári állás betöltésére javaslatot tevő Hutýra Ferenc és Plósz Béla tanár írta: „Marek eddig kifejtett munkássága mindenképpen alapos reményt nyújt abban az irányban, hogy az állatorvosi akadémia kötelékébe való felvétele esetén mint klinikai segéd-tanár, majd később talán mint klinikai tanár helyét méltóan és az ügyre haszonnal töltené be, és ezért az üresedésben levő állásra őt alkalmasnak véljük, de mielőtt őt kineveztetésre ajánlanók, szükségesnek és a kineveztetés előfeltételül tartjuk, hogy előzőleg az egyetemi qualificatiót is megszerezze. A tanártestület évek hosszú sora óta súlyt helyez arra, hogy az állatorvosi-tanárok ugyanazzal a qualificatióval bírnak, mint a főiskolák tanárai, és ettől ma még kevésbé tekinthet el, midőn a szervezési szabályok módosításával a főiskolai rang elérésére törekszik.”

A javaslatot a tanári testület és a minisztérium kedvezően és gyorsan elintézte: Marek József nem egészen 4 hét múlva már a berni egyetem filozófiai karának beiratkozott hallgatója volt (május 10). Itt elsősorban általános természettudományi tárgyakat hallgatott két féléven át, s közben szorgalmasan látogatta a berni állatorvosi ambulatóriumot is. Berni tanulmányi ideje alatt készítette el doktori értekezését, amelynek alapján 1898. április 25-én summa cum laude jelzéssel bölcsész-doktorrá avatták. Még 1898-ban meglátogatta a legtöbb európai állatorvosi főiskolát, majd 1898. május 25-én beiratkozott rendkívüli hallgatói minőségben a bécsi egyetem orvoskarára, ahol néhány hónapon át belklinikai diagnosztikát hallgatott, s közben a belklinikát is látogatta.

15 hónapos külföldi tanulmányútjáról visszatérve, 1898. év második felében megkezdte tényleges klinikai segédtanári működését. Egyúttal az ambulatóriumi rendelést is ő végezte. Amikor Hutýra Ferencet a „belgyógyászati és belkóroddai előadások tartása, valamint a belklinika vezetése alól” a földművelésügyi miniszter 1899. augusztus 8-án fölmentette, egyidejűleg Marek Józsefet bízta meg az előadások tartásával, valamint a belklinika vezetésével, a rektor felügyelete alatt, úgy azonban, hogy „további intézkedésig az ambulatórium vezetését is teljesíteni tartozik”. Nem-sokára a járványtan előadását végleg különválasztották a belgyógyásztól; az

előbbit Hutýra Ferenc adta elő, Marek Józsefet pedig főiskolai ny. r. tanárrá s a belklinika igazgatójává nevezték ki 1901. január 31-én.

1902-től 1916-ig a tanári testület jegyzője, 1913—14. tanévben prorektor. A munkásságát nagyra értékelő bécsi állatorvosi főiskola Marek Józsefet meghívta a belorvostani tanszék vezetésére. Ő a meghívást nem fogadta el. A földművelésügyi miniszter 1916-ban a mételeykór orvoslására irányuló közhasznú működéséért elismerését nyilvánította. A Magyar Tudományos Akadémia 1918. május 2-án tartott teljes ülésén levelező taggá választotta. Székfoglaló előadását: „A rhachitis összehasonlító kórtanáról” az Akadémia III. osztályának 1920. október 11-én tartott rendes ülésén adta elő. Ugyanebben az évben a VI. fizetési osztályba nevezték ki.

A török kormány Marek Józsefet a konstantinápolyi állatorvosi főiskola újjászervezése céljából rektorául hívta meg 1923-ban. E működéséhez teljes cselekvési szabadságot biztosított volna neki. Marek József ezt a megítisztelő meghívást sem fogadta el. 1924-ben az OMGE igazgató-választmányi tagjává választotta. 1926-ban az Országos Gazdasági és Szakoktatási Tanács tagja, 1927-ben a Felsőház póttagja, 1934-ben pedig Hutýra Ferenc nyugalomba vonulása után a Felsőház tagja lett. A lipcsei egyetem állatorvosi kara a százsz állatorvosi szakoktatás 150 éves jubileuma alkalmából 1930-ban tiszteletbeli doktorává avatta.

A budapesti Orvosegyesület 1931. december 19-i közgyűlése a rhachitistről írt tanulmányát Balassa-díjjal jutalmazta. A Balassa-díj az orvosi elméleti tudományok terén kifejtett munkásságának legnagyobb elismerését jelenti.

1934. július 18-án az időközben a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemmel fuzionált Főiskola Állatorvosi Osztályára egyetemi ny. r. tanárrá nevezték ki. 1935. szeptember elsején, a korhatár elérése előtt, saját elhatározásából nyugalomba vonult. Ugyanebben az évben a vallás- és közoktatásügyi miniszter az országos Természettudományi Tanács tagjává hívta meg. 1936-ban Magyarország kormányzója a II. oszt. érdemkeresztet adományozta számára.

Kutató munkásságát nyugalomba vonulása után is folytatta, részint a volt intézete laboratóriumában, részint a Phylaxia Állami Oltóanyagtermelő Intézet telepein. 1937-ben a Magyar Dermatológiai Társulat Mócsy János professzorral együtt levelező tagjává választotta. 1938-ban az Országos Állategészségügyi Tanács elnöke lett. Ugyanebben az évben a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává választotta. Az akadémia III. (matematikai természettudományi) osztálya 1940. január 22-én osztályelnökévé, majd április 26-i ülésén a MTA igazgatósági tagjává nevezte ki; 1942. május 15-én pedig tiszteleti tagjává választotta. Az újjáalakított Magyar Tudományos Akadémiában először a Biológiai és Agrártudományi, majd az Agrártudományi Osztálynak volt haláláig elnöke. 1952. szept. 7-én hunyt el.

Budapest Főváros Tanácsának Végrehajtó Bizottsága az Állatorvostudományi Egyetemtől a Városligetig terjedő Elemér utcát 1958-ban Marek Józsefről nevezte el.

A M. KIR. JÓZSEF NÁDOR MŰSZAKI ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM (MEZŐGAZDASÁGI ÉS ÁLLATORVOSI KARÁNAK TANÁRI KARA AZ 1934-35. TANÉVBEN.)

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

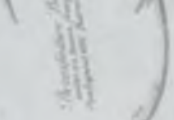
Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

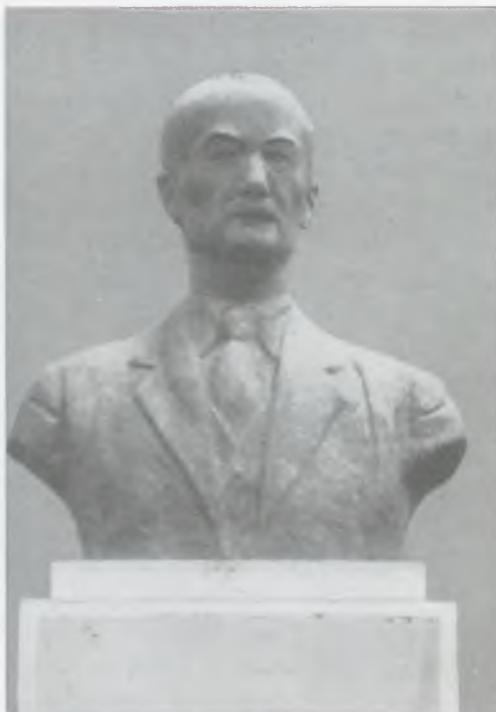
Dr. Ábrahám Árpád - Dr. Ábrahám Árpád

Tudományos munkáját kiváló megfigyelőkészség, az adott viszonyok között lehetséges legprecízebb vizsgálati módszer, a körültekintő, alapos vizsgálat és az összefüggések kimerítő elemzése jellemezte.

Első nagyobb közleménye a sertéspestis kórszövettanával foglalkozott. A tenyésztésbénaságra vonatkozóan tisztázta, hogy a betegség folyamán fellépő idegrendszeri zavarok oka polyneuritis. Bár a tenyésztésbénáállatok bőrével, hüvelyváladékával, a tallérfoltok savójával, valamint fedeztetés útján eredményes fertőzési kísérleteket végzett és igazolta, hogy a hazai esetekben okként a trypanosoma equiperdum szerepel, a nem eléggé nagyszámú kísérletek alapján és egyéb megfontolásokból mégis úgy látta, hogy a betegség trypanosomás eredete még nincsen eléggé tisztázva. Általában mindig igen óvatos volt a végleges vélemény nyilvánításában mindaddig, amíg a tényekről sokszor megismételt és változatos, a dolog lényegéig hatoló vizsgálatok és kísérletek alapján meg nem győződött. Állandó érdeklődésének középpontjában állottak a lovak ún. kólikás betegségei. Marek érdeme, hogy a „kólikás” megbetegedéseket felbontotta különböző kóralakokra, és így megvetette azok oktani gyógyításának az alapját. Ő vezette be a lovak gyomrának kiürítésére a gyomorszondát (Marek-szonda). Tisztázta a bélfodri verőerek elzáródásának következményeit, különös tekintettel a ló thrombo-emboliás bélbetegségére. Alapvető fontosságú kutatásokat végzett a diagnosztika számos területén. Tisztázta a légzési zörejek és a kopogtatási hangok keletkezésének fizikai feltételeit. Kidolgozta a ló felső légutjainak és a légzacskójának endoszkópos vizsgálatát. Elsőnek állapította meg a csirkék neurolymphomatosisát, felismerte annak lényegét; ezt a betegséget külföldön róla nevezték el. Ő dolgozta fel elsőként az Aujeszky-betegségnél az idegrendszer kórszövettanát és nevezte el a betegséget „fertőző nyúltvelő-bénulás”-nak. Megoldotta a májmételykór gyógyítását.

20 évet meghaladó ideig foglalkozott az angolkór és a vele rokon anyagcserebántalmak oktanával, kórtanával, a bántalmak megelőzésével és gyógyításával, ezekről Wellmann Oszkárral és Urbányi Lászlóval, mint munkatársával, sok közleményben és kétkötetes monográfiában számolt be.

Marek, mint igen lelkiismeretes és kötelességtudó tanár, a belgyógyászat egész anyagát előadta, tankönyve sorrendjében. Az orvosi gondolkodásra való ránevelés fontosságát ismételten hangoztatta, ez jellemezte betegbemutatait is. Betegbemutatói gyakorlatai, még ha a legegyszerűbb dolgokról volt is szó, mindvégig rendkívül élvezetesesek és tanulságosak voltak. Ezeken a bemutatókon bontakozott ki a nagyon alapos, tapasztalt és minden lehető körülménnyel számoló klinikus kiváló analízis és következtető képessége. Véleménye az volt, hogy a belgyógyásznak mindent kell tudnia, a saját szakmáját azonban a legjobban. Hallgatóitól kérlelhetetlenül megkövetelte a legnagyobb pontosságot, erejük és szorgalmuk teljes latbavetését és idejük kihasználását. Miközben átadta munkamódszereit, megtanította növendékeit az alaposságra, minden lehető körülmény figyelembevételére és

nem utolsósorban arra is, hogy saját érdekét vagy kényelmét rendelje alá a közösség érdekeinek. Hallgatói, minden szigorúsága ellenére is, nagyon szerették és becsülték.

Tudományos munkássága elismerésül megkapta a II. o. Magyar Érdemkeresztet, a Ferencz József-rend tisztikeresztjét (1916), a II. o. polgári hadi érdemkeresztet és a legfelső elismerést: a felszabadulás után (1949-ben) pedig az elsőként kapta meg a Kossuth-díj aranykoszorúját.

Tudományos teljesítményeinek elismerését és méltánylását bel- és külföldön egyaránt jelzi, hogy hat egyetem avatta tiszteletbeli doktorrá, így: Utrecht, Lipcse, Hannover, Budapest (Műegyetem), Szófia, Budapest (Agrártudományi Egyetem), s hogy tiszteletbeli tagja volt a görög, a svéd, a finn és a jugoszláv állatorvos-egyesületnek, a Royal College of Veterinary Surgeons-nek, az American Veterinary Medical Association-nek és az Académie Vétérinaire de France-nak (1952).

„Marek József emléke a világ szemében mint nagy tudósé és tudományos íróé marad fenn. Előttünk, magyarok előtt azonban úgy is, mint tanítómesterünké, legjobb kollégánké s nemeslelkű, nagyon jó emberé is” (Mócsy J.).

MONOSTORI KÁROLY

(1850—1917)

Állatorvos, az állattenyésztés tanára, 34 éven át végzett igen termékeny munkát szakmai és társadalmi téren, egyszersmind a szépirodalom területén is.

1852-ben született Deésen, Szolnok-Doboka vármegyében; századok előtt Erdélybe telepített Krausz-nevű szász családból származott. Krausz András és Román Rózsa fia volt. Családi nevét 1886-ban változtatta Monostori-ra. 4 elemi osztályt végzett, majd magánúton képezte magát. Szülői orvossebészé óhajtották képeztetni, de Kolozsvárt a sebészképzést akkoriban beszüntették, ezért 1872-ben a Pesti cs. és kir. Állatgyógyintézetbe iratkozott be, és ott 1874-ben jeles minősítésű oklevelet szerzett. 1875 februárjában kinevezték az Állatgyógyintézet élet-, vegy- és természettani osztályára dr. Thanhoffer Lajos tanár mellé asszisztensnek, s mint ilyen, elvégezte a keleti marhavész ismertetésére rendezett tanfolyamot, jeles sikerrel. Ezután az Állatgyógyintézet állattenyésztési és szülészeti tanszékéhez, Tormay Béla tanár és igazgató mellé helyezték át tanársegédnek. 1878-ban küldték a Temes megyében kiütött keleti marhavész elfojtására, ami neki sikerült is. Hogy a gyakorlatban is teljes felkészültséget szerezzen, a Segesvárt üresedésben levő vármegyei központi állatorvosi állásra pályázott; azt 1878-ban el is nyerte. Ebben az állásban érte 1881-ben állami állatorvosi kinevezése. Mint ilyent, berendelték a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztériumba, az állategészségrendőri ügyosztályba, és ott az állategészségügyi teendők ellátásával bízták meg.

Új beosztásában 1881-től 1884-ig teljhatalmú miniszteri kiküldött állatorvosként tevékeny részt vett az országban uralkodó járványos betegségek elfojtásában; elfojtotta a Bábolnán 1881-ben fellépett keleti marhavészt. E tevékenységeiért ismételtelen miniszteri elismerésben részesült. 1884-ben Tormay Béla távozásával helyettesként megbízták a M. Kir. Állatorvosi Tanintézetben az állattenyésztés előadásával. 1888-ban az állattenyésztés ny. r. tanárává nevezték ki. Az állattenyésztéstanon kívül 1889-ig a szülészetet is tanította. A tanítástól 1908-ban lépett vissza, 1909-ben pedig végleg nyugalomba vonult. Érdemeit legfelsőbb helyen is méltányolták; nyugalomba vonulása alkalmával, 1910-ben kir. tanácsosi címmel tüntették ki. 1917-ben halt meg.

Tanári működését nehéz, kezdetleges viszonyok között kezdte meg, de ennek ellenére nagy érdemeket szerzett az állattenyésztési ismeretek terjesztése és népszerűsítése terén, noha az újabb biológiai irányt már nem mindig követte kellőképpen. Az állattenyésztési intézet gyűjteménytárát fejlesztette, azt értékes gyűjteményekkel gyarapította. Mint tanár igen népszerű volt, érdekes, de nem minden terjengősség nélküli előadásait hallgatói kedvelték. A hallgatók gyakorlati ismereteinek bővítése végett egykori tanára, Tormay Béla nyomdokain haladva, a tanulmányi kirándulásokat rendszeresítette. Előadta az összehasonlító külelmentant, a fogtant és a fajtatant, az általános állattenyésztést, az életrendtant, a takarmányozást, a lótenyésztést, a juhtenyésztést, a gyapjúismeretet, a sertésenyésztést, a szarvasmarhatenyésztést, ezenkívül a tejgazdaság, a hizlalás, a gyapjufeldolgozás, a szárnyasállat- és ebtenyésztés kérdésével is foglalkozott.

Szakirodalmi és irodalmi téren nagyon termékeny, sokoldalú munkásságot fejtett ki. Irodalmi munkájának zömét szakközleményei adják; a 3000-et meghaladó közleményei különféle fajsúlyúak, de vannak közöttük kétségtelenül eredeti és értékes művek is. Szépirodalmi munkái (versek, tárcák, novellák, humoros rajzok) fővárosi és vidéki lapokban jelentek meg, népszínműveit (Az utolsó kenet, Czivis leánya, Babos kötény, Kék harisnya) Budapesten és vidéken adták elő.

Hivatalos teendőin kívül számos bizottságnak, tanácsnak, választmánynak tevékenyen működő tagja volt, így többek között az Országos Állategészségügyi Tanácsnak. A Magyar Országos Állatorvos-Egyesület, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület és a Baromfitenyésztők Országos Egyesülete igazgató-választmányába választotta. Eredményesen közreműködött a budapesti és a vidéki állatkiállítások rendezésében és ezek bíráló bizottságaiban, továbbá az országos törzskönyvelő bizottság munkájában. A dr. Nádaskay Béla által 1878-ban alapított „Veterinarius” című szaklapnak kezdetben főmunkatársa, majd később szerkesztője volt, az Állatorvosi Lapokat egy ideig szintén az ő közreműködésével szerkesztették. Mint a Köztelek és az Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok szakrovatvezetője, éveken át útbaigazítással és hasznos tanáccsal látta el az állattenyésztő gazdákat. Igen élénk és kezdeményező tevékenységet fejtett ki az állatvédelem terén is, nem-

különben a Magyar Kölcsönös Állatbiztosító Társaság létesítésében. Az Állatvédő Egyesületnek főtitkára, majd alelnöke és az Állattartók Szövetkezetének igazgatósági tagja volt.

Monostori Károly szakmájának, az állattenyésztésnek rendkívül termékeny művelője volt; fáradhatatlanul kivette részét a legkülönbözőbb terjedelmű feladatok végzésében; a szépirodalom területén is jelentős sikereket könyvelhetett el.

DR. NÁDASKAY BÉLA
(1848—1933)

Állatorvos és orvosdoktor, a leíró- és tájbonctan tanára 1883-tól 1909-ig. A leíró bonctan művelője, kiváló festő és szobrász. A Magyar Állatorvosok Lapja jogelődjének, a „Veterinarius”-nak alapítója (1878), első szerkesztője és kiadója. A Magyar Országos Állatorvos-Egyesület alapító tagja, sok éven át titkára, majd alelnöke. Az Anatómiai Tanszék múzeumának szervezője.

Nádaskay Béla, Nádaskay Lajos hírlapíró és Téli Franciska fia, született 1848. április 30-án Pesten; középiskolai tanulmányait a pesti kegyesrendiekénél, egyetemi tanulmányait s ezekkel egyidejűleg az állatorvosi tanfolyamot ugyancsak Pesten végezte. 1867 júliusában, 19 éves korában kitűnő jelzésű állatorvosi oklevelet nyert, 1871-ben, 23 éves korában orvosdoktorrá avatták. Már mint okl. állatorvos 1867-ben Nagykőrösön kórbonctani szempontból is behatóan tanulmányozta a marhavészt.

1870 júliusában a pesti Állatorvosi Tanintézethez „bonc- és éptani” tanársegéddé, 1872-ben anatomussá (prosector) nevezték ki. Eleinte a bonctani prosecturán kívül más tárgyak előadásával is megbízták. Így több éven át növényteni, fizikai, ásványtani és szülészeti előadásokat is tartott. Két féléven át törvényszéki állatorvostant is tanított, és ő vezette a hallgatók gyakorlati oktatását is. Csak fokozatosan adhatta át a tárgyakat más tanároknak, hogy minden idejét kizárólagosan fő tárgyának, a bonctannak szentelhesse.

1869-ben nagyobb külföldi utat tett, mely alkalommal a bécsi, müncheni, stuttgarti, zürichi, berlini és drezdai állatorvosi intézeteket látogatta meg. 1875-ben a Keszthelyi Gazdasági Tanintézethez nevezték ki rendes tanárnak, de már egy szemeszter után előbbi állásába helyezték vissza. 1875-ben újabb külföldi utat tett a müncheni és a párizsi állatorvosi iskolák tanulmányozása céljából. 1878-ban jelent meg A hasznos háziállatok leíró bonctanának kézikönyve, melyet a maga készítette rajzokkal illusztrált és sokhelyütt eredeti felfogásban írt meg. 1883-ban a rendkívüli tanári címet kapta, 1887-ben pedig a leíró és tájboncolástan ny. rendes tanárává nevezték ki.

1878-ban megalapította az első magyar állatorvosi folyóiratot, a Veterináriust, amelyet 1882. augusztus 15-ig szerkesztett. A Magyar Országos Állatorvos-Egyesület titkára, majd pedig alelnöke volt. Anatómiai készítményeivel négy kiállításon vett részt, így 1878-ban Székesfehérvárott, 1885-ben és 1896-ban Budapesten, 1900-ban Párizsban, mely utóbbin a közreműködők aranyérmével tüntették ki. 1896-ban megkapta a Ferenc József-rend lovagkeresztjét. Az 1900/01. tanévben a főiskola rektorhelyettese volt, s mint ilyen, a tanévet Az állatanatómia fejlődése c. értekezésével nyitotta meg. E munkájában, miután az állatbonctan fejlődésének rövid rajzát adja, saját működését és az állatbonctannak hazánkban való tanítását, mint a hazai állatorvostan történetének jellemző adatát, mutatta be.

1909 decemberében, 60 éves korában 40 évi állami szolgálat után, saját kérelmére, nyugállományba vonult. Rákospalotai tusculanumába vonult vissza, és csupán családjának élt még 23 éven át. 86 éves korában, 1933. december 6-án halt meg.

Nádaskay Béla elsősorban oktató, tanár volt. Külső érvényesülésre, tisztségek halmozására nem törekedett. Az ifjúság igazi, atyai barátja volt. Csendes, halk szavával nemcsak ismereteket hirdetett, hanem tudományoszeretettel is. Előadásaiból mindig kicsillan a gazdag tapasztalat, az előadott tárgy szeretete és szaktudománya iránt való lelkesedése. Nemeset és jót akaró, szerény fellépésű, választékos modorú egyéniségét talán nem mindig méltányolták eléggé, azonban idealizmusától és optimizmusától sem a csalódás, sem a keserű tapasztalat nem fosztotta meg.

Intézetét nagy gonddal vezette a rendelkezésre álló csekély anyagi eszközökkel és nagy lelkesedéssel igyekezett a semmiből az anatómiai intézet jelenleg is meglevő múzeumának magvait megteremteni. Az anatómia az ő számára nemcsak tudomány, hanem művészet is volt, szeretettel, tudással és művészettel szolgálta tárgyát, sokszor nagy leleményességgel készített egyes szép praeparatumai (korróziós készítmények, dobüreg- és labirintus-készítmények) ma is féltve őrzött kincsei az intézet gyűjteményeinek. A festészetben és szobrászaton kívül hódolt a zeneművészetnek is és szépen énekelt; mint művészlélek minden szép iránt soha meg nem szűnő, meleg érdeklődést és nagy fogékonyságot áruolt el.

Jelentős az állatorvosi közügyek érdekében kifejtett lankadatlan tevékenysége is. A millenniumi kiállítás alkalmával kifejtett érdemei elismerésül a király a Ferenc

NÁDASKAY BÉLA MELLSZOBRA
AZ EGYETEM PARKJÁBAN

József-rend lovagkeresztjével tüntette ki. Nyugdíjaztatása alkalmával sokévi hű és buzgó szolgálatának jutalmául 1911-ben a III. osztályú vaskorona rendet kapta. Állatorvossá avatásának 50 éves évfordulója alkalmából az állatorvosi tudományok tiszteleti doktora címet kapta. 1925-ben a kormányzó gazdasági főtanácsosi címet adományozott számára.

A Magyar Országos Állatorvos-Egyesület alapításának 50. évfordulója alkalmából, mint alapító tagnak és az egyesület volt titkárának, a Veterinárius szerkesztőjének olajban festett arcképét 1930. március 22-én a Főiskola aulájában helyezték el; ma az anatómiai intézetben van. Síremlékét 1938-ban a rákospalotai temetőben, szobrát az Anatómiai Intézet előtt 1939. március 24-én avatták fel.

DR. NEUBAUER
KONSTANTIN

(—1945)

Bölcsészdoktor, az orvosi fizika előadója volt az Állatorvosi Főiskolán.

1923-ban nevezték ki az Állatorvosi Főiskolára, amikor Rhorer László, főiskolai ny. r. tanár a pécsi egyetemre távozott. Csaknem 11 éven át volt az orvosi fizika előadója főiskolánkon, amikor is a műegyetemi fúzióval kapcsolatban a fizikai tanszék megszűnt, s ezzel Neubauer Konstantint 1934. július 1-ével rendelkezési állományba helyezték.

Neubauer Konstantinnak 1930-ban, mint főiskolai ny. rk. tanárnak, a ny. r. tanári címet adományozták. 1935-ben az Országos Testnevelési Tanácshoz osztották be szolgálatátételre, ugyanekkor tanügyi tanácsossá nevezték ki. 1940-ben tanügyi főtanácsosi címet és jelleget kapott. 1942-ben miniszteri tanácsossá nevezték ki. 1945-ben hunyt el.

DR. PESTHY BÉLA

(1879—1938)

Okleveles gazda, mezőgazdasági doktor, gazdasági akadémiai igazgató, az Állatorvosi Főiskolán a mezőgazdasági termelés című tárgy előadója volt.

1879-ben, Uzdon született. Középiskolai tanulmányait Bonyhádon és Selmecbányán végezte. 1899-ben a keszthelyi Gazdasági Akadémián oklevelet szerzett. Tanulmányai befejezése után egy évi katonai szolgálatát teljesítette. Működését mint gyakornok a magyaróvári Gazdasági Akadémián kezdte meg 1905-ben. 1909-ben a keszthelyi Gazdasági Akadémia gyakorlati gazdasági tanszékének a tanára lett. A gazdasági szakoktatás terén kifejtett érdemei elismerésül gazdasági tanácsossá, egyszersmind a Gazdasági Akadémia igazgatójává nevezték ki.

1924-től 1932-ig a Földművelésügyi Minisztérium Szakoktatási Főosztályán a felsőfokú oktatási intézmények szakfelügyelőjeként működött. Ez idő alatt az Állatorvosi Főiskolán a mezőgazdasági termelés című tárgyat adta elő. 1932-ben nyugalomba vonult. 1938-ban hunyt el Keszthelyen.

Számos cikke és értekezése jelent meg gazdasági szaklapokban; a közlemények elsősorban a húsmerinó juh tenyésztésének fejlesztésével foglalkoztak. Ezen a területen Pesthy Béla különösen kiemelkedő érdemeket szerzett. Bittera Miklós és Világi Károly társaságában szerkesztette a Mezőgazdasági Enciklopédiát. Gazdasági kérdésekről rádióelőadásokat tartott.

Több ízben járt Svájcban, Németországban állattenyésztési kérdések, gazdasági berendezések tanulmányozása céljából.

Eredményes munkássága és nagy érdemei elismerésül a Gazdasági Akadémia tanári kara szőlőlevelekből és fürtökből álló ezüstkoszorúval tüntette ki, mint az Akadémia szőlőgazdaságának megalapítóját.

Pesthy Béla nevéhez fűződik a keszthelyi Gazdasági Akadémia európai hírű juhászatának megalapítása is.

DR. PLÓSZ BÉLA

(1863—1945)

Állatorvos-doktor, a főiskola egykori tanára, a magyar állatorvosi kar egyik nagy befolyású nevelője volt, aki részt vett a főiskola egyetemi rangra emeléséért folytatott munkában, valamint lótenyésztésünk újjászervezésében és fellendítésében.

Budapesten, 1863. május 19-én született; atyja Plósz Lajos dr., gyakorló orvos, az 1848-i szabadságharcban a nagykanizsai honvédkórház főorvosa és Kossuth Lajos háziorvosa volt. Az elemi és a gimnázium I. és II. osztályát otthon, magánúton végezte. A III. osztálytól nyilvános gimnáziumba járt és 1882-ben érettségizett. Szülei az orvosi, illetőleg a jogi pályát ajánlották részére, Plósz Béla figyelme viszont már fiatal gyermekkorában az állatok és különösen a ló iránti szeretete folytán az állatorvosi pálya felé irányult. 1882-ben a M. Kir. Állatorvosi Tanintézetbe iratkozott be, és 1885 június havában állatorvosi oklevelet nyert. Már mint III. éves hallgatót Azary Ákos tanár belgyógyászati klinikáján a tanársegédi teendők ellátásával bízták meg, majd pedig tanársegéddé nevezték ki. A klinikai teendők ellátása mellett Thanhoffer Lajos tanár megbízásából az állatok szemének szövettanával, ezenkívül szabad idejében, különösen a nyári szünetben, Nádaskay Béla tanár irányításával bonctani vizsgálatokkal foglalkozott. Egyévi katonai kötelezettségének 1886/87-ben tett eleget, s ez idő alatt szabad idejét testvérbátyja, Plósz Pál egyetemi tanár vezetése alatt álló élet- és kórvegytani intézetben töltötte. 1887-ben a sebészeti és a belgyógyászati klinikára segédtanárrá nevezték ki. A budapesti Tudomány-

egyetemen Szőrtüszőatkák morphológiája című dolgozata alapján 1891-ben bölcsészdoktorrá avatták. A Földművelésügyi Minisztérium megbízásából még ez évben 10 hónapos külföldi tanulmányutat tett; mint megbízott tanársegéd Bayer J. tanár sebészeti klinikáján, Bécsben, majd ezután Német- és Franciaország állatorvosi iskoláin a modern állatorvosi sebészetet tanulmányozta. Möller H. tanár mellett a berlini állatorvosi sebészeti klinikán a sántaságok okának megismerésére használatos vizsgálatokkal foglalkozott.

Tanulmányútjáról 1892-ben tért vissza, és szerzett tapasztalatait a sebészeti klinika és a sebészet fejlesztésére fordította. Nagy buzgalommal fogott tervei megvalósításához. Hivatali elfoglaltsága mellett a gyakorlatban is értékesítette tudását, és rátermettségével, a gyakorlat minden ágában elért sikereivel csakhamar széles körben ismertté vált. 1894-ben nyilván. rendkívüli tanári címet és jelleget nyert, majd 1897 április havában — Varga Ferenc tanár nyugalomba vonulása után — a sebészet nyilván. rendes tanárává nevezték ki. Ez fordulatot jelentett a sebészet és a sebészeti klinika történetében. A tanszéknek ez időtől kezdve, különösen gyakorlati téren, jelentős, szinte vezető szerepe volt, ahol értékes tudományos munkásság is folyt. Már a tanári kinevezése előtt, 1890-ben a törvényszéki állatorvostan előadója volt 1899-ig, és 1899—1918-ig szaktárgyain kívül a szülészetet is előadta.

35 évi szolgálat után, 1921 február hó végén saját kérelmére nyugalomba vonult.

Az első világháború, a súlyos gazdasági válság az ország lótenyésztését a végső veszélybe sodorta, ezért a nyugalomban levő Plósz Bélát hosszabb tárgyalás után, 1925 január havában a Földművelésügyi Minisztériumba lótenyésztési főigazgatóvá nevezték ki. Itt tizenhárom évig teljes odaadással és nagy buzgalommal végezte munkáját lótenyésztésünk érdekében és, közel félévszázados munkásság után, 1938. január 1-én saját kérelmére végleg nyugalomba vonult. Ez időtől kezdve dányosi birtokán és budapesti otthonában lakott családjával. Itt, 1944 december végén lakhatatlanná vált otthonát kénytelen volt elhagyni és egy ismerősük földszinti lakásába, majd minthogy bombabecsapódás folytán ez a lakás is tönkrement, egy pincehelyiségbe kellett költöznie. A nyirkos pincehelyiségben a légutjaiban bekövetkezett hurutos betegsége fokozódott; 1945. január 6-án a hajnali órákban hunyt el.

Plósz Béla a katedra elfoglalása után a klinikát átalakította és 1897-ben a saját tervei szerint új épület építtetését is kieszközölte, melyben műtőterem s egyéb, a klinikai célt szolgáló helyiségek is létesültek. Az új klinikával megnyílt a lehetőség a modern állatorvosi sebészet megalapozására és fejlesztésére. Plósz Béla érdeme az állatorvoslásban az orvosi értelemben vett tisztaság, az aszepszis bevezetése. Az eddig ritkán végzett és kevés sikerrel kecsegtető műtét az ő kezében sikeres, eredményes lett. A műtetre a hallgatóságot úgy tanította, ahogyan azt a gyakorlatban is el lehet végezni, de hangsúlyozta a sterilitást.

Az újabb gyógyító és műtéti eljárásokat kipróbálta, módosította és újakat

vezetett be. Különösen a bódítás, az altatás, a helyi és vezetési érzéstelenítés bevezetésével járult hozzá a műtétek könnyebb, egyszerűbb és sikeresebb elvégzéséhez. A sántaságot okozó bántalmak helyének és okának felderítésére bevezette az érzéstelenítést. A sertések ovariectomiája az ő tanításával került az állatorvosok kezébe. Az aszepszissel, a bódítással, az általános és helyi érzéstelenítéssel megnyitotta az utat a mellkasi és hasi szervek műtéteihez. A hörgősség orvoslására a Morgagni-öböl nyálkahártyájának eltávolítását alkalmazta. A versenylovak orvoslásával, a sántaságot okozó bántalmak megállapításával, gyógyításával a hazai lósport köreiből nemcsak magának szerzett nevet, elismerést és tekintélyt, hanem főiskoláknak és a magyar állatorvosi karnak is.

Az ő kezdeményezésére indult meg főiskolánkon a meddőség kór- és gyógytanának külön kollégiumban történő előadása, és ő indította el a szülészeti klinika felállítására irányuló munkálatokat is.

Tanári működése kezdetén lefektette a sebészeti oktatás alapelveit; megismertette hallgatóit az általános sebészet körébe tartozó, lényegében kórtani folyamatokkal. Felhívta a figyelmet a vizsgáló eljárásokra, a pontos vizsgálatra, a klinikai tünetekre és a megállapítható alaki és szöveti elváltozásokra. Az egyes testtájak betegségeit jelentőségükhöz mérten tárgyalta, mindig a tudomány állásának megfelelő színvonalon. Nagy súlyt helyezett a szemléltető oktatásra; az egyes sebészeti elváltozásokat az általa létesített gyűjteményben felállított készítményeken ismertette. A ritkán előforduló mozgásrendellenességekről mozgóképek útján tájékoztatta hallgatóit.

Tanári működésével járó kötelezettségei mellett tevékeny munkásságot fejtett ki a Főiskola Felülvéleményező Tanácsában, valamint az Országos Állategészségügyi Tanácsban is.

Hazai és külföldi szaklapok főleg műtétekkel elért eredményeit ismertették: Hörgősség operálása Möller-féle operációval. Az ún. nyírrák operációs kezelése. Kryptorchid lovak operálása. Helybeli érzéstelenítés. A hörgősségnek a Morgagni-féle öböl nyálkahártyájának kifejtésével kapcsolatos orvoslása stb. Ezek az értekezések mind kiváló műteti készségről és alapos elméleti tudásáról tanúskodnak. Könyv alakban megjelent munkái: Möller H. német nyelven írt Állatorvosi szemészet c. könyvének fordítása (1895), Sebészeti műtéttan (1897), Általános sebészet (1903), Operálástan (1908), Részletes sebészet, I. rész, A fej és a nyak betegségei (1907), Részletes sebészet, II. rész. Sebészeti könyvei elsők a magyar állatorvosi irodalomban. Mindegyik kötet Plósz Béla tudományos felkészültségét, gyakorlati ismereteit, gazdag tapasztalatait, éles megfigyeléseit, az irodalom felőli tájékozottságát igazolja.

Lótenyésztési főigazgatóvá történt kinevezése után páratlan ügybuzgalommal kezdte meg a lótenyésztés fellendítését. Megjelölte az irányelveket, a szükséges teendőket, melyek a magyar lótenyésztés régi színvonalának helyreállításához el-

engedhetetlenek. Fő elvként a tájegységeknek megfelelő fajták kialakítását jelölte meg, emellett hangsúlyozta a külföld igényeit kielégítő, több hasznosítású ló tenyésztését is.

Plósz Béla érdeme az 1927. évi XXV. tc., amely lehetővé tette a magántulajdonban levő, tenyésztésre alkalmatlan ménnek ivartalaníttatását és amely előírta a ménnek bírálatát és engedélyezését. Nagy súlyt helyezett a törzskönyvezésre, mert csak így lehet ellenőrizni az azonos fajtában tenyésztett lovak származását. A többféle hasznosítású ló tenyésztése mellett az angol telivér és ügető ló tenyésztését is pártfogolta. A lótenyésztés érdekében támogatta a Magyar Lovassport Egyesületek Országos Szövetségét, a Nemzeti Lovardát, a vidéki lovassport-egyesületeket, a kisközségi lovasegyesületeit, a lókiállításokat. A ló értékének megfelelő szinten tartásában gazdasági érdekeket látott, és ettől a tenyésztés fellendülését remélte. Fáraozása eredményes is lett.

Közel fél évszázados munkássága első felében főiskolánk sebészeti tanszékén lerakta a modern állatorvosi sebészet alapjait, második felében pedig az országos lótenyésztés újjászervezésével, fejlesztésével szerzett elévülhetetlen érdemeket.

Mindkét működési területén szerzett érdemeiért több kitüntetésben és elismerésben (az Állatorvosi Főiskola tiszteletbeli doktora, m. kir. udvari tanácsos, a Szt. István Akadémia tagja, a II. oszt. Magyar Érdemkereszt, az Egyiptomi Nílus-rend parancsnoki jelvénye, a Vasa-rend I. oszt. parancsnoki keresztje, a Vasa-rend I. oszt. lovagja, a Nassaui Orange-rend nagy jelvénye, kormányzói legfelső elismerés) részesült.

Plósz Béla időtálló munkássága és működése hatására indult fejlődésnek a magyar állatorvoslás tudományának egyik ága, a sebészet, neve azonban az állatorvoslás, a magyar lótenyésztés történetében is mindig emlékezetes marad.

DR. POGÁNY BÉLA

(1887—1944)

Bölcsészdoktor, műegyetemi ny. r. tanár, a Műegyetem állatorvosi osztályán megbízott előadói minőségben az orvosi fizikát adta elő.

1887-ben született Budapesten. Okleveles középiskolai tanár volt. A göttingai Georgia Augusta egyetemen bölcsészettudományi doktorátust szerzett. 1918. május 8-án a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemre ny. rk. tanárrá, majd 1920. november 19-én ny. r. tanárrá, végül 1923. évi augusztus 25-én a Műegyetem gépészmérnöki osztályára a fizika ny. r. tanárává nevezték ki; 1934/35. tanévben a gépész- és vegyészmérnöki kar dékánja lett.

Az Állatorvosi Főiskolának a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetembe történt beolvasztása után, 1934-ben az állatorvostanhallgatóknak orvosi fizikát adott elő, miután dr. Neubauer Konstantin, c. ny. r. tanár, az orvosi fizika addigi előadója, rendelkezési állományba került. Az orvosi fizikát 1944-ig adta elő, amikor december 23-án váratlanul elhunyt.

Dr. Pogány Béla rendes tagja volt a Magyar Tudományos Akadémiának, tagja volt a Felsőoktatási Tanácsnak, az Országos Ösztöndíjtanácsnak, az Országos Természettudományi Tanácsnak, az Országos Gazdasági Szaktanárvizsgáló Bizottságnak, a Gazdasági Szaktanárképző Intézet Igazgatótanácsának. Szakirodalmi ülnöke volt a M. Kir. Kúriának, elnöke a Matematikai és Fizikai Társulatnak,

tagja a Deutsche Physikalische Gesellschaftnak, elnöke az Országos Világítás-technikai Bizottságnak.

Az Állatorvosi egyetemi osztályon, mint az orvosi fizika előadója, a magyar tudomány művelése terén szerzett kiváló érdemei elismeréséül elnyerte a Corvin-koszorút.

DR. PREISZ HUGÓ

(1860—1940)

Egyetemi tanár, az Állatorvosi Akadémiának, illetőleg a Bakteriológiai Intézetnek 15 éven át volt tanára, a fertőző állatbetegségek oktanának felderítésében végzett hazánkban kiemelkedő értékű munkásságot.

Orvosdoktor, műtősebész. 1860. szeptember 21-én született Rumában (Szerém-ség), ahol atyja, aki Baranyából származott oda, majd 40 éven át kántortanító volt. Ugyanitt járta az elemi iskolát. A városka, amelyben túlnyomóan német lakossága miatt természetesen németül tanítottak, inkább osztrák, mint horvát vagy éppen magyar szellemű volt. Ezért atyjának még a ruházatában is kifejezett magyarbarát érzelmei nemegyszer okoztak kellemetlenségeket. Tizenegy éves korában gróf Pejácsevichnek Rumától mintegy mérföldnyire fekvő, Szolnok nevű pusztájára adták, ahol magyar béresgyerekek számára magyar népiskolát létesítettek. Itt a magyar nyelvből sokat tanult, elméletileg, de gyakorlatilag vajmi keveset, s ezért, amikor 1873 őszén Kalocsára, a jezsuiták főgimnáziumába vitték, a magyar nyelvvel eleinte sok nehézsége volt. Az itt eltöltött 2 év emléke nagyon szomorú volt számára. Azzá tette a határt nem ismerő (még a számtanra és mértanra is kiterjedő) magolási rendszer; a vallásosság szertelen, egészen a természetes lelki hangulat megbetegítéséig való túlhajtása s az egyetlen tanerőnek (mert 2 éven át egy tanár tanított minden tárgyat, még a rajzot is) elégtelen képzettsége. A 3—8. osztályt az időközben létesített állami főgimnáziumban, Újvidéken végezte, ahol az oktatás sokkal racionálisabb, egyes

tantárgyakból pedig mintaszerű volt. Itt a természettudományok megkedvelése és elsajátítása körül sokat köszönhetett Bruck Ferenc tanárnak, aki később az újvidéki kereskedelmi iskola igazgatója lett. 1880-ban érettségizett, és megkezdte orvosi tanulmányait Budapesten. 1885. év elején, még mint ötödéves orvostanhallgatót, az egyetemi kórbonctani intézethez gyakornokká nevezték ki, ugyanebben az évben, november 28-án pedig orvosdoktorrá avatták, miután már előbb a nevezett intézet II. asszisztense lett. 1886 nyarától 1887 végéig mint I. asszisztens állott a kórbonctani intézet, 1888 elejétől 1889 szeptember haváig pedig hasonló minőségben az egyetemi törvényszéki orvostani intézet szolgálatában. Minthogy egyik helyen sem látta biztosítva a jövőjét, azzal a gondolattal foglalkozott, hogy orvosi gyakorlatot folytat. 1889. év őszétől kezdve egy évet az egyetemi II. sz. sebészeti klinikán működött a műtősebészi oklevél elnyerése végett. Már ebben az évben a vegykísérleti állomás részére, Liebermann Leó felhívására, bakteriológiai vizsgálatokat (főleg vízvizsgálatokat) végzett. A földművelésügyi miniszter ez idő tájt tervbe vette egy bakteriológiai laboratórium létesítését, ezért Preisz Hugót bakteriológiai ismeretei kiegészítése céljából külföldi tanulmányútra küldték. Egyévi tanulmányútja során meglátogatta Németország, Franciaország, valamint Belgium (Brüsszel) tudományos intézeteit; dolgozott Drezdában Johne A., Berlinben Koch Róbert, Lyonban Arloing S. intézetében, Montpellierben az egyetemi kórbonctani intézetben, végül Párisban az Institut Pasteurban Roux E. kurzusát hallgatta. Távolléte idején Budapesten, az Állatorvosi Akadémián felépült a bakteriológiai intézet, amelynek vezetőjévé Bethlen András földművelésügyi miniszter őt nevezte ki, 1891. október 27-én. 1894-ben rendkívüli, 1895-ben pedig ny. r. tanárrá lett. 1896-ban az Igazságügyi Tanácsnak, 1897-ben pedig az Országos Közegészségügyi Tanácsnak rendes tagjává választották. Az ezredéves országos kiállítás körül szerzett kiváló érdemei méltánylásul királyi elismerésben részesült. Tagja volt a törvényszéki orvosi és állatorvosi tiszti vizsga vizsgáló bizottságának. 1894-ben a belügyminiszter megbízásából Párizsban járt a diftéria-ellenes vérsavó gyakorlati alkalmazásának tanulmányozása céljából és ez időtől fogva az Állami Bakteriológiai Intézet keretein belül a diftéria-ellenes szérumot termelő intézetet is vezette. Ismeretei gyarapítása és kongresszusokon való részvétel végett későbbben is többször járt külföldön, így ismételtén Párizsban, 1897-ben Londonban, 1898-ban Dániában és Svédországban, 1900-ban Spanyolországban, 1903-ban Hollandiában és Belgiumban.

Preisz Hugó a bakteriológia tanítását az akadémiánkon 1893/94. tanév nyári félévében kezdte meg. Mint a bakteriológia ny. r. tanára, igen érdemes munkásságot fejtett ki intézményünkben 1906-ig, amikor a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem orvosi karán lett a bakteriológia ny. r. tanára. 80 éves korában, 1940-ben halt meg Budapesten.

Munkássága nevét bel- és külföldön egyaránt ismertté és megbecsültté tette. Értékesek a fertőző állatbetegségek oktanának tisztázására végzett fáradozásai.

DR. RAITSITS EMIL

(1882—1934)

Állatorvos-doktor, a belgyógyászati diagnosztika tanára 1909-től 1934-ig. Az ambulancia és a poliklinika szervezője és első vezető tanára. A kynológia terén elismert tudós és szakíró. Ő indította meg 1930-ban a Kutyatenyésztés, 1933-ban pedig A magyar kutyatenyésztő c. folyóiratot; szerkesztette a magyar kutyafajták törzskönyvét.

Raitsits Emil 1882-ben, Budapesten született. Korán elhunyt édesapja orvos volt. Középiskolai és állatorvosi tanulmányait Budapesten végezte. 1904-ben állatorvosi oklevelet szerzett. 1905-től kezdődően a belorvostani tanszék gyakornoka, később tanársegédje volt. 1909-ben mint tanársegéd átvette az ambulatórium és poliklinika vezetését. 1910-től kezdődően az Állatkert állategészségügyi teendőit is ellátta. Az első világháború idején mint polgári állatorvos egy lókórházban dolgozott. 1923-ban állatorvosdoktori oklevelet szerzett. 1924-ben segédtanárrá, 1925-ben címzetes ny. rk. tanárrá nevezték ki. 1919-ben kapott először megbízást a belorvostani propaedeutika előadására. 1929-től a Közgazdaságtudományi Egyetem meghívott előadójaként az állatkórtant és állatjárványtant adta elő.

Raitsits Emil közel 25 esztendeig állott a poliklinika élén. 1914-től 1930-ig szerkesztette az Állat- és Növénykert kiadásában megjelenő „A természet” c. természettudományi folyóiratot. Nevéhez fűződik a magyarországi telivér kutya-fajtákat tenyésztő egyesület felvirágoztatása is, melynek 1924-től kezdődően elnöke volt.

Működésének gyümölcsét, az erkölcsi elismerést nem élvezhette zavartalanul. Sok irányú munkássága, valamint a pályáján való lemaradás, a mellőzés keserű érzete felőrölte idegzetét. Testvérbátyja korai halála, akihez bensőségesen ragaszkodott, alapjában megrázta lelki egyensúlyát. Tragikus körülmények között hirtelen halt meg 1934. március 24-én.

Irodalmi munkássága során számtalan ismeretterjesztő, részben önálló megfigyelésen alapuló cikket írt. Témáinak többségét a kutyatenyésztés köréből merítette. Cikkeiben különféle biológiai jelenségekről, a kutyák fertőző betegségeiről és az ellenük való védekezésről tájékoztatott. Különös figyelmet szentelt a magyar kutya-fajtáknak. A komondor és a puli népszerűsítése az ő nevéhez fűződik. A magyar kutyák című könyve és a Brehm: Állatok világa V. kötetének A kutyafélék és Házi-kutya c., általa írt fejezetek érdemelnek említést. Behatóan foglalkozott a kiveszőben levő európai bölénnyel és a kanárimadár betegségeivel.

Raitsits Emil kitartó munkával és nagy hozzáértéssel a poliklinikát nemcsak jelentősen bővítette, hanem annak önállóságát is kivívta. Az ő idejében az ambulancia nem csupán a bejáró betegek vizsgáló állomása volt, hanem tanteremmel is rendelkező intézetté fejlődött. Jó gyakorlati érzéke, kiváló meglátásai révén tárgyát sikerült tanítványaival megkedveltetnie. Előnyös, megnyerő külseje, kitűnő modora, udvarias fellépése mögött szívós akarát és nagy munkabírást rejlett. Egyénisége bizalmat és megbecsülést váltott ki tanítványaiban.

DR. RÁTZ ISTVÁN

(1860—1917)

Orvosdoktor, állatorvosi főiskolai tanár, teljes odaadással, munkaereje teljes megfeszítésével fáradozott a természettudományok fejlesztésén; kórtani, parazitológiai kutatásaival elismerést vívott ki mind a hazai, mind a külföldi tudományos körök előtt.

1860. július 30-án született Sátoraljaújhelyen, régi magyar családból. Apja Rátz Bertalan, kereskedő, gercselyi földbirtokos, anyja Kenyeres Teréz volt. Középiskoláit szülővárosában és Késmárkon, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1886-ban orvosdoktorrá avatták. Eleinte Schulek tanár szemklinikáján, később két évig Fodor tanár mellett az egyetemi közegészségtani intézetben működött. Közben mint cs. és k. segédorvos eleget tett egyéves önkéntesi kötelezettségének. 1888. március 9-én megszerezte a középiskolai egészségtan-tanári oklevelet. 1888. év végén egyévi külföldi tanulmányútra ment. Ez idő alatt a bécsi állatorvosi tanintézet laboratóriumában Csokor tanár útmutatása mellett kórbonctani, kórszövettani és parazitológiai tanulmányokkal foglalkozott. Az egyetemen Kundrat tanár kórbonctani előadásait hallgatta. Később a müncheni és a stuttgarti állatorvosi főiskolák látogatása után Berlinbe ment, ahol az állatorvosi főiskolán Schütz tanárnál bakteriológiai vizsgálatokat végzett, az egyetemen pedig Virchow kórbonctani előadásait hallgatta. A drezdai állatorvosi főiskola meglátogatása után hazatérve, 1890-ben a budapesti Állatorvosi Tanintézetben állatorvosi oklevelet szerzett. Már tanulmányai

idején irodalmi munkásságot fejtett ki. A Vadnay Károly által szerkesztett Fővárosi Lapok-ban és más fővárosi és vidéki lapokban útleírásokat, népszerű egészségtani cikkeket, verset, szépirodalmi közleményeket írt, 1888 után azonban kizárólag tudományos irodalommal foglalkozott. 1889-ben az Állatorvosi Tanintézetben a kórbonctan segédtanárává nevezték ki. 1890-ben ny. rk. tanári címet kapott, és a kórbonctani tanszék vezetésével bízták meg. 1892-ben a kórbonctan és az általános kórtan ny. rk. tanára lett. A két tárgyon kívül nemcsak az Állatorvosi Főiskolán, de az egyetemen is, az azzal szoros vonatkozásban álló parazitológiát is előadta. 1895-ben a szerb kormány meghívására két hetet töltött Szerbiában az állategészségügyi viszonyok tanulmányozása céljából, később pedig Dániába utazott a sertésvész elfojtására alkalmazott intézkedések megismerése végett. 1897-ben a földművelésügyi miniszter képviseletében résztvett a XII. nemzetközi orvosi kongresszuson Moszkvában, 1899-ben a baden-badeni, 1908-ban a hágai nemzetközi állatorvosi kongresszuson.

A kórbonctani tanszék élén állt 57 éves koráig, csaknem 30 éven át. A főiskolának két ízben, 1901—1903-ban és 1911—12-ben prorektora volt. Élete utolsó éveiben általános érclermeszedés és következményes szívmeagnagyobbodás tünetei mutatkoztak rajta. Betegsége ellenére, melyre ismételten az Adria partján és a Magas-Tátrában keresett enyhülést, rendszeren folytatta foglalkozását, bár a hosszabb beszéd, az előadások tartása gyakran nehezebbre esett. Tanári működése közben, alig egy órával az utolsó előadása után, 1917. február 27-én délből érte váratlanul a súlyos rosszullet, mely már a következő napon, február 28-án reggel kioltotta az életét.

Rátz István vezetése alatt a kórbonctani intézet teljesen átalakult, új munkatermeket, tágas gyűjteménytári helyiségeket kapott. A tudományos munkához, oktatáshoz szükséges felszerelések fejlesztése az ő munkássága révén tette lehetővé a tanszék magas szintre emelését. Az ő kezdeményezésére alakult meg a tanszék szépen berendezett halkórtani laboratóriuma is. Tevékeny része volt a régi állatorvosi tanintézetnek akadémiaiá, majd főiskolává való átszervezésében. Munkatársaiából a magyar állategészségügy részére számos vezető egyéniséget nevelt.

Intézetében mindenkor példás rendet tartott, szépen elrendezett, gazdag gyűjteménytárt készített. Különösen érdekes volt a parazitológiai gyűjteménye, melyre méltán büszke lehetett. Mint tanár, világos, formás, szépen felépített és valóban főiskolai színvonalon álló előadásaival kötötte le a hallgatók figyelmét és érdeklődését. A gyakorlati ismereteket is sokra becsülte, és szigorlatokon ezekre nagy súlyt helyezett.

A kórbonctani intézetben a tanítás munkáján kívül önálló kutató munkával is nagyon behatóan foglalkozott. Irodalmi működését több mint 140 dolgozata jelzi, amelyek részben a kórbonctan legkülönbözőbb területét ölelik fel, részben pedig az általa igen nagy kedvvel végzett parazitológiai tanulmányok sorába tartoz-

nak. Vizsgálatai főleg élősködőkre vonatkoztak, különösen a férgeknek volt jeles kutatója. Az élősködő véglények, még inkább a mételyfélék, a galandférgek, a különféle orsóférgek foglalkoztatták különöbben, ezek között több új fajt és nemet fedezett fel és írt le. A kórbonctanban a fertőző betegségekkel, egyszersmind a halak betegségeivel foglalkozott behatóbban.

Számos ismertető közleményt írt az Állatorvosi Lapok, az Állattani Közlemények, a Köztelek, a Természettudományi Közlöny, a Természet, az Uránia, az Egészség, a Halászat stb. című folyóiratba. Munkái német és részben francia nyelven is jelentek meg a Zentralblatt für Bakteriologie und Parasitenkunde-ban, az Archiv für wissenschaftliche und praktische Tierheilkunde-ban, a Zeitschrift für Tiermedizin-ben, illetőleg a Comptes Rendus de la Soc. de Biologie című folyóiratban. Állandó referense volt a Jahresberichte über die Leistung auf dem Gebiete der Veterinärmedizin és a Jahresberichte über die Fortschritte auf dem Gebiete der Lehre von den pathogenen Mikroorganismen című évkönyveknek, szakszerkesztője volt a Révai Nagy Lexikonnak, tagja az Österreichische Wochenschrift für Tierheilkunde és a The Journal of Parasitology szerkesztő bizottságának. Egy időben kiadta és szerkesztette az Állategészségügy című népszerű havi folyóiratot is.

Nagy felelősséggel járó hivatalos teendőin, nagyszámú előadásain és gyakorlatain kívül számos bizottságnak, tanácsnak, választmánynak stb. volt tevékenyen működő tagja: így 1891-ben az állatorvosi tisztvi vizsga vizsgáló bizottságának, 1896-ban a milleniumi kiállításon, mint az állategészségügyi alcsoporthoz tartozó bizottságának és a nagy zsűrinek tagja, 1903-ban az Országos Közegészségügyi Tanács rendkívüli tagja, 1911-ben pedig az Országos Állategészségügyi Tanács rendes tagja. Az 1894-ben Budapesten tartott VIII. nemzetközi közegészségi és demográfiai kongresszus szakosztályi titkára, az 1905-ben Budapesten tartott VIII. nemzetközi állatorvosi kongresszus főtitkára, egyszersmind a nemzetközi állatorvosi kongresszusok állandó bizottságának titkára volt. A budapesti nemzetközi állatorvosi kongresszus nagy sikere Hutýra rektor mellett jórészt az ő fáradhatatlan tevékenységének volt köszönhető.

A Kir. M. Természettudományi Társulat választmányának 1902 óta tagja és állattani szakosztályának két cikluson át (1910—1916) alelnöke, majd az utolsó évben elnöke, továbbá az Országos Közegészségügyi Egyesület, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, az Orvosok és Természetvizsgálók Vándorgyűlései, az Uránia Tudományos Egyesület, a Magyar Adria-Egyesület, az Országos Halászati Egyesület, a Baromfitenyésztők Országos Egyesülete, szintúgy a Kálvin Szövetség választmányának és a budapesti ref. egyház tanácsának a tagja volt.

A Magyar Tudományos Akadémia 1903-ban levelező tagjává választotta. Levelező tagja volt a turini Academia d'agricultura, a párizsi Société internationale de la tuberculose, a párizsi Société centrale de médecine vétérinaire, a Société de pathologie comparée, a Société zoologique de France és a Helminthological Soci-

ety of Washington külföldi tudományos társulatoknak, tiszteleti tagja a Berliner Tierärztliche Gesellschaft-nak. A Magyar Korona Országai Vöröskereszt-Egyesületének megbízottja, majd 1916 óta főmegbízott-helyettese volt.

A Magyar Országos Állatorvos-Egyesület 1891-ben választotta meg titkárává, később főtitkárává. Ezt a tisztséget is elhunytáig lankadatlan buzgalommal és ügyszeretettel látta el. Az Egyesület szaküléseit sokféle, az állatorvostudomány fejlesztését és terjesztését célzó, az állatorvosi kar erkölcsi és anyagi érdekeit védő, az állategészségügyi rendtartás fejlesztésére szolgáló javaslattal, előterjesztéssel, beadvánnyal segítette. Az Állatorvosi Lapok, a Közlemények az összehasonlító élet- és kórtan köréből című folyóirat szerkesztését és sok minden egyéb, az egyesülettel összefüggésben álló teendőt fáradhatatlan szorgalommal és ügyszeretettel intézte szinte halála órájáig.

Széles körű szaktevékenysége mellett talált időt arra is, hogy társadalmi téren fejtsen ki működést, így többek között a Magyar Vöröskereszt Egyesületnek főmegbízott helyettese, a budapesti református egyház tanácsának, a Kálvin-Szövetség választmányának tagja volt. Minden téren, ahol működött, őszinte becsülést és tiszteletet vívott ki magának.

Az állatorvosi szakoktatás és szakirodalom terén szerzett érdemeiért 1899. február 11-én a Ferencz József-rend lovagkeresztjével, 1908. április 30-án a III. oszt. vaskoronarenddel, 1911. április 10-én a m. kir. udvari tanácsosi címmel, 1916-ban pedig mint a Magyar Korona Országai Vöröskereszt Egyesületének főmegbízott helyettesét, az egyesület érdekében kifejtett működés elismerésül a hadiékítményes II. oszt. díszjelvénnel tüntették ki. Ezenkívül tulajdonosa volt a francia Pour le mérite agricole tiszti keresztjének és a III. oszt. szerb Takova-rendnek.

Rátz István meghatározott célra irányított folytonos munkával vívta ki helyét a tudományos és a társadalmi életben, elismert tekintélyű szaktudós volt, aki hű volt azokhoz az elvekhez, eszmékhez, amelyeknek szolgálatába állott.

DR. REGÉCZY NAGY
IMRE

(1853—1891)

Orvosdoktor, az Állatorvosi Akadémia tanára, az élettan kiváló művelője és oktatója volt.

Miskolcon született 1853-ban. Gimnáziumi tanulmányait ugyanott és Kés-márkon, orvosi tanulmányait pedig Pesten végezte, ahol 1877-ben orvosdoktorrá avatták. Korán kitűnt szorgalmával és tehetségével. Már másodéves orvostan-hallgató korában szemészeti pályadíjat nyert. Ötödéves korában Jendrássik tanár mellé az orvosi természettan segédjévé választották, s mint ilyen, az élettani elő-adásoknál, kísérleteknél és gyakorlatoknál segédkezett. 1878-ban mint katonaeorvos Boszniában működött. 1879-ben a budapesti egyetemen az élettani tanszék első segédjévé választották meg; ebben a minőségben 1884-ig működött. Közben, 1881-ben, az élettani eszköz- és módszertan magántanárává habilitálták. 1884-ben nevezték ki egyetemi rendkívüli tanárrá, s ez időtől fogva 1890 végéig mint segédtanár az élettani oktatásban vett tevékeny részt. 1890 decemberében az Állatorvosi Akadé-miára, az élet- és szövettan ny. r. tanárává nevezték ki, Thanhoffer Ferenc profesz-szor tanszéki utódjául, itt azonban működése csak rövid három hónapra terjedt, mert mikor idegbajának gyógyítása végett Bécsbe utazott, ott 1891. március 10-én hirtelen elhunyt. A Hoffman tanár által megejtett boncolás a szív zsíros elfajulása okozta szívbénulást állapított meg. Bécsben, a matzleinsdorfi evangélikus temetőben temették el.

Regéczy Nagy Imre az élettan mélyreható gondolkozású, lelkes bűvára volt, kinek minden munkáját óvatos körültekintés és szigorú önbírálat jellemezte, ami mesterének, Jendrássik Jenő tanárnak is jellemző tulajdonsága volt. Élete utolsó napjáig a tudománnyal foglalkozott, s alig kezdte meg előadásait az Állatorvosi Akadémián, máris egy nagyobb szabású orvosi fizika írásához fogott, melyet azonban korai halála miatt nem fejezhetett be.

Teendőit a legkomolyabban fogta fel és éles eszével azonnal megjelölte a helyes irányt, melyet mint a jövőendő állatorvosok tanára, követni óhajtott. Elsősorban az emésztés élettanát, mint az állatorvosi fiziológia legfontosabb és eddig még több tekintetben kiegészítésre szoruló részét kívánta beható kísérletek alapján tanulmányozni.

Mint tanár kiváló volt; nyugodt, logikus előadásaiban mindig alkalmazkodott hallgatóihoz, s azoknak előképzettségét sohasem tévesztette szem elől; igyekezett mindent világosan és könnyen érthetően megmagyarázni, sőt az ismétlések terhes munkájától sem riadt vissza, teljesen megvilágította hallgatói előtt mindazt, amit előadásaiban felölelt.

Tudományos munkássága leginkább az élettani fizika körében mozgott. Nagyszámú értekezése magyarul részint az Állatorvosi Lapokban, részint a Magyar Tudományos Akadémia kiadványaiban, németül pedig leginkább Pflueger élettani archívumában jelent meg. Legkiválóbbak azok a vizsgálatai, melyeket az állati áteresztő hártványon az átszűrődés tanulmányozására végzett, továbbá azok, amelyeket Jendrássik tanárral együtt az izommozgások időbeli lefolyásának és az izom benső szerkezetének kutatása céljából végzett.

Regéczy Nagy Imre a hazai élettani oktatás és kutató munka területén kiváló érdemeket szerzett, nagy jövőt ígérő munkásságát azonban korai halála megakadályozta.

DR. RHORER LÁSZLÓ

(1874—1937)

Orvosdoktor, állatorvos-tanár, az életjelenségek fizikokémiai törvényszerűségeinek elismert kutatója. Az állatorvosi fizikai tanszék megalapítója, első vezető tanára 1910-től 1923-ig. Negyed évszázados tanári tevékenysége elszakíthatatlan kapcsolattal fűzte a magyar állatorvostudományhoz.

1874. október 18-án született Budapesten. Orvosdoktori oklevelét a budapesti egyetemen, 1897. december 18-án szerezte meg. 1896. júniustól 1898. szeptember 1-ig díjtalan gyakornok volt a budapesti egyetem II. sz. kórbonctani intézetében. 1898. szeptember 1-én gyakornokká, 1899. július 22-én pedig tanársegéddé nevezték ki az Állatorvosi Főiskola kémiai tanszékére. A Földművelésügyi Minisztérium ösztöndíjával 1900. év nyarát Lipcsében, Ostwald tanár mellett, 1902. év nyarát pedig Würzburgban, Hautzsch tanár laboratóriumában töltötte, tanulmányok szerzése végett. 1903-ban a főiskolán a fizikai kémiából magántanári képesítést szerzett. 1904 januárjában Tangl professzornak a budapesti Tudományegyetemre való távozása után, mint a fizikai kémia magántanárát, a földművelésügyi miniszter a fizika ideiglenes előadásával bízta meg. Ebben az évben adjunktus lett. 1907-ben a budapesti egyetem orvosi karán is az orvosi fizikai kémiából magántanári képesítést szerzett. Az 1907/8. tanév tárgyai között az ő tantárgya „fizikai gyűjteménytár” címen szerepelt. A következő évben kiváló tanári és tudományos működésének elismerésül ny. rk. tanári címet kapott, majd 1910-ben a fizika ny. r. tanárává

nevezték ki, s a tanszék ezzel az önálló tanszékek sorába lépett. A tanszéken folytatott tudományos munka követte az orvostudomány akkoriban új fejlődési irányát, amely az életjelenségek fizikokémiai törvényszerűségeit igyekezett megállapítani. 1912-ben a budapesti orvosegyesület Rhorer Lászlónak ítélte oda a Balassa-díjat. A háború folyamán katonai szolgálatot is teljesített, majd az alól felmentve, visszatért tanári katedrájára és laboratóriumába. Tudományszeretete a röntgenológiai kutatások területére is elvitte őt, amelyhez élete végéig hű maradt.

Huszonöt esztendőn át fejtett ki rendkívül érdemes és sikeres működést az Állatorvosi Főiskolán, amiért miniszteri teljes elismerésben részesült. Főiskolánk fizikai intézetét valóban orvosi fizikai intézetté alakította. 1923-ig vezette a tanszéket. Akkor elfogadta a pécsi Erzsébet Tudományegyetem meghívását és elfoglalta ott az orvosi fizikai és röntgenológiai tanszéket. Előzőleg négy éven át mint a pozsonyi egyetem helyettes tanára működött. 1937-ben hunyt el.

Rhorer László kiváló tagja volt annak a tanári karnak, amely naggyá és külföldön is elismertté tette a magyar állatorvosi főiskolát. Generációk egész sora volt a tanítványa. Éles logikával, szigorú természettudományos gondolkodással nyílegyenesen vezette tanítványait az orvoscémiai, majd később a fizikai-kémiai vizsgálatokon át az orvosi fizika műveléséhez.

Szakirodalmi munkásságából kiemelkedő a nagy terjedelmű, rendkívüli szakszerűséggel, emellett élvezetes, lendületes nyelvezettel megírt Orvosi fizikája, amely hallgatóinak értékes és nélkülözhetetlen tankönyve volt. Ezenkívül jelentős újszerű, saját vizsgálatain is alapuló könyvet írt Orvosi fizikai chemia címen, amely a Kis Akadémia könyvtára kiadásban jelent meg 1912-ben. Főbb munkái voltak még: A vizelet aciditásának elektronikus úton való meghatározása (1901), A fehérjék savkötő képességének meghatározása (1902).

Rhorer László két és fél évtizedes tanári működése során főiskolánkon az orvosi fizikai kémia oktatását magas színvonalra emelte. Az első egyike volt hazánkban, aki a röntgensugárzás biológiai hatásaival mélyrehatóan foglalkozott, s aki a röntgensugárzás daganatokra kifejtett hatását vizsgálva, utat mutatott a sugaras kezeléshez.

DR. SCHWANNER JENŐ

(1888—1964)

Állatorvos-doktor, egyetemi tanár, az Állatorvostudományi Egyetem 1946-ban létesített Állategészségügyi Igazgatási és Törvényszéki Állatorvostani Tanszékének első professzora. Korábbi állategészségügyi szervező tevékenysége révén nevéhez fűződik a fertőző betegségek elleni küzdelem hatékony megszervezése, a veszteség felszámolása és az állategészségügyi szabályzat szerkesztése.

Schwanner Jenő 1888. február 22-én született Székesfehérvárott. Édesapja korán, 37 éves korában meghalt, így édesanyja 6 éves korától kezdve nehéz körülmények között nevelte fel az akkor 4 éves öccsével együtt. Középiskoláit a székesfehérvári főreáliskolában végezte. Az Állatorvosi Főiskola ösztöndíjasaként 1911-ben oklevelet szerzett. 1909-től ösztöndíjas gyakornok a Kórbonctani Tanszéken; 1912. március 2-án gyakornoknak, 1913. március 2-án pedig tanársegédnek nevezték ki. 1914-től 1917-ig harctéren szolgált; 1918 végéig a mezőterebesi lókorház állatorvosa, majd rövid ideig újból tanársegéd lett. 1919 márciusában Sárbogárd járási állatorvosa, ez év áprilisában pedig a Vörös Hadsereg Pogány-hadtestének állatorvos-főnöke volt. 1919 augusztusában újból Sárbogárdra tért vissza, ahonnan 1920-ban Sárodra, majd 1923-ban Adonyba került járási állatorvosnak. Ugyanebben az évben a Földművelésügyi Minisztériumba hívták, ahol 1940-ig előadó, majd mint állategészségügyi főtanácsos, ügyosztályvezető dolgozott. 1939-ben meghívott előadóként a Magyar Közigazgatás Szervezete és Állategészségügyi Igazgatás című

tárgyat adta elő. 1945-ben az Állategészségügyi Főosztály helyettes főnökévé nevezték ki. 1946-ban az Agrártudományi Egyetem Állatorvostudományi Karán újonnan létesített Állategészségügyi Igazgatási és Törvényszéki Állatorvosi Tanszék-re egyetemi ny. r. tanárként kapott meghívást. Ezt a tanszéket nyugalomba vonulásáig, 1963. január 1-ig vezette. 1964. október 23-án, 77 éves korában hirtelen elhunyt.

Oktatói működését már 1939-ben kezdte, tárgyát 1939-től közel negyedszázadon át adta elő. Oktatói tevékenységének sikerét nagymértékben elősegítette az a tény, hogy személyében olyan szakember oktatta a ma hivatásukat folytató állatorvosok zömét, aki az állategészségügyi igazgatás legkülönbözőbb beosztásaiban szerzett igen bőséges tapasztalatokat.

Az állategészségügyi igazgatásban nagy ügyszeretettel és ügybuzgalommal fáradozott állategészségügyünk fejlesztésén. Működéséhez fűződik egyes fertőző állatbetegségek szűkebb térre szorítása, a brucellózis és a meddőség okozta gazdasági károk felmérése és e betegségek elleni védekezés fontosságának megvilágítása, a veszettség elleni küzdelem megszervezése és a betegség gyakorlati szempontból való felszámolása. A veszettség leküzdésének megoldása még a jelenben is példaképül szolgál a külföld számára mindenütt, ahol még most sem tudták e közegészségügyi szempontból is igen nagy jelentőségű betegséget megszüntetni.

Irodalmi téren végzett munkásságát közismertté tették azok a kitűnő jogszabálygyűjtemények, amelyek rendszerező képességéről és alapos jogi tudásáról tanúsítottak. Tevékeny részt vett egyes alapvető állategészségügyi jogszabályok, különösen az állategészségügy rendezéséről szóló kormányrendelet és az ennek kapcsán kiadott Állategészségügyi Szabályzat szerkesztésében.

Tudományos munkásságának elismerésül a Tudományos Minősítő Bizottság az 1952. évben az állatorvostudományok kandidátusává nyilvánította. Az Állatorvostudományi Főiskola Tanácsa 1962-ben, ötvenéves kiváló állatorvosi munkásságáért részére az aranydiplomát adományozta.

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa érdemes és eredményes munkássága elismerésül 1958-ban, majd egész élete munkásságáért nyugalomba vonulása alkalmával másodízben is a Munka Érdemrenddel tüntette ki, 1959-ben pedig a Tanácsköztársaság idején kifejtett tevékenységéért részére a Tanácsköztársaság Emlékérmét adományozta.

SCHWENSZKY ÁRMIN

(1846—1927)

Az Állatorvosi Főiskolán a patkolástan tanítója, állatorvos volt. Szakmájában való jártassága, nagy gyakorlati tudása, nevét ismertté tette hazánkban.

1846. április 7-én született Bánátkomlóson (Torontál megye). Kecskeméten hat gimnáziumi osztályt végzett s ezután a Pesti Állatgyógyintézetbe iratkozott. Az állatorvosi tanulmányok elvégzése után oklevelet szerzett. Ezután három és fél évig mint gyakorló állatorvos működött Budapesten, majd két és fél éven keresztül az Állatorvosi Tanintézet patkolóján ösztöndíjas gyakornok volt. 1878 július és augusztus havában a Pancsován és Dubovácon uralkodó marhavész elfojtására küldték ki. 1878. szeptember 1-től 1880. január 31-ig az Állatorvosi Tanintézet belorvostani klinikáján tanársegéd volt, 1880. február 1-től 1882. április végéig pedig a kőbányai m. kir. sertésveszteglő hivatalnál mint főnök működött. 1882. május 1-én az Állatorvosi Tanintézethez a patkolástan tanítójának nevezték ki. Ebben a minőségben működött nyugalomba vonulásáig. 1883-ban a földművelésügyi miniszter állami állatorvos címmel, 1886-ban pedig a király a koronás arany érdemkereszttel tüntette ki. 1907-ben, 25 évi tanítói szolgálata alatt kifejtett sikeres működéséért a földművelésügyi miniszter elismerésében részesült. A tanítástól 1914 nyarán lépett vissza és 1915. július 20-án 33 évet meghaladó tanítói működés után vonult nyugalomba.

Nyugalomba vonulása a világháború idejére esett, amikor nehéz napok kö-

szöntöttek reá is. Végigszenvedte a háborús évek minden nyomorúságát és az azután következő megpróbáltatásokat. Az élet küzdelmei és a magas kor az egykor oly szívós szervezetét meggyengítette. Jelentéktelennek látszó tünetek mellett alattomos kór támadta meg, amely mindinkább elhatalmasodott szervezetén. Hosszú és súlyos szenvedés után 1927. január 20-án hunyt el.

Schwenszky Ármin tanítói működésének kezdete arra az időre esik, amikor az Állatorvosi Tanintézet a kezdet nehézségeivel küzdött. Ezért teljesen új utakat kellett egyengetnie. Annak ellenére, hogy a reábízott tárgykör tanítását Tolnay Sándor már 1799-ben kezdeményezte, és jőllehet 1800-ban az Állatgyógyintézetben a kovácsok tanítására külön patkolási műhelyt állítottak fel és kovácsmestert alkalmaztak, a patkolástan tanítása még a 19. század második felének kezdetén is nagyon mostoha viszonyok között folyhatott. A patkolástan csak 1873-ban kapott külön tanítót Kurtz Ferenc állatorvos személyében, akinek helyét azután rövid idő múlva Schwenszky Ármin foglalta el. A patkolástan önálló tanítása, a patkolástani intézet kialakulása és fejlődése tulajdonképpen az ő nevéhez fűződik.

Tanítói működése folyamán élénk tevékenységet fejtett ki a patkolástannal vonatkozásban álló kérdések megoldásában; összeköttetésben állott a szakmáját művelő külföldi kartásaival, akik elismerték szaktudását. Munkásságát a nagyszámú gyakorlati megfigyelésen alapuló tapasztalat és az ebből leszűrődött szaktudás jellemezte. A kutatásai és megfigyelései révén szerzett ismereteket és szaktárgyát közvetlenül és egyszerű modorban plántálta át hallgatóiba és könnyen tudta megértetni azokkal is, akiknek a patkolás gyakorlása volt élethivatásuk és kenyerük.

Irodalmi téren is tevékenyen működött. A patkolástan és patabetegségek körébe tartozó, önálló vizsgálatokon és megfigyelésen alapuló számos dolgozata jelent meg hazai és külföldi szaklapokban. Nádaskay Bélával közösen írt Patkolástani Kézikönyve 17 év alatt öt kiadásban jelent meg. Megvetette a patkolástani intézet gyűjteményének alapját és azt számos értékes készítménnyel, az elméleti oktatáshoz szükséges segítőeszközzel gyarapította.

Kötelességtudóan, lelkiismerettel, pontosan és érdek nélkül teljesítette hivatalos működését, magába zárkózott természete nem kereste a nyilvánosságot.

Schwenszky Ármin négy évtizedet meghaladó, teljes odaadással, lelkiismerettel végzett munkájával, szaktudásával, gyakorlati tudásával kiérdemelte a tiszteletet és a megbecsülést.

DR. SEMSEY
(BURGHOFFER) GÉZA
(1894—1947)

Állatorvos-doktor, állatorvosi intézményünkben a hús- és a tejhigiénia előadója volt, egyetemi rendkívüli tanári címmel. Úttörő volt húshigiéniánk történetében, érdemeit a székesfőváros annalesei is megörökítették.

1894-ben született Versecen; középiskolai tanulmányait Gyöngyösön végezte. 1913-ban iratkozott be állatorvostan-hallgatónak. Az első világháborúban 1914-től 1918-ig katonai szolgálatot teljesített. Az állatorvosi oklevelet 1921-ben szerezte meg, és ezután dr. Farkas Géza professzor intézetében működött mint tanársegéd. 1922-ben a székesfőváros szolgálatába lépett. A következő évben állatorvos-doktorrá avatták, később az állatorvosi tiszti vizsgát is letette. 1929-ben dr. Breuer Albert utódául, a hússzemle előadójának hívták meg a főiskolára. 1930-ban főállatorvossá lépett elő. Az oktatás, különösen pedig a húshigiénia tudományos szellemben való fejlesztésében szerzett érdemeinek elismeréséül 1933-ban magántanárrá képesítették. 1934-ben bízta meg a polgármester a székesfővárosi állatvásárok és közbádoghidak helyettes igazgatói teendőivel. 1937-ben állatorvos-tanácsos lett. Ugyanebben az évben meghívták a tejhigiénia előadójának is, mely alkalommal megbízást kapott az egyetemi állatorvosi osztály tejhigiéniai laboratóriumának vezetésére is. 1941-ben egyetemi ny. rk. tanár; 1942-ben állatorvos-főtanácsos. Az állatorvosi tisztivizsga bizottságnak 1921 óta, az Országos Állategészségügyi Tanácsnak 1932 óta rendkívüli tagja volt.

A háborút követő idők jelentős változást hoztak Semsey Géza életében, pályafutásában egyaránt. A székesfővárosnál viselt vezetői állásától való megválása maga után vonta azt is, hogy az állatorvosi karon betöltött előadói tisztségéről is lemondott. Ezután a békéscsabai Szérumtermelő Intézetben működött. A változott környezetben vállalt feladatok teljesítése közben szervezetét súlyos betegség támadta meg; 1947. október 1-én elhunyt.

Semsey Géza 28 éves korában cserélte fel főiskolai tanársegédi állását azzal a munkakörrel, amelyben két évtizednél hosszabb időn át dolgozott a Közvágóhídon. Itt nyílt alkalma arra, hogy Farkas Géza professzor oldalán szerzett ismereteit kiterjesztve, a húshigiénia specialistájává képezze ki magát, különösen azáltal, hogy a gyakorlati húsvizsgálaton felül főleg az ezzel kapcsolatos laboratóriumi tevékenységnek szentelte minden idejét. Olyan kiváló szakember oldalán, mint amilyen közvetlen főnöke, Breuer Albert volt, működése csakhamar eredményesnek bizonyult. Mint előadó nemcsak arra törekedett, hogy hallgatóinak húshigiéniai kiképzését a rendelkezésre álló bőséges anyag kihasználásával a legjobban biztosítsa, hanem módot talált arra is, hogy szűkebb szakmakörét, különösen a bakteriológiai húsvizsgálat terén, fejlessze, s a vezetése mellett készült doktori disszertációk hosszú sora igazolja azt, hogy ilyen irányú törekvése eredményekben gazdag volt.

Korán felismerte, hogy az ország első húsvizsgálati intézménye, a Székesfővárosi Közvágóhíd mindaddig nem állhat feladatának magaslatán, amíg a korszerű bakteriológiai húsvizsgálatról intézményesen nem gondoskodik. E felismerésnek eredményeképpen a közvágóhídon létesült és mintaszerűen felszerelt bakteriológiai laboratórium és központi húsvizsgáló állomás az ő alkotása volt. De az ő nevéhez fűződik a székesfővárosi baromfivizsgálat megszervezése is.

Oktatói és tudományos működésének köre lényegesen bővült azáltal, hogy az élelmiszerhigiéniai tanszék létesítésének tervével kapcsolatban Fettick Ottó professzor nyugalomba vonulása után a tejhigiénia előadásával bízták meg. Nem a tanári karon múlt, hogy e szép terv nem valósulhatott meg. A háború befejeztéig a vezetése alatt álló tejhigiéniai laboratóriumban is serényen folyt a munka s az innen kikerült tudományos dolgozatok tekintélyes sora ugyancsak hirdette Semsey lelkes buzgalmát. Tudományos munkái a következő főbb témakörökkel foglalkoztak: a gümőkóros szarvasmarhák húsának az elbírálásával, a baromfiak húsvizsgálatával, a baromfi és vadhús árusításával. Értékes könyve, amely 1940-ben jelent meg: A piaci és laboratóriumi húsvizsgálat.

Semsey Géza nevéhez fűződik a bakteriológiai húsvizsgálat komoly alapokra fektetése. Kiemelkedő oktató, kutató és elsősorban szervező munkájával kitörölhetetlenül beírta nevét az élelmiszerhigiénia történetébe.

DR. STULFA (SZÉKY)
PÉTER

Orvosdoktor és állatorvos (magister veterinariae) volt. 1769. május 26-án, Nyit-rán született. 1793. november 4-én a budapesti Egyetem bölcsészeti karán minden tárgyból „kitűnő” bizonyítványt kapott. Mint bölcsészethallgató nevelősködött. 1799-ben Tolnay segédjévé nevezték ki a különös gyógytan tanszékre. Tolnayval a „professor artis veterinariae”-val együtt látta el az oktatás munkáját a „pro fab-ris” tartandó tanfolyam korábban összeállított tanterve szerint. 1800-ban orvos-doktorrá avatták. Magyarul, németül, latinul, szlávul beszélt. 1810-ben az orvos-karon a therapia specialis rendes tanárává nevezték ki. 1817-ben magyar nemessé-get kapott. Ekkor változtatta meg nevét Széky-re. Semmiféle irodalmi munka nem maradt utána.

DR. SZABÓ ALAJOS
(negyedi)
(1818—1904)

Orvosdoktor, az Állatorvosi Tanintézet tanára, igazgatója, már akkor a küzdők soraiban volt, amikor az állatorvostudomány még gyermekkorát élte; életének legnagyobb részét intézményünk ápolásában, védelmében és előbbrevitelében töltötte el.

1818. október 14-én született Negyed községben (Nyitra m). A gimnáziumot részint Nagyszombatban, részint Pozsonyban végezte. Az orvosi tudományokat a pesti Tudományegyetemen hallgatta, ugyanitt nyerte állatorvosi oklevelét is. A külföldi állatorvosi tanintézeteket saját költségén tanulmányozta. 1846. szeptember 29-én az Állatgyógyintézethez előadói segédül nevezték ki. Sangaletti orvoskari vegytanár oldalán magát a kémiában is képezte, s a m. kir. Helytartótanács-tól szabadalmat nyert rohicsi, szelszters- és szódavíz gyártására. A jászkun honvédszászlóaljhoz kapitányi ranggal főorvossá nevezték ki. Itt érte a Tudományegyetemre ny. r. tanárrá való kinevezése. Mint főorvost a honvédelmi kormány Pestre vezényelte. Itt Zlamállal együtt tábori kovácsokat képeztek. Ezért 1850-ben mindkettőjüket a pesti újépületben hadbírótság elé állították.

Szabó Alajos életműködése szorosan összeforrott Zlamál Vilmoséval. Zlamálnak a szabadságharc idején, 1848-ban sikerült elérnie, hogy Szabó Alajost a Tudományegyetem ny. r. tanárává nevezzék ki. A szabadságharc után, amikor Zlamál Vilmost felfüggesztették, Szabó nyilatkozata mégis inkább vádló, mintsem védő volt. Így a közöttük kezdetben meglevő harmónia később csökkent.

Szabó Alajos az ötvenes években a keleti marhavész leküzdési ügyében, mint az orvosi kar küldötte, a 9 vármegyéből álló soproni kerület orvosi és állatorvosi előadója volt. 1851. augusztus 10-én a Pesti Állatgyógyintézet ny. r. tanárává nevezték ki az új bonctani és élettani tanszékre; intézményünk első bonctan tanára tehát Szabó Alajos volt. 1852-ben a Tudományegyetem orvosi karához tartozó Állatgyógyintézetet önállóvá szervezték s vezetését ideiglenesen ugyancsak őrá bízák. Mint igazgatónak sikerült kieszközölnie, hogy a Múzeum-körúti Kunewalder-féle házát a Pesti Állatgyógyintézet számára megvásárolják. Az előadásokat, amelyek addig magyar és német nyelven folytak, ezután csak magyarul tartották. A helyiséget később technikai célokra adták át és a tanintézet a Rottenbiller utcában kapott kényelmes hajlékot. 1859/60. tanévtől kezdve Szabó Alajos tenyésztés- és szülészettant is adott elő, Galambos Mártonnak 1872-ben bekövetkezett halálakor pedig rövid ideig előadta a kórbonctant is. 1863-tól kezdődően a törvényszéki állatorvostan előadója volt. Az 1867-ben Zürichben tartott III. nemzetközi állatorvoskongresszuson, amely az egészségügyi húsvizsgálat általános életbeléptetésével foglalkozott, a Pesti Állatgyógyintézetet Szabó Alajos képviselte. 1867-ben tett felterjesztésében a hozott határozatoknak hazánkban való életbeléptetését javasolta.

Amikor 1875. szeptember 22-én a Pesti Állatgyógyintézetet M. Kir. Állatorvosi Tanintézetté szervezték, Szabó Alajost az intézet ideiglenes vezetésétől felmentették. Ez időben Rákospalotán elemi, polgári és gimnáziumi osztályokból álló, nyilvánossági jogú nevelő és tanintézetet alapított.

1884-ben, 38 évi tanári működés után vonult nyugalomba, rákospalotai tuculánumban élt, ahol tanítványai gyakran meglátogatták. 1904-ben hunyt el Budapesten.

Szabó Alajos tanár 25 évig, 1876-ig az Állatorvosi Tanintézet helyettes igazgatója volt. Mint tanár és igazgató közbecsülésben, szeretetben részesült. Mindenki mint lelkiismeretes tanárt, lelkes hazafit, melegen érző embert ismerte, sokan tanulták tőle az állatorvostudomány egyik legfontosabb alaptárgyát, az anatómiát. Egyszerű, magyaros, közvetlen, jóízű és találó adomákkal és hasonlatokkal fűszerezett előadásait mindenki szerette. Minthogy már volt boncolóhelyisége, mace-ratórium, gyűjteménytára, a bonctan tanítására nagy gondot fordított, különösen akkor, amikor Nádaskay bonctani prosektoressé lett. Ekkor felszabadult az élettan tanítása alól és előadásait is csak egy nyelven kellett tartania. A tanév első felében ismertette a szerveket, a szervrendszereket, ezeknek egymáshoz s az egész szervezethez való kapcsolatát, működését; tehát élettani vonatkozásokkal is átszótt előadásait.

A szakirodalom területén az úttörők között volt. Munkái közül kiemelkednek: A hasznos háziállatok bonc- és élettana, A hasznos háziállatok életkórisméje, A háziállatok bonctana, tekintettel az élettanra című könyvei; ezenkívül még foglalkozott a veszettséggel, a kehvel, szavatossággal s egyéb kérdésekkel. A magyar orvosok

és természetvizsgálók vándorgyűlései állandó központi választmányának tagja volt, s kötelességszerűen ennek évkönyveibe szintén írt.

Az irodalom területén általános tanügyi, bizonyos vonatkozásban politikai kérdésekkel is foglalkozott; az ország közös érdekében tett fáradozásai nagyban növelték az érdemét.

1856-ban Magyar Néplap című, hetenként kétszer, rajzokkal megjelenő tudományos és politikai lapot indított, melybe dr. Negyedi néven több állatorvosi és mezőgazdasági cikket írt. E lapot később Pesti Hirnök címmel politikai napilappá változtatta át, s azt 1862-ben Török János publicistának engedte át. 1867-ben Klapka György tábornokkal és dr. Szentkirályi Mórral, Pest város polgármesterével Századunk című politikai lapot kezdeményezett Ungváry Lajos szerkesztése alatt. A Századunk a Pesti Naplóval később fuzionált. Szabó a Pesti Napló belső munkatársa maradt még 15 évig. Ez idő alatt a rendes fővárosi rovaton kívül több gazdasági és állatorvosi tárcát írt a lapba. A negyvenes években a gazdasági egyesület nagy súlyt helyezett arra, hogy az általa a nép számára kiadott naptárakban népszerű előadások is legyenek; e célból Szabó dr. Negyedi név alatt felkérésre több állatorvosi és gazdasági cikket írt a naptárakba.

A fővárosi társadalomban is szerepelt. A józsefvárosi s később a belvárosi kerületben 25 éven át bizottsági tag volt. Mint ilyent, a fővárosi polgárság elhalmozta bizalommal s a kiegyezés alkalmával tagja lett dr. Havas Ignác elnöklete alatt a polgárság által választott végrehajtó bizottságnak.

Negyedi Szabó Alajos több kitüntetést is kapott; így közhasznú tevékenysége elismerésül a Ferencz József-rend lovagkeresztjét, továbbá saját kérelmére (38 évi tanári működés után) történt nyugalmaztatása alkalmából a királyi tanácsosi címet kapta. Az 1886. évi porosz háború alatt megsebesült harcosok buzgó ápolása, helyzetük enyhítése, valamint a székesfővárosban dúló kolerajárványban tett ellenőrző orvosi érdemtelen működéséért a király többszöri dícsérő és elismerő legmagasabb kéziratral tüntette ki.

Több tudományos társaság és egylet, így a charkovi állatorvosi akadémia is tagjául választotta.

Szabó Alajos tanársága nem járt sem fényes anyagi, sem dicsőséges szellemi haszonnal; intézményünk fejlesztését, előbbrevitelét töretlen igyekezettel, nem csökkenő erővel, önzetlenül végezte; a becsülettel végzett munka után az elismerést alig kapta meg.

DR. SZABÓ ZOLTÁN

(1882—1944)

Bölcsészdoktor, egyetemi tanár, akadémikus, a magyar természettudományos kultúra kiváló művelője, az Állatorvosi Főiskolán 15 éven át a növénytan előadója volt.

1882. november 25-én született Budapesten. Egyetemi tanulmányait a budapesti és a boroszlói egyetemen végezte. Utóbbi helyen 1904—1905-ben asszisztens volt. 1905-ben ugyanitt szerezte meg a bölcsészeti doktorátust is. 1905-től 1921-ig a budapesti egyetem növénytani intézetében dr. Mágocsy-Dietz Sándor mellett tanársegéd, majd adjunktus volt. Eközben került kapcsolatba az Állatorvosi Főiskolával, ahol 1908-ban a gazdasági és orvosi növények alak- és rendszertana tárgykörből magántanári képesítést nyert és a növénytan előadója lett. Munkássága elismeréséül a Szent István Akadémia 1916-ban rendes taggá választotta. 1917-ben a budapesti egyetem habilitálta magántanárrá. Működését az Állatorvosi Főiskolán mindenkor érdeme szerint becsülték, ennek jeléül 1917-ben főiskolai ny. rk. tanári címmel tüntették ki. 1923-ban a budapesti egyetemi közgazdasági karon a mezőgazdasági növénytan ny. rk., 1926-ban ny. r. tanárává nevezték ki, s mint ilyen, utóbb, a műegyetemi fúzió után, a mezőgazdasági és állatorvosi kar dékáni és prodekáni tisztségét is betöltötte. Dékánsága alatt több értékes újítással tökéletesítette a kar szervezetét, aminek szintén sokat köszönhet az egyetemi szakoktatás. 1932-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta. Tevékeny részt vett a Kir.

Magy. Természettudományi Társulat munkájában, melynek 1917 óta választmányi tagja, 1938 óta alelnöke volt. Ezenkívül a társulat botanikai, majd egyetemes szakosztályának is elnöke volt. Egy időben a Botanikai Közleményeket is szerkesztette. 1941-ben a Tudományegyetemre hívták meg Tuzson János professzor örökébe. Ugyanebben az évben az Akadémia rendes tagja lett. 1944-ben, 62 éves korában hunyt el.

Igen kiváló tanár volt. Nagyszerű előadóképessége, kitűnő és világos fogalmakat nyújtó oktatási módja a nagy tanítómesterek közé emelte. Évtizedeken át oktatta a tanítványok ezreit. Megtanulták tőle — a szakismeretek közlése során — a fogalmak tiszta látását, a tudomány rajongó szeretetét. Hallgatói tudását tanulmányi kirándulásokon fejlesztette gyakorlati irányban. Megkívánta tőlük a növények rendszeres, céltudatos gyűjtését, rajzfüzetek készítését. A növények szervezete című tankönyve értékes alapot nyújtott a növénytan biztos és jó elsajátításához.

Tudományos munkássága a növényrendszertanra és az örökléstanra terjedt ki. Kezdetben gombászattal, majd növényföldrajzzal foglalkozott. Legjelentősebbek a Dipsacaceae-család nemzetiségeire, különösen a Knautia-genusra vonatkozó vizsgálatai, melyekkel a Bugát-díjat nyerte el. A Cephalaria-genusról szóló művét a M. Tud. Akadémia Vitéz-pályadíjjal jutalmazta.

Ismeretterjesztő előadásaival és közleményeivel figyelemre méltó tevékenységet fejtett ki az örökléstan terén. Nagy jelentőségű és hézagpótló e téren Az átöröklés című könyve (1938), mely teljes áttekintését adja az örökléstudománynak, figyelemmel a gazdasági és orvosi vonatkozásokra. Nagy értékű tankönyve, A növények szervezete, 1933-ban, harmadik kiadásban jelent meg. Írt ezenkívül útmutatót a virágos növények és harasztok gyűjtésére (1925). A szobai növények élete és gondozása (1928), A kromoszoma (1936), Az általános örökléstudomány elemei (1938) c. könyveit a Kir. Magy. Természettudományi Társulat adta ki.

Társadalmi működése során tevékeny részt vett az Országos Felsőoktatási, Közoktatási, Ösztöndíj-, Természettudományi, Természetvédelmi, Kísérletügyi, Kertészeti, Nemzeti Múzeumi Tanács munkájában, szervezője és elnöke volt a Magyar Pszichológiai Társaság örökléstudományi szakosztályának, a „Köztelek” Gazdasági növénytan c. rovatát vezette.

Szabó Zoltán a hazai természettudományok lelkes és eredményekben gazdag művelője, a növényrendszertan kiváló szakembere volt, aki élete munkásságával maradandó értéket hagyott örökségül. Széles körű, mélyreható tudása, fáradhatatlan munkabírása, páratlan szakértelme nemcsak hazánkban, hanem a külföldi tudományos életben is előkelő helyet biztosított neki. Hazája elismerésül a Corvin koszorúval tüntette ki.

DR. SZAKÁLL GYULA

(1872—1903)

Állatorvos, bölcsészdoktor, az összehasonlító anatómia magántanára, az első magyar nyelvű madáranatómia szerzője.

1872. május 8-án Banán, Komárom megyében született. Gimnáziumi tanulmányait Pozsonyban, Pápán és Budapesten végezte. Állatorvosi oklevelét 1891-ben nyerte el. Ezután 5 éven keresztül a főiskola bonctani tanszékén Nádaskay professzor mellett működött mint tanársegéd. Részt vett a berlini állatorvosi kongresszuson, amely őt a háziszárnyasok anatómiájának tanulmányozásával bízta meg; ennek eredménye a Házi szárnyasok bonctana című nagyobb, önálló műve, mely a külföldi szakirodalomban is méltó helyet foglalt el.

1897 őszén a földművelésügyi kormány által adományozott ösztöndíjjal hosszabb külföldi tanulmányutat tett. Huzamosabb ideig dolgozott Stuttgartban Sussdorf tanár mellett, majd Giessenben, hol az egyetem bölcsészeti karán folytatta tanulmányait. Ott 1899-ben doktorrá avatták. Külföldi tartózkodása közben meglátogatta a hallei és hohenheimi gazdasági és állatorvosi iskolákat is. Külföldről visszatérve, 1899-től 1901-ig a m. kir. rovtartani állomáson asszisztenskedett; ez idő alatt is több, részben összehasonlító anatómiai, részben állatorvosi vonatkozású dolgozata jelent meg. 1901 nyarán m. kir. állatorvossá nevezték ki, és a budapesti kerületi állatorvosi hivatalhoz osztották be. Ebben az állásában sem elégedett meg hivatalos teendőinek pontos és lelkiismeretes ellátásával, hanem tovább foly-

tatta anatómiai vizsgálatait, és 1901-ben az Állatorvosi Főiskolán a háziállatok összehasonlító bonctanából magántanári képesítést nyert. Ezután még fokozottabb szorgalommal foglalkozott tanulmányaival, újabb és újabb vizsgálatokhoz gyűjtött anyagot és adatokat. Ennek révén szaktudása és ügybuzgalma minden más működési helyén is érvényesült. 1900-ban a Magyar Országos Állatorvos-Egyesület választmányi tagjaként szorgalmasan dolgozott; az Azary-émlék gondolata tőle ered. Bonctani vizsgálatai mellett állategészségrendészeti kérdésekkel is foglalkozott, egyik ilyen dolgozata: A veszettség elterjedése és az ebadó közötti viszony hazánkban.

Páratlan szorgalmának és jeles szakképzettségének gyümölcseit nem sokáig élvezhette. 1903 június vége felé súlyosabb természetű influenza támadta meg; utóbb szemén retrobulbáris tályog fejlődött, melyet kezelő orvosai megnyitottak. Július közepe táján javulófélben rokonaihoz Magyar-Régenbe ment üdülni, itt azonban állapota súlyosbodott, agyi tünetek jelentkeztek és rövid szenvedés után, 1903. augusztus 3-án, fiatalon elhunyt. Özvegye (Bene Etelka) Budapestre szállíttatta és a kerepesi temetőben temettette el.

Szakáll Gyula alig 32 évet élt, de fiatalsága ellenére is a biológiai tudományok legjobb művelői közé tartozott. Törekvése az összehasonlító anatómia föllendítésére irányult. A háziszárnyasok bonctana című önálló műve nemcsak hézagpótló, hanem az összehasonlító madáranatómia első összefoglalása, mely a külföldi szakirodalomban is méltó helyet foglalt el.

DR. TANGL FERENC

(1866—1917)

Orvosdoktor, a magyar élettani kutatás és a természettudományos gondolkodású tudósok egyik legkiemelkedőbb alakja volt.

1866. január 26-án született Budapesten. Atyja, Tangl Nándor, kisiparos volt; a német eredetű család egyik ága másfél évszázaddal ezelőtt jött hazánkba. Középiskolai tanulmányainak elvégzése után a budapesti tudományegyetem orvosi fakultására iratkozott be, ahol már mint fiatal egyetemi hallgató feltűnt képességeivel. Pályaválasztására erősen hatott az őt oktató természettudomány-szakos egyetemi hallgató, aki korán felébresztette benne a természet iránti érdeklődést és elvetette benne a természettudományi gondolkodás csíráját. Tudományszomjára jellemző, hogy édesanyjától karácsonyi ajándékként mikroszkópot és mikrotómot kért, amelyek birtokában önálló vizsgálatokkal kezdett foglalkozni. A húszéves ifjú első tudományos dolgozatával, amely a periferikus idegek regenerációjáról szólt, megnyerte az élettani pályadíjat. Ugyancsak 1886-ban a legjobb kórboncolási jegyzőkönyv megírásával is pályadíjat nyert. Még orvostanhallgató korában egy évig az általános kór- és gyógytani intézetben működött gyakornokként. 1888. január 1-től, az orvosi oklevél megszerzése után a kórbonctani intézetben mint II. asszisztens dolgozott. Az orvostanhallgató korában készített dolgozatai közelebb hozták őt a híres Scheuthauer tanárhoz, aki akkor a kórbonctani intézet igazgatója volt. Itt olyan jeles munkaerők dolgoztak, mint Hutýra Ferenc, Preisz Hugó, Buday Kálmán

és Török Lajos. 1889-ben a gráci egyetem szövet- és fejlődéstani tanszékére került asszisztensnek. A budapesti orvoskar tanártestülete ekkor a Schordmann-féle ösztöndíjat adományozta részére, amellyel Tübingenbe, Baumgarten tanár kórbonctani intézetébe került asszisztensnek. Itt főleg bakteriológiával foglalkozott. Közben a berlini egyetemen is végzett tanulmányokat. Baumgarten mellől Flemming kiel professzor hívta magához és az ottani egyetemen magántanárságot ajánlott fel számára, Tangl Ferenc azonban hazavágyott és ezért 1891 végén vissza tért Budapestre, első munkahelyére, a kórbonctani intézetbe, amelynek első tanársegédje lett. Innen az Állatorvosi Akadémia tanári kara a Korányi Sándor tanár távozásával megüresedett élet- és szövettani tanszékre hívta meg. Új állásának elfoglalása előtt még fél évig dolgozott az élettan nagy mestere, Ludwig lipcei tanár intézetében. Az élettan ama részével, amelyre az állatorvosoknak különösen szükségük van, Ellenberger drezdai intézetében ismerkedett meg.

Az ismertetett előképzés után, 1892 szeptember havában mint segédtanár átvette az Állatorvosi Akadémián az élettani intézet vezetését s az élet- és természettan tanítását. 1893-ban rendes tanárnak nevezték ki. Állását 10 évig töltötte be. Ez idő alatt, 1896-ban létesült Tangl kezdeményezésére a m. kir. állatélettani és takarmányozástani kísérleti állomás, amelynek Tangl, professzorsága mellett haláláig a vezetője, igazgatója volt. Az állomás létesítésével nyitva állott számára egy olyan munkakör, amelyen mind elméleti, mind gyakorlati jelentőségű, az állati táplálkozás körébe tartozó kérdésekkel foglalkozhatott. Az állomás először az Állatorvosi Akadémia területén létesült, ahol szerény viszonyok között működött majdnem öt éven át. Tulajdonképpen 1900-ban határozta el a földművelésügyi miniszter egy nagyobb szabású s a modern igényeknek megfelelő intézmény építését, amely azután Tangl elgondolása szerint 1901-ben Budán fel is épült. Ez már minden tudományos felszereléssel, kísérleti helyiséggel, laboratóriummal el volt látva, úgyhogy az mind elméleti, mind gyakorlati nézőpontból nagy jelentőségű volt. Közben, 1902-ben a Magyar Tudományos Akadémia Tangl Ferencet az Akadémia levelező tagjává választotta. Ugyanebben az évben Adatok az ébrény fejlődésének energetikájához címen tartotta meg székfoglaló előadását.

1903 szeptember havában a budapesti tudományegyetemen Plósz Pál halálakor megüresedett élet- és kórvegytani tanszékre hívták meg és nevezték ki Tangl Ferencet ny. r. tanárrá. A főiskoláról való távozása alkalmából miniszteri elismerésben részesült, a főiskolai hallgatók kórházegyesülete pedig 200 koronás Tangl-alapítványt létesített. A tudományegyetem élet- és kórvegytani tanszékéről három év után, 1906-ban az egyetem kórbonctani tanszékére került, majd azután 1914-ben az élettani tanszékét foglalta el. Eközben, 1912-ben, mint az állatélettani és takarmányozástani kísérleti állomás vezetőjének, a király a mezőgazdasági kísérletügy terén kifejtett eredményes működésének elismerésül a m. kir. udvari tanácsosi címet adományozta.

Tangl Ferenc csak három évig lehetett az élettan professzora, mert anaemia perniciosában megbetegedett, és 61 éves korában, 1917. december 19-én elhunyt.

Lelkes és buzdító tudományos munkásságával centrummá tette a főiskola élettani intézetét; igazi működési területére került, ahol tehetsége, munkabírása érvényesülhetett. 11 évig egyfolytában működött mint tanár az élettani intézetben. Minthogy főleg az anyagszere folyamatai érdekelték, ezért minden év nyarán Berlinbe, Zuntz professzorhoz utazott tanulmányútra, további gyakorlati ismeretek szerzése céljából.

Bár szívesebben dolgozott volna kizárólag élettani-vegytani munkaterületen, mégis a sokféle munkakör, amelyben tevékenykedett, hasznos volt számára, mert látóköre kiszélesedett, s határozott természettudományi nézetei alakultak ki.

Szövettani, kórtani és bakteriológiai munkássága után, 1894-től kezdődően főleg élettani kutatásokkal foglalkozott: elsősorban az egyedi fejlődés energetikájával, ezenfelül a rovarok metamorfózisával, legváltozatosabb energiaforgalmi kérdések megoldásával, a szervek nyugalmi és működési állapotában való energiaforgalmával.

Az orvosok és biológusok számára szilárd természettudományos alapot teremtett. Oktatói, nevelői és előadói munkája során alkalmazkodott a hallgatók előképzettségének színvonalához. Az ő korában az entrópia törvényének lehetséges, gondos kifejtését adta; dialektikus gondolkodással kifejtette a fehérjére vonatkozó elgondolását, felfogását az öntudatról, a halálról. Materialista gondolkodásmódját, amelyet hirdetett, igyekezett a tanítványaiba is beleoltani.

Tangl Ferenc iskolát teremtett maga körül. Büszke volt végzett munkájára, a tanítványaira, akik között olyan nevek szerepeltek mint Hári Pál, Fazekas Géza, Verzár Frigyes, Gróh Gyula, Weiser István, Wellmann Oszkár. Az állatélettani kísérleti állomás olyan modern és tökéletesen felszerelt volt, hogy mind Németországból, mind az Egyesült Államokból bizottságok jöttek az intézet modern berendezésének tanulmányozására. Az intézetében nemcsak magyar, hanem külföldi, így többek között orosz, angol, amerikai és japán szakemberek is dolgoztak.

Halála előtt két évvel kezdődő betegsége lassanként felemésztette erejét, súlyos állapota mindamellett sem a tanári, sem pedig a kutatói hivatásában, kötelességének, elhivatottságának a teljesítésében nem akadályozta. Az állatélettani állomáson végzett munkássága során a Kísérleti Közleményekben a neve alatt 9, a munkatársai neve alatt pedig 65 önálló kutatásokon alapuló tudományos dolgozat jelent meg, a magyar szaklapokon kívül a *Landwirtschaftliche Jahrbücherben*, a *Pflüger's Archiv f. d. gesamte Physiologie*-ban és a *Biochemische Zeitschrift*-ben.

Tangl Ferenc tudományos tevékenysége a magyar orvosok, biológusok számára szilárd, természettudományos világnézeti alapot nyújtott. Személyében a lelkes tanár az alkotó tudományosság megtestesítőjével párosult, aki azt a tudományos szellemet, amelynek légkörében egyetemi tanulmányai alatt nevelkedett, intézményünkbe is, elsősorban azonban a vezetése alatt álló kísérleti intézetbe plántálta át.

DR. THANHOFFER
LAJOS
(1843—1909)

Orvosdoktor, egyetemi tanár; Magyarországon a szövettan úttörője, e tudomány-szak egyik legismertebb művelője volt, aki értékes munkásságával sokoldalú, a morfológia és az élettan többféle ágazatában végzett kutatásaival maradandó emléket biztosított magának.

Nyírbátorban (Szabolcs m.) született 1843. november 23-án. Atyjának 1849-ben bekövetkezett halála után Szatmárra került, s ott járt elemi iskolába. A középiskolát Nagykárolyban és a pesti kegyesrendiek-nél, orvosi tanulmányait ugyancsak Pesten, 1867-ben végezte. Már mint orvos mikroszkópiai és összehasonlító anatómiai tanulmányokkal foglalkozott. Harmadéves orvos korában két munkájával két egyetemi pályadíjat nyert. Egyik a harántcsíkos izmokban található idegvégződésekre, másik a rovarok Malpighi-edényeire vonatkozott. Utóbbi az egri természet-tudományi vándorgyűlés évkönyvében is megjelent. Negyedéves orvostanhallgató korában A májbajokról, különös tekintettel a kórszövettanra c. dolgozata nyert pályadíjat. Ötödéves hallgató korában már Balassa József sebésztanár oldalán fizetési műtő-növendékként tevékenykedett. Később hasonló minőségben egy évig Kovács József tanár mellett működött. Ez időben a mütői vizsgát is letette, amire egész életében büszke volt. Nagyobb vonzalmat érezve a teoretikus szakok iránt, 1868—69-ben már Jendrassik intézetében dolgozott mint élettani asszisztens és a szövettani gyakorlatok vezetője. Ezzel elérkezett kedvenc tudományához, amelybe

mint autodidakta teljesen beleélte magát, s amelyhez kiváló tehetsége és lelkes vonzalma húzta. Jendrassik ajánlatára 1872-ben magántanárrá habilitálták a szövettanból A zsír felszívódásáról című, külföldön is méltatott értekezése alapján. Ugyanebben az évben a Pesti Állatgyógyintézetnél (1851—1875) rendszeresített élettani, természet- és növénytani tanszékre — egyelőre a vegytan előadásának kötelezettsége mellett — rendes tanárrá nevezték ki azzal, hogy kezdetben a botanikát is kell tanítania. Tanárságának első évében a tanári testület ülésén azt indítványozta, hogy a német nyelvű kötelező előadásokat töröljék el; indítványát a tanári testület egyhangúlag elfogadta, s a minisztérium a felterjesztésre a német előadások tartását be is szüntette. A Magyar Tudományos Akadémia 1880-ban, tehát még mint állatorvos-professzort levelező tagjai közé választotta. 1881-ben a budapesti orvosi fakultáson tudományos munkássága elismerésül a szövettan egyetemi nyilvános rendkívüli tanárává nevezték ki. 1888-ban királyi tanácsosi címet kapott. Élete javán már túl volt, amikor 1890-ben a Lenhossék József halálával megüresedett boncolási tanszék nyilvános rendes tanárává nevezték ki, s ezzel kilépett az Állatorvosi Tanintézet, illetőleg az Állatorvosi Akadémia (1875—1890) kötelékéből. 1891-ben a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja lett. 1896-ban érdemei elismerésül a vaskoronarend III. osztályával tüntették ki. Állatorvos-professzorsága idején egy ideig elnöke volt a Magyar Országos Állatorvos-Egyesületnek is. A Kir. Természettudományi Társulat életében is tevékenyen részt vett.

Harminckét évi állatorvosi akadémiai, illetőleg orvostani tanári működése közben 1904-ben, 61 éves korában apoplexiás roham érte. Élénk és tevékeny élete ezután már csak csendes tengődéssé vált, míg végül újabb roham következtében 1909. március 22-én, 65 éves korában befejezte életét.

Pályafutásának súlypontja, munkásságának legértékesebb része az Állatorvosi Tanintézetben eltöltött idejére esik. Sok fáradsággal és áldozattal teljesen modern szövettani laboratóriumot rendezett be, amelyet a nyolcvanas években nagy számmal kerestek fel orvosok és mások, mikroszkópiai vizsgálatokkal foglalkozók, mert — kivált a szövettani technika területén — sokat lehetett tőle tanulni. Ekkor indult meg az állatorvosi iskola fejlesztése körüli nagy jelentőségű tevékenysége. A tanításba ő vezette be először a mikroszkóppal való vizsgálatot, s ő adta elő először rendszeresen a szövettant.

Amikor az orvostani boncolási tanszékre kinevezték, buzgón igyekezett magát beleélni új működési körébe; intézetét jól felszerelte. Szorgalmasan, gondosan készült előadásaira, gyümölcsöztette tehetségét részben saját érvényesülésére, részben tárgya, intézete javára és hasznára.

Elsőrangú hisztológussá képezte ki magát; megjelentek — főleg az Állatorvosi Tanintézetben — nagy értékű szövettani és kórszövettani dolgozatai a zsírfelszívódásról (1873), a szaruhártya szöveti szerkezetéről (1873), a csigolyaközi dúcsejtek szerkezetéről (1878), a harántcsíkos izmok idegvégződéseiről (1881), a tenyész-

bénaságról (1876 és 1882), a gyulladásról (1879) és még sok egyéb kérdésről. Az ő nevéhez fűződik az idegsejtek gyors feltűntetésére ajánlott „szétnyomásos eljárás” is, ez azonban kevésbé vált be.

Olyan buzgalommal foglalkozott tárgyával, hogy már 1883-ban kiadta Az összehasonlító élet- és szövettan alapvonalai című könyvét, amely az első ilyen irányú összefoglaló magyar tudományos munka volt. E műve szövettani technikája és számos tanulmánya német nyelven is megjelent. Keresett könyvet írt a mikroszkópról és használatáról. A szövetek és szervek szerkezete című, nagy terjedelmű alkotását 1894-ben a Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat adta ki. Könyvet írt az állatorvostudomány és tanítás története hazánkban címen is.

Nagyrészen Thanhoffer érdeme az, hogy Tormay Bélával együtt, aki akkor a tanintézet igazgatója volt, felhívta a szakkörök figyelmét a szerény Azary Ákosra, kinek valódi értékét felismerték, s akit sikerült megmenteni a tudománynak, és pedig elsősorban az állatorvostudománynak. Mikor Tormayt a Földművelésügyi Minisztériumba rendelték szolgálattételre, ő vette át az Állatorvosi Tanintézet vezetését is, s mint helyettes igazgató buzgón törekedett annak modern irányban való fejlesztésén.

A Kir. Természettudományi Társulat népszerű természettudományi ülésein, élettani szakülésein a vérről, a vérkeringésről, a mikroszkópról, a mikrotómról, az anatómia köréből tartott nagysikerű előadásokat, amelyeken kiváló rajzolókésztsége is jól érvényesült.

Kötelességtudás, tudományszeretet és lelkesedés, az igazság tisztelete, a megbízhatóság, a szigorúság, a nemes áldozatkészség, az őszinteség jellemezte. Őszinteségével, nyíltságával, szeretetreméltóságával sok jó barátot szerzett, akikhez híven ragaszkodott. Tudományos eredményei nem tették elbizakodottá. Hallgatói is szerették, mert mindig igyekezett rajtuk segíteni.

Thanhoffer Lajos a hazai szakoktatás, a tudományos búvárkodás, közelebbről a szövettani oktatás és kutató munka, a mikroszkópiai vizsgálatok, a mikro-technikai eljárások alkalmazása és kidolgozása területén elévülhetetlen érdemeket szerzett. A lelkiismeretes, lelkes tudós emléke műveiben él tovább.

TOLNAY SÁNDOR

(1748—1818)

TOLNAY SÁNDOR EMLÉKMŰVE
AZ EGYETEM PARKJÁBAN

Egyetemünk parkjában áll Tolnay Sándor egyetemi tanár, a magyar állatorvosképzés megszervezőjének emlékműve, amelyet 1937-ben emelt az állatorvosi kar.

Orvosjelölt, medicinae candidatus, a pesti állatorvosi iskola első, nagydíjnyertes tanára volt, akinek szakértelmén és buzgóságán múlt elsősorban, hogy az állatorvosi intézmény hazánkban életképes módon meghonosodott.

Abból a Tolnay családból származott, amely 1643-ban, III. Ferdinándtól nemesiséget nyert. Címerükben egyszarvú (unicornis) látható. 1748 szeptember 8-án született Nagycsömöte községben, Vas megyében, Tolnay László és Török Mária közép-birtokos szülöktől. Első iskoláit valószínűleg Kőszegen a lakóhelyéhez legközelebb fekvő iskolában végezte. 1765-ben már Trencsén városában tanult.

Tolnay Sándor működésének kezdete összeesik a pesti állatorvosi iskola alapításának történetével. Amikor II. József elhatározása folytán a pesti egyetem orvosi karán, 1787-ben állatgyógyászati tanszéket szerveztek, a tanszékre Tolnay Sándor orvosjelöltet és állatorvost neveztek ki, aki megelőzően tanulmányokat végzett a bécsi állatorvosi iskolán. Visszatérve, kinevezése után, 1787. február 15-én néhány hónapi előkészület után megtartotta tanszékfoglaló előadását *Von der Nothwendigkeit und dem Nutzen der Tierartznei, besonders für Ungarn* címen. Ugyanezen a napon iktatta be az orvosi kar dékánja a tanári állásába. Tolnay ekkor csaknem negyvenéves és egyetemi rk. tanár volt; csak később, 1791/92-ben lett ny. r. tanár.

A pesti egyetemen már 1783-ban rendkívüli tanári állást szerveztek az állatorvoslás tanítására. Tolnaynak a kinevezetése idején még nem volt intézete. Állását csak 1787-ben foglalta el. 1787-ben részletes tervet dolgozott ki az előadások rendjére, az állatkórház berendezésére, elhelyezésére és személyzetére vonatkozóan. A bécsi iskola mintájára kétévesnek javasolta az állatorvosi studiumot. Javasataiból kevés valósult meg, ő azonban nem riadt vissza a nehézségektől, minden alkalmat felhasznált arra, hogy az iskola ügyét előbbre vigye.

Előadásait 1787 júniusában kezdte meg az orvostan tanterv keretében, orvos- és sebészhallgatók részére. Minthogy minden idők orvosi és állatorvosi studiumának az alapja, kiindulási pontja az anatómia, Tolnay Sándor az egyetemi állatorvosi tanszékre történt kinevezése idején előadásait nem kezdhette meg mindjárt, mert egyebekben kívül bonctani készítmények előállításával volt elfoglalva. Mindezekhez idő, technikai készség, technikai segédeszközök alig álltak rendelkezésére. Kezdetben elméleti és gyakorlati tanfolyamot tartott az állatorvostanból gazdák részére. A gyakorlati tanfolyamok megyei sebészeknek tartott kurzusokban folytatódtak, ezáltal a szervezésileg inkább elméleti tanszék fokozatosan állatorvosképző tanintézeté alakulhatott. Évekre terjedő, kitartó ügybuzgalommal érte el, hogy legalább csírájában megvalósult az az intézmény, amelynek célja és feladata volt hazánkban az akkor még új hivatás szolgálatában álló szakemberek nevelése.

Tolnay a gyakorlati kiképzés kimélyítése, a gyakorlatokhoz szükséges helyiségek, istállók, rétek stb. létesítése érdekében rendkívül sokat fáradozott, s amikor 1790 február hónapban rendszeresen kezdetét vehette a gyakorlati oktatás az állatorvostanból, ezzel tulajdonképpen hivatalosan is megindult az Állatorvosi Intézet élete, működése. Tolnay később, az intézet felszerelését fejlesztve, arra törekedett, hogy azt a hasonló külföldi intézmények színvonalára emelje; a bécsi 10 éves intézet ekkor már a pesti intézetet messze túlszárnyalta.

Tolnay a bécsi intézményt tekintette mintául, amikor iskolánk megszervezésére irányuló javaslatait megtette. Tervezetében rámutatott arra, hogy az ars veterinariából tartandó előadások ne csak a fertőző betegségekre terjedjenek ki, hanem tanítsák az egész állatorvostant mind elméletileg, mind gyakorlatilag, ezenkívül azt kívánta megvalósítani, hogy az orvosokon, a sebészekén kívül a gazdák, a kovácsok, az istálló mesterek is kiképzést kapjanak az állatorvostanból. Bár mindezek egyelőre nem teljesedtek, Tolnay az orvostan tanterv keretében továbbra is állatjárványtani előadásokat tartott az orvos- és sebészhallgatóknak. A mostoha viszonyok között tengődő intézményt közben a megszűnés veszélye is fenyegette; hiábavaló volt minden ügybuzgósága ennek a hazánkban új tudománynak a kibontakoztatására. Javaslatot javaslat után tett intézete tanszemélyzetének bővítésére, sajnos, kevés eredménnyel.

Kétségtelen, hogy a „pro fabris” tanfolyamokkal, az orvos- és sebészhallgatóknak tartott állatjárványtani előadásokkal a magyar állatorvosképzés nem volt meg-

oldva. Sok egyéb terve sem valósult meg; az állatorvosképzés lényegében megmaradt az eredeti primitív keretek között. Ügybuzgalmát, fáradhatatlan működését végül is érdeme szerint méltányolta a helytartótanács a fizetése rendezésével. Az egyetemi tanároknál kisebb törzsfizetése miatt sohasem tartották a rendes orvostani tanárokkal egyenrangúnak, így a dékáni tisztségre sem választották meg soha, s az orvostani tanári ülésekre sem kapott meghívást.

Állatorvosi szakoktatási intézményünk életének e korai szakában a pesti egyetemi állatorvosintézetben Tolnay tulajdonképpen két, egymástól élesen elkülönülő tanfolyamot tartott, és pedig egyiket az orvos-, illetőleg a sebészhallgatóknak pusztán elméleti előadás formájában az állatjárványtanból, a másikat, amely a szorosabb értelemben vett állatorvoslással foglalkozott, előképzettség nélküli, kezdő szakemberek számára.

Tolnay Sándor, a magyar állatorvosi tudomány fáradhatatlan úttörője, működésének utolsó évtizedében gyakorta betegeskedett. Egyre növekvő munkájában úgyszólván csak egyetlen segédre támaszkodhatott. Előbb Stulfa Péter, majd amikor őt 1810. január 9-én orvostani rendes tanárrá nevezték ki, Brunkala Román, a keszthelyi Georgikon állatorvostan-tanára lett az adjunktusa. Tolnay Sándor 1818. április 26-án halt meg. Ő volt hazánkban a magyar állatorvosképzés megindítója és megszervezője.

TORMAY BÉLA

(1839—1906)

Okleveles mezőgazda, állatorvos, miniszteri tanácsos, a Tudományos Akadémia tagja, az Állattenyésztési Tanszék vezetője 1873—1880-ig.

1839. október 10-én, Szekszárdon született. Atyja Tormay Károly dr., Tolna vármegye tiszti főorvosa és a Ferenc Kórház igazgató főorvosa volt 1848-ig, amikor az első magyar minisztériumba egészségügyi osztálytanácsossá nevezték ki és ennek folytán családjával Pestre költözött.

Iskoláit Szekszárdon kezdte és Szőnyi Pál tanintézetében folytatta, mely a szabadságharc után egyike volt a legjobb és legmagyarosabb iskoláknak. A városból az Alföld délibábos rónájára vágyódott, gazda akart lenni, a maga földjén szeretett volna szántani és vetni. Természetes hajlamát követve, gróf Széchenyi István cenki uradalmában lett gazdasági gyakornok. Nem sokáig maradt ott, mert az alföldi gazdálkodás jobban vonzotta, s ezért gróf Károlyi István derekegyházi uradalmában elvállalta az ellenőri tisztelet. Itt szerezte első tapasztalatait a juhtenyésztésben, amely tenyésztési ágnak későbbben egyik legalaposabb ismerője lett. Derekegyházán sokat érintkezett a néppel, s itt sajátította el a népies nyelvet, melynek ismerete nagyban elősegítette abban, hogy a nép számára írott gazdasági könyvei széles körben elterjedtek és közkedveltekké váltak.

1858-ban, miután engedélyt kapott az állatorvosi tanfolyamnak két év alatt való elvégezhetőjére, Pestre jött. Az egyetemen természettudományi és állatorvosi előadá-

sokat hallgatott. Az állatorvosi oklevél elnyerése után a weihenstefani felsőbb gazdasági tanintézetbe iratkozott be, hogy gyakorlati mezőgazdasági ismereteit kiegészítse elméleti irányban is.

Bajorországi tartózkodása alatt kezdett rajzolgatni, amihez a kedvet főleg Wágner Sándor — akivel szoros barátságot kötött — élesztgette. Az ő serkentésének és irányításának köszönhető, hogy munkáit későbbben maga illusztrálta szép rajzokkal.

Külföldi tanulmányútjáról hazatérve, Hajdú megyei birtokán, Nádudvaron telepedett meg, ahol régi vágyának megfelelően gazdálkodott. Egy esztendő elteltével azonban le kellett mondania erről a tervéről, mert az akkor még vízjárta vidék ártalmas volt egészségére. Visszatért tehát újra a szülői házba Pestre, abban a reményben, hogy felgyógyulása után folytathatja a gazdálkodást. Erre azonban sohasem került sor.

1861-ben kinevezték a pesti egyetemmel kapcsolatos állatgyógyintézetben az anatómiai és élettani osztályhoz tanársegédnek, ahol két évet töltött, s ahol édesatyja is működött.

Az 1848-ban kitört szabadságharc idején megszűnt keszthelyi Georgikon nemzeti hagyományait óhajtották a magyar gazdák új életre kelteni, mikor a múlt század hatvanas éveinek elején sürgették, hogy a kormány magyar nyelven tanító felsőbb gazdasági tanintézetet állítson Keszthelyen. 1864-ben végre teljesedett a gazdaközön-ség óhajtása, és megkezdődtek az országos gazdasági tanintézet szervezési munkái. 1863. november 7-én Tormay Bélát az intézet segédtanárává nevezték ki, s megbízták az állatanatómia és élettan, meg az állattenyésztés előadásával; ez volt első önálló alkalmaztatása.

A pesti állatgyógyintézetnek kezdetben három, majd öt tanszéke, illetve tanára volt. Az 1873. október 11-én újonnan szervezett hatodik, vagyis állattenyésztési tanszékre a királyi Tormayt nevezte ki ny. r. tanárrá, akit mint legfiatalabbat 1873. november 18-án a tanártestület jegyzőjévé választottak. Két év múlva az akadémia rangjára emelt tanintézet igazgatójává nevezték ki.

1875-től kezdve, mint az Állatorvosi Tanintézet igazgatója, az állatorvosi szakoktatás ügyeit is döntően befolyásolta és ezen a téren is az addig meglehetősen elhanyagolt intézmény fejlesztésére törekedett. Az 1875. évi újjászervezés már jelentékeny haladást jelentett. A tanintézet 1880-ban már az ő tervei szerint pavilonrendszerben épült és 1881-ben az akkori viszonyokhoz, de még inkább a múlthoz képest új és modern helyiségekbe költözött; a tanítás, és a tudományos munka ezzel új irányt és lendületet nyert. A rövid egymásutánban meghívott új tanerők új szellemet hoztak az új falak közé; mind jobban kidomborodott az intézmény tudományos jellege, és kellőképpen előkészült a talaj az 1890-i akadémiai, majd az 1899-i főiskolai szervezet számára.

Még be sem fejezte az állatorvosi tanintézet és a vele kapcsolatos intézmények szervezését, máris újabb feladatok elé állította a kormány bizalma. 1880-ban

TORMAY BÉLA MELLSZOBRA
AZ EGYETEM PARKJÁBAN

igazgatói és tanári teendői alól való felmentése nélkül megbízták a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium állattenyésztési osztályának szervezésével. Kevés megszakítással már ettől kezdve vezette a minisztériumban a mezőgazdasági szakoktatás ügyeit. 1884 októberében gr. Széchenyi Pál beosztotta Tormayt mint mezőgazdasági szaktanácsost, a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztériumba, majd 1886-ban az összes gazdasági szakiskolák és akadémiák igazgatójává nevezték ki miniszteri tanácsosi címmel és jogkörrel. 1896-ban Darányi Ignác földművelésügyi miniszter megbízásából szervezte az állattenyésztési és tejgazdasági felügyelőségeket. 1901-től kezdve államtitkári teendőkkel is megbízták, s ennek folytán olyan kiterjedt és felelősségteljes munkakört kellett ellátnia, amelynek csak Tormay rendkívül nagy munkaereje tudott sikeresen megfelelni.

1902-ben a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává választotta, 1904-ben pedig államtitkári kinevezést kapott. 1904. február 24-én nyugalomba vonult. 1906. december 29-én halt meg.

Tormay Béla kiváló szervező és tudományos tevékenységét több bel- és külföldi egyesület elismerte. Tagja volt az Országos Magyar Gazdasági Egyesület igazgató-választmányának, elnöke az állattenyésztési szakosztálynak és 1878 óta az Országos Közegészségügyi Tanácsnak. Ezenkívül több külföldi tudományos társulat levelező és több hazai egyesület tiszteletbeli tagja. Érdemeit bel- és külföldön

többször is méltányolták. 1896-ban magyar nemességet, 1903-ban pedig a Lipót-rend lovagkeresztjét kapta. Ezenkívül a III. osztályú vaskoronarendnek, a badeni zähringi oroszlánrend-commandor keresztjének, a szász Albrecht-rendnek, a francia Méritè Agricole rend középkeresztjének, a perzsa nap- és oroszlánrend II. fokozatának tulajdonosa és a londoni állatorvos-kollégium rendes tagja volt.

Tormay Béla kiváló tanár, tudományos szakíró és tervező volt, aki előkészítette az Állatorvosi Tanintézet Állatorvosi Akadémiává szervezését. Az egyetem pavilonrendszerű épületeinek tervezője és építője, a mezőgazdasági szakoktatás első vezetője hazánkban. Szobrát egyetemünkön halálának 60. évfordulója alkalmával 1966. december 29-én avatták fel.

DR. VARGA FERENC

(1835—1898)

Állatorvos, orvosdoktor, a Pesti Állatgyógyintézetben a sebészeti műtétan, a sebészi eszköz- és köttan nyilvános rendes tanára. Először 1870-től 1897-ig az Állatorvosi Akadémia igazgatója. Vezetése alatt vált a sebészet tanszéke klinikával rendelkező önálló intézetté.

Mező-Komáromban született 1835-ben. Középiskoláinak elvégzése után, 1854-ben az irgalmas rendbe lépett, de már két év múlva elhagyta a szerzetet és az orvosi egyetemre iratkozott be. Minthogy 1859-ben az olaszországi zavargások miatt az egyetemen szüneteltek az előadások, az állatorvosi tanfolyamot hallgatta. 1862-ben az állatorvosi, majd pedig az orvosdoktori oklevelet is megszerezte. 1862-ben az állatorvosi tanintézet segédje lett. Mint tanársegéd az 1865/66. és az 1866/67. tanévben előadta a természetrajzot, a faj- és életrendtant. 1867-ben a vöröstoronyi vesztégtintézet helyettes igazgatójává nevezték ki. 1869-ben nagyobb külföldi tanulmányutat tett. A bécsi, salzburgi, müncheni, zürichi, hohenheimi, hannoveri, berlini, drezdai és prágai állatorvosi és gazdasági tanintézeteket látogatta meg. 1870. május 9-én a sebészet, a műtétan, a sebészi eszköz- és köttan ny. r. tanárává nevezték ki a pesti állatgyógyintézethez. Galambos Mártonnak 1872-ben bekövetkezett halála után a gyógyszer-tanítását is ő vette át és azt 1874-ig, Czakó Kálmán külföldről való visszatéréig tanította. 1888-ban az intézet igazgatója lett.

Tanársegédi működése idején, 1867 után már szervezni kezdte az önálló sebészeti

tanszéket, mely a rendes tanári kinevezésével, „Különös Sebészi és Műteti Tanszék” címen a Földművelésügyi Minisztérium rendeletével meg is alakult. Varga Ferenc volt az állatorvosi sebészet első professzora. 1873-ban a tanszék felszerelésének kiegészítésére a sebészi és műtői eszközök beszerzésére a földművelésügyi miniszter 2000 frt-ot utalt ki számára. 1873 után a sebészeti tanszék a Kunewalder-házban elhelyezett Akadémia kilenc önálló osztályának egyike volt.

1897-ben súlyosan megbetegedett és 1897. március 17-én saját kérelmére nyugalomba vonult. Ez alkalommal buzgó és sikeres szolgálataiért legfelső elismerésben részesült. Kínos betegeskedés után, 1898-ban elhunyt.

Munkássága elsősorban az Akadémia, mindenekelőtt a sebészeti tanszék megszervezése, felszerelése, egyszersmind a gyakorlatias sebészeti oktatás területén hozott maradandó eredményt.

DR. WELLMANN
OSZKÁR
(1876—1943)

Állatorvos-doktor, akadémikus, az Állatorvosi Főiskola, majd Egyetem állattenyésztési tanszékének professzora. A fiatal állatok tápanyagszükségletének megállapításában, az angolkór és a vitaminszükséglet kutatásában elért eredményein túlmenően a szarvasmarhatenyésztés fellendítésében, a bírálat és a törzskönyvezés megteremtésében és országos bevezetésében végzett kiváló szervező tevékenysége révén külföldön is elismert híres tudós.

1876. október 8-án Szászrégenben született. Középiskolai tanulmányait a budapesti VIII. és V. ker. főgimnáziumban végezte, majd a budapesti M. kir. Állatorvosi Akadémia hallgatója lett. 1895-ben állatorvosi oklevelet szerzett. Ezt követően a Budapesti Tudományegyetem orvosi karára iratkozott be, és 7 féléven át orvosi tanulmányokat folytatott. 1899-től 6 évig mint gyakorló állatorvos működött Kaposváron, majd 1905-ben az Állatorvosi Főiskola élettani tanszékén tanársegédként teendőkkel bízták meg. 1907-ben egyike volt azoknak, akik a promóció jogával felruházott budapesti Állatorvosi Főiskolán az állatorvosdoktori címet elsőként megszerezték. 1907-ben segédtanárrá nevezték ki. Hosszabb, külföldi tanulmányútra ment. Svájcban, Franciaországban, Hollandiában, Dániában és Németországban az állattenyésztést tanulmányozta, Bécsben pedig a mezőgazdasági főiskolát látogatta. Monostori Károly nyugalomba vonulása után, 1908-ban az állattenyésztési tanszék megbízott vezetőjévé, 1910. május 27-én pedig főiskolai ny. r. tanárrá nevezték ki.

A főiskola tanári kara az 1918/19, 1924/25., 1930/31. és 1933/34. tanévben prorektorrá, az 1931/32. és 1932/33. tanévben pedig rektorrá választotta.

A földművelésügyi miniszter 1916-ban az Országos Felülvizsgáló Bizottság tagjává nevezte ki. E tisztségét 1944-ig ellátta. 1919-től nyugalomba vonulásáig az Országos Állategészségügyi Tanács tagjaként dolgozott. A kormányzó 1929-ben a hazai állattenyésztés érdekében kifejtett kiváló munkásságáért elismerésben részesítette. A Magyar Tudományos Akadémia levelező, majd 1937-ben rendes tagjává választotta. Ugyancsak 1937-ben az Országos Mezőgazdasági Egyesület képviselőtében felsőházi taggá nevezték ki. 1932-ben az állattenyésztés korszerű megszervezése céljából meghívást kapott Törökországba, majd 1936-ban Perzsiába. Mindkét országban végzett szervező munkája méltó elismerést váltott ki. 1936-ban az állattenyésztés fejlesztése érdekében kifejtett tevékenységéért a Signum laudis kitüntetésben részesült. 1943-ban a Magyar Országos Állatorvos-Egyesület tiszteletbeli tagjává választotta.

Dr. Wellmann Oszkár 30 évig volt a budapesti Állatorvosi Főiskola, majd Egyetem Állattenyésztési Tanszékének professzora. 68 éves korában súlyosan megbetegedett és viszonylag rövid szenvedés után 1943. május 4-én hunyt el.

Életmunkája és működése már főiskolai tanársága idején három irányban bontakozott ki. Mint tanár különösképpen arra törekedett, hogy tanítványait, a leendő állatorvos nemzedéket, a legmagasabb fokú állattenyésztéstani kiképzésben részesítse. Ezért tanársága idejében jelentősen kibővítette az állattenyésztési oktatás kereteit. A hallgatók behatóan megismerkedtek mindazokkal az újabb vívmányokkal, amelyeket a modern állatbírálati, takarmányozástani, örökléstani kutatások addig felszínre vetettek. Magas színvonalú előadásait már korán tankönyvben foglalta össze. 1921-ben kiadta Általános állattenyésztéstan-ának I., 1928-ban II. kötetét. Mint tanár, szíven viselte az ifjúság ügyeit is. Alapítása óta éveken át irányítója és vezetője volt az állatorvostanhallgatók menza-egyesületének.

Oktatói működésén kívül fontosnak tartotta, hogy intézetében alkotó tudományos munka folyjon. Ez a munka túlnyomóan kísérleti kutatásokra terelődött és két irányban domborodott ki: egyrészt biológiai természetű (a vérrokonság kimutatása biológiai eljárások segítségével, örökléstani problémák megoldása keresztezési kísérletek útján), másrészt pedig a legszélesebb mederben biokémiai irányú (évekre terjedő kísérleti program szerint végrehajtott anyag-, energia- és sóforgalmi vizsgálatok) volt. Utóbbiakkal a legszorosabb kapcsolatban állottak azok az alapvető vizsgálatok, amelyeket Marek tanárral (Urbányi Lászlóval) az angolkór oktanának felderítésére a Magyar Természettudományi Kutatóalap és a Széchenyi Tudományos Társaság támogatásával végzett, s amelyeknek eredményei 1930-ban (I. kötet), illetve 1932-ben (II. kötet) megjelent „Rhachitis” című hatalmas tanulmányban láttak napvilágot. Az ez irányú kísérleti munka később, a biokémiai labo-

ratórium felszerelése után, tovább bővült, gazdag eredményei mind magyar, mind külföldi tudományos folyóiratokban váltak közkinccsé.

A legszorosabb kapcsolatokat tartotta fenn a gyakorlati étellel. Legfőbb törekvése volt, hogy tudománya és élete munkája vívmányainak, gazdag állattenyésztéstan ismereteinek a magyar gazda, a magyar állattenyésztés legyen a haszonélvezője. Ez irányú törekvéséből folyóan az Országos Magyar Gazdasági Egyesület életében igen tevékeny részt vállalt. Mindenütt, ahol gazdag elméleti és gyakorlati tudását érvényesíthette, tanácsaival, kezdeményező és irányító tevékenységgel fáradhatatlanul rendelkezésre állt. Különös törekvése volt a magyar szarvasmarhatenyésztés fellendítése. Ezért nemcsak a hírneves tenyészállatvásárok keretében működött közre kezdettől fogva mint a szarvasmarhabíráló bizottság tagja és elnöke, hanem az ő nevéhez fűződik a szarvasmarha bírálatának és törzskönyvezésének országos életbe léptetése és fejlesztése.

Széles körű, gazdag szakismereteit a külföld is nemcsak értékelte, de hasznosította is. Törökország és Perzsia állattenyésztésének korszerűsítése és fellendítése érdekében tett javaslatai különösképpen igazolták Wellmann professzor, a kiváló tudós szervezőképességét.

DR. ZIMMERMANN
ÁGOSTON
(1875—1963)

Bölcsészdoktor, egyetemi tanár, akadémikus, a hazai és a külföldi tudományos világ megbecsült, kiváló tagja volt, aki az összehasonlító, a funkcionális anatómia, valamint a fejlődéstan területén végzett munkásságával, az anatómiai oktatás új alapokra helyezésével maradandó értékkel gazdagította főiskolánk hírnevét.

Móron született 1875. december 3-án. Állatorvosi tanulmányait 1895-ben végezte jeles eredménnyel. 1896-ban állami szolgálatba lépett: állatorvosi akadémiai tanársegéd, majd 1903-ban segédtanár lett. Ugyanebben az évben a bölcsészettudományi karon summa cum laude doktorrá avatták. 1904-ben az Állatorvosi Főiskolán, 1910-ben pedig a bölcsészettudományi karon magántanári képesítést nyert az összehasonlító anatómiából, illetőleg a gerincesek fejlődéstörténetéből. Külföldi tanulmányutakon vett részt. Járt a berlini, a drezdai, a giesseni, a bécsi anatómiai intézetben és a nápolyi zoológiai állomáson. 1910-ben a nyugalomba vonuló Nádaskay Béla professzor utódként az anatómia és a fejlődéstan ny. r. tanárává nevezték ki az Állatorvosi Főiskolára.

Állatorvosi professzorsága idején megbízták a Budapesti Tudományegyetem állattani tanszékének a vezetésével is. Megbízott előadóként a Tudományegyetem élet- és földtudományi karán fejlődéstani kollégiumot tartott az összehasonlító állatfejlődéstanból biológusok részére, ezenkívül a közgazdaságtudományi kar mezőgazdasági osztályán, ennek alapításától kezdve 1946-ban történt nyugalomba vonu-

lásáig előadója volt a háziállatok anatómiájának és élettanának. A közgazdaságtudományi karon egyetemi ny. r. tanári címet kapott. 1933-ban rektora az Állatorvosi Főiskolának, s ennek során az állatorvostudomány és az oktatás terén kifejtett kiemelkedő munkásságáért a legmagasabb kitüntetésben részesült. 1939/40-ben a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem rektorává választották. Már korábban elnöke, majd tiszteleti tagja a Természettudományi Társulatnak, annak centenáriuma idején. Ekkor a Szily Kálmán-díjjal tüntették ki. A Magyar Tudományos Akadémia 1922-ben — Lenhossék professzor ajánlatára — levelező tagjává, majd 1934-ben rendes, 1942-ben pedig tiszteleti tagjává, végül a felszabadulás után az újjászervezett Magyar Tudományos Akadémia tagjává választotta. A londoni Royal College of Veterinary Surgeons és az Anatomische Gesellschaft (1952) tiszteleti tagjává választotta. Tagja volt az Országos Felsőoktatási Tanácsnak, a Nemzeti Múzeum Szakértő Tanácsának, főttkára és tiszteleti tagja a Magyar Országos Állatorvos-Egyesületnek. Titkára volt a Nemzetközi Állatorvos Kongresszusnak, al-elnöke a Nemzetközi Zoológiai Kongresszusnak.

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1953-ban a Munka Érdemrenddel tüntette ki. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem 1956-ban aranydiplomát, az Állatorvostudományi Főiskola gyémántdiplomát, az Állatorvostudományi Egyetem pedig 1963-ban vasdiplomát adományozott számára; közben 1962-ben díszdoktorrá avatta. A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa 1957-ben Kossuth díjjal tüntette ki.

Zimmermann Ágoston fél évszázadon át végzett kiváló oktató-nevelő és kutató munka után, 71 éves korában, 1946-ban vonult nyugalomba, a tudományágában azonban még éveken át folytatta azt a munkásságot, amit eredményekben gazdag pályafutása alatt soha nem lankadó erővel kifejtett. 1963. október 6-án, 88 éves korában hunyt el hosszú szenvedés után.

Komoly és alapos felkészültséggel indult az anatómus pályára, amikor Nádas-kay professzor után elfoglalta a tanszéket. Tanári hivatását mindenenk fölé helyezte, testestül-lelkestül tanár volt a szó nemes értelmében.

Mint oktató, rendszeres leíró, összehasonlító, valamint tájanatómiát, ezenkívül fejlődéstant adott elő. Vezetésével új szellem kapott teret az intézet munkájában. Előadásait teljes odaadással tartotta; azokat a jól átgondolt tervszerűség, felépítés, a lényeg kiemelése, az irodalom állandó és rendszeres szem előtt tartása jellemezte. A leíró anatómia mellett mindig helyet kapott a biológiai tárgyalási mód és szemlélet; ennek útján az anatómiát az egyszerű leíró kereteken túl a magas színvonalú, értelmező tudomány magaslatára emelte.

A gyakorlatokra nagy súlyt helyezett; azokon mindig részt vett, ezt hagyományos fő kötelességének tartotta; ezzel közelebb jutott a hallgatósághoz, s eközben didaktikai módszerével a nevelés módszerét is érvényesítette.

Az oktatás minél sikeresebbé tétele érdekében külföldön is elismert gyűjteményt, múzeumot létesített, amelyben a legkülönbözőbb eljárásokkal készített sok

ezer preparátum, modell foglalt helyet. Ezekkel valósította meg azt az anatómiai oktatásban elengedhetetlen követelményt: „semmit sem mondani, amit szemléltetni nem tudunk!”.

Az oktatás érdekében készült tankönyvei elsősorban a házi emlősállatok összehasonlító anatómiájával, fejlődéstanával foglalkoznak. Így a három kiadást megért Háziállatok anatómiája, a két kiadásban megjelent Anatómiai gyakorlatok, s a szintén három kiadásban megjelent Fejlődéstan című könyve szolgálta elsősorban az oktatás céljait. Ugyanennek a célnak az érdekében írta meg, az intézetében magas színvonalon folyt részletmunkák eredményeképpen, A házinyúl természetrajza és hasznosítása című könyvét, amelyet az Institut International du Coopération Intellectuelle az 1927-ben megjelent 10 legjobb munka közé sorolt. A házimacska, A tengerimalac természetrajza című, valamint a biológiai laboratóriumi állatok anatómiájáról szóló, gyűjteményes kiadásban megjelent munkája szintén magas színvonalon végzett részletmunkák eredménye.

Tudományos munkássága széles körű, sokoldalú volt, a leíró, az összehasonlító, a funkcionális anatómia, valamint a fejlődéstan és a szövettan területét is magába foglalta.

Nagy jelentőségűek a háziállatok körömképleteire vonatkozó díjnyertes anatómiai és szövettani vizsgálatai, ízületi, izomtani munkái, amelyekben elsősorban funkcionális kérdéseket oldott meg. Az emésztőszervek közül a gyomor, elsősorban a kérődzők összetett gyomra, ezenkívül a tejmirigy funkcionális morfológiájának vizsgálata, az érrendszere, a szív ingerképző és ingerületvezető rendszerére vonatkozó összehasonlító vizsgálatai, konstitúciós anatómiai vizsgálatok voltak kutatásának főbb tárgyai.

Tudományos munkáinak száma — könyvein kívül — több százra tehető. Azok nagyobbára részletkérdések megoldását foglalják magukba; elsősorban a detailmunkát érezte feladatának. Munkáit az öntudatos látás élessége és gyorsasága, a reprodukáló-készség hűsége és biztossága jellemzik. Munkáinak tartalmi értékén felül rá kell mutatni azok mintaszerű szerkezetére, a tudományos leírások világosságára, tudományos nyelvének tisztaságára.

Zimmermann Ágoston élete nyugodt lefolyású, egyedül a tudománynak szentelt tudós élet volt; ő a tudományt átfogó szemléletben, kauzálisan és szintetikusán művelte. Alaposság, tárgyilagosság, éles kritika fémjelezte könyveinek magas színvonalát.

Páratlan munkaszeretete változatlanul végighúzódott a nyugalomba vonulása utáni munkásságán is. Mindig éltető elemének érezte az erőteljes, megfeszített munkát, ezért nem csökkenő erővel, lendülettel dolgozott az utolsó évekig.

Célkitűzése határozott volt, a tudósok szabályos életpályáját futotta be. Egyenesen haladt kítűzött célja felé, s azt szorgalmas munkájával el is érte.

DR. ZLAMÁL VILMOS
(1803—1886)

Dr. morvai Zlamál (eredetileg *Zlámál*) *Vilmos* hon. causa orvosdoktor, egyetemi és állatorvosi tanintézeti tanár a legelsők egyike volt, akik Magyarországon az állatorvosi tudományt nemcsak a gyakorlati életbe vezették be általánosan, hanem — elismerést szerezve fontosságának — tudományos tekintetben is magas színvonalra emelték.

1803. június 25-én Morsitz községben (Morvaország, Morice, Csehszlovákia) született. Középiskoláit a Kromérizsi (Kremsier) gimnáziumban végezte 1817-től 1822-ig. Kiváló tanuló volt. Kötelező katonai szolgálatának letelte után Bécsben folytatta tanulmányait. Két évig filozófiát tanult, majd 1827-től 1830-ig hallgatója volt a Josephinum orvosi intézetnek, amelyet kiváló eredménnyel végzett el. 1830. november 13-án „a szülészet és sebészet magister”-ének nevezték ki. Mint katonarost, a 63. sz. gyalogezredbe osztották be. 1833 őszén a cs. és kir. udvari tanács rendeletéből Bécsbe küldték az állatorvosi tanintézetbe. Innen a kétéves tanfolyam bevégezése után Temesvárra helyezték. Itt a határszéli ezredek állategészségügyét vezette. Ily módon került Magyarországra, ahol azután haláláig maradt, és teljes rokonszenvvel csatlakozott a magyar néphez. 1838 július havában országos állatorvosnak (regni veterinarius) nevezték ki, megvált a katonai szolgálattól és Pestre költözött. Ugyanez év december havában Torontál megyében, Ivánda községben tett kísérletet a keleti marhavész oltásával. Első gondja lett az állategészségi-rendőri

intézkedések életbeléptetéséhez szükséges utasítások és szabályok megszerkesztése. Második feladatául az állatgyógyászat megfelelő szervezését tűzte ki maga elé. Különösen érdekelte az a kérdés, honnan származik a marhavész, és azt honnan hurcolják be Magyarországra. Ennek megvilágítására „marhavész-abrosz”-t készített.

Zlamál 1838-ban, amikor országos hivatalát elfoglalta, még nem beszélt magyarul. Teljes szorgalommal igyekezett azonban nyelvünket elsajátítani, úgyhogy 1841-ben már magyar nyelven tette meg írásbeli hivatalos előterjesztéseit, egyszersmind az állatgyógyintézet növendékeinek is magyar nyelven tartott előadásokat.

1843. évi szeptember 7-én (Hoffner halála után) Zlamál Vilmost egyetemi ny. r. tanárrá, egyben az akkori állatgyógyintézet igazgatójává nevezték ki. Ismételten lépéseket tett, hogy az Állatorvosi Tanintézetet önállóvá tegye, a tanerőket szaporítsa, de eredménytelenül. Végül is, amikor az 1848-ban létesített Országos Közegészségügyi Tanács tagja lett, sikerült kieszközölnie, hogy az állatgyógyintézeti tanerő még egy tanárral és egy segéddel szaporodjon. A szabadságharc folyamán vezénylete alatt tanítványaiból nemzetőri századot létesített. Emiatt állásától több évre felüggesztették, sőt felesége közbenjárása nélkül az akasztást sem kerülte volna el. Az egyetemi állatgyógyintézet 1851 augusztus havában mint Pesti Állatgyógyintézet külön vált az egyetemtől, Zlamál azonban továbbra is megmaradt az egyetem kötelekében, s állatgyógyintézeti előadásain kívül az egyetem orvosnövendékeinek is előadásokat tartott; azok részére állatjárványtant adott elő.

A Magyar Tudományos Akadémia 1864-ben levelező tagjává választotta. Tiszteleti tagja volt a charkowi és doparti állatorvosi tanintézetnek. 1867-ben a minisztériumban az állategészségügyi osztály szervezését bízták rá. A minisztériumban 1874-ig dolgozott, ez idő alatt sok állategészségügyi szabályzatot alkotott. Képviselte a magyar államot Zürichben, az 1867 szeptember havában tartott III. nemzetközi állatorvosi kongresszuson. Közreműködött a keleti marhavész ellen hozott, 1874. évi XX. törvénycikk, továbbá az 1859. évi, az állati ragályokról szóló szabályrendelet megalkotásában is.

1874-ben a vaskoronarend III. osztályú lovagkeresztjével tüntették ki. Tanárságától, 40 évi működés után, 1881-ben lépett vissza. A király 56 évet meghaladó buzgó és sikeres szolgálata elismeréséül magyar nemességet adott neki és a morvai előnév használatát engedélyezte számára. 1886. november 11-én halt meg 84 éves korában; Budapesten, a Kerepesi úti temetőben hantolták el.

Zlamál Vilmos tanári működése folyamán legfontosabbnak tartotta az oktatás kimélyítését, a szorosabb értelemben vett szaktárgyak behatóbb ismertetését. Nevelésénél fogva az empiria képviselője volt, és így az alapvető természettudományi tantárgyakra kevesebb súlyt helyezett.

Intézményünk tanrendjében legelőször az ő idejében van szó „állatorvosi ügyrendészet”-ről, amelyet a járványtannal együtt adott elő egészen 1881-ben történt nyugalomba vonulásáig.

Szakirodalommal országos állatorvossá történt kineveztetésétől fogva egész késő öregségéig szorgalmasan foglalkozott. A szaklapokban megjelent értekezéseinek száma meghaladja a százat. Munkáit inkább a gyakorlati hasznosságra való törekvés jellemzi. Kutató, alapos észlelő és észleleteinek hasznát gyakorlatilag mérlegelő tulajdonsága volt, amit részletező és értelmes előadással szerencsésen egészített ki.

Idegen származása létére, ami a hangejtésén egész haláláig érezhető volt, túlnyomóan magyar nyelven írt, más nyelven írott önálló, nagyobb műve nincs is. Munkái nyelvezetében a magyarosságra törekedett.

Mint tanár és hivatalnok kötelességtudó és pontos volt; tanítványai előtt atyai, jó bánásmóddal szerzett magának rokonszenvet és tiszteletet.

Morvai Zlamál Vilmos nagybuzgalmú, mind az állatorvosi szakoktatásban, mind a magyar állategészségügy fejlesztésében úttörő munkára hivatott férfiú volt, aki önzetlen lelkesedéssel munkálkodott az állatorvostudomány fejlesztésén, magas színvonalra emelésén.

ÁLLATORVOSI SZAKOKTATÁSI INTÉZMÉNYÜNK VEZETŐI

I. korszak

Egyetemi állatgyógyászati tanszék és állatgyógyintézet
(1787—1851)

Tanszékvezetők:

Tolnay Sándor	1787—1818
Brunkala Román	1821
Kozarics György dr.	1821—1826
Hoffner József dr.	1826—1841
Zlamál Vilmos dr.	1841—1851

II. korszak

Pesti állatgyógyintézet
(1851—1875)

Igazgatók:

Zlamál Vilmos dr.	1851—1853
Szabó Alajos dr.	1853—1874

III. korszak

Magyar királyi állatorvosi tanintézet
(1875—1890)

Igazgatók:

Tormay Béla	1875—1888
Varga Ferenc dr.	1838—1890

IV. korszak

Magyar királyi állatorvosi akadémia
(1890—1899)

Igazgatók:

Varga Ferenc dr.	1890—1897
Hutýra Ferenc dr.	1897—1899

V. korszak

Magyar királyi állatorvosi főiskola

(1899—1934)

Kinevezett rektorok:

Hutyra Ferenc dr. 1900—1917

Választott rektorok:

Hutyra Ferenc dr. 1917—1931

Wellmann Oszkár dr. 1931—1933

Zimmermann Ágoston dr. 1934—1935

VI. korszak

József Nádor műszaki és gazdaságtudományi egyetem, mezőgazdasági és állatorvosi kar

(1934—1945)

Választott dékánok:

Zimmermann Ágoston dr. 1934—1935

Reichenbach Béla dr. (Mg. O.) 1935—1936

Jármai Károly dr. 1936—1937

Szabó Zoltán dr. (Mg. O.) 1937—1938

Hetzel Henrik dr. 1938—1939

Kövessi Ferenc dr. (Mg. O.) 1939—1940

Manninger Rezső dr. 1940—1941

Ihrig Károly dr. (Mg. O.) 1941—1942

Deseő Dezső dr. 1942—1943

Guoth Gy. Endre dr. 1943—1945

VII. korszak

Agrártudományi Egyetem, Állatorvosi kar

(1945—1952)

Dékánok:

Guoth Gy. Endre dr. 1945—1947

Kotlán Sándor dr. 1947—1948

Mócsy János dr. 1948—1950

Sályi Gyula dr. 1950—1951

Kotlán Sándor dr. 1951—1952

VIII. korszak

Állatorvostudományi Főiskola

(1952—1962)

Igazgatók:

Csiszár Vilmos dr. 1952—1953

Mócsy János dr. 1954—1956

Urbányi László dr. 1956

Mócsy János dr. 1957—1958

Sályi Gyula dr. 1959—1962

IX. korszak

Állatorvostudományi Egyetem

(1962—)

Rektorok:

Sályi Gyula dr.	1962
Kovács Jenő dr.	1963—1966
B. Kovács András dr.	1966—

ÁLLATORVOSI SZAKOKTATÁSI INTÉZMÉNYÜNK TANSZÉKVEZETŐI ÉS ELŐADÓI

Egyetemi állatgyógyászati tanszék és állatgyógyintézet

Tanszékvezetők:

Tolnai Sándor	1787—1818
Brunkala Román	1818—1821
Kozarics György dr.	1821—1826
Hoffner József dr.	1826—1841
Zlamál Vilmos dr.	1841—1853
Heitzmann Márton	1853—1856
Zlamál Vilmos dr.	1856—1870

A belgyógyászat, a kór- és gyógytan és a járványtan előadói

Zlamál Vilmos dr.	1870—1882
Azary Ákos dr.	1882—1888
Hutýra Ferenc dr.	1888—1900

Belgyógyászati tanszék és klinika

Tanszékvezetők:

Marek József dr.	1901—1934
Mócsy János dr.	1934—1961
Horváth Zoltán dr.	1961—

Belgyógyászati ambulatórium és poliklinika

Ambulatórium-vezetők:

Marek József dr.	1899
Zimmermann Ágoston dr.	1900—1907
Wetzel János dr.	1908
Raitsits Emil dr.	1909—1934
Abonyi Lajos dr.	1935—1936
Hetzel Henrik dr.	1936—1945
Szepeshelyi Andor dr.	1945—1948

Önálló poliklinika és rendelőintézet

Intézetvezetők:

Gyarmati Ernő dr.	1948—1956
Csek János dr.	1956—1962
Benedek Gábor dr.	1962—

Sebészet, szemészet és patkolástan

Előadók:

Pohl Ignác	1789—1803
Stulfa Péter dr.	1803—1810
Zlamál Vilmos dr.	1841—1865
Varga Ferenc dr.	1865—1870
Schwenszky Ármin (patkolástan)	1882—1915
Guoth Gy. Endre dr. (patkolástan)	1915—1929

Főtankegységek:

Wolf Sándor	1856—1873
Kurtz Ferenc	1873—1895

Sebészeti és szemészeti tanszék és klinika

Tanszékvezetők:

Varga Ferenc dr.	1870—1897
Plósz Béla dr.	1897—1921
Berrár Mihály dr.	1921—1929
Guoth Gy. Endre dr.	1929—1948
Kómar Gyula dr.	1948—1957
B. Kovács András dr.	1957—

Bakteriológiai tanszék

Tanszékvezetők:

Preisz Hugó dr.	1891—1906
Aujeszký Aladár dr.	1907—1933

Járványtani tanszék

Tanszékvezetők:

Hutýra Ferenc dr.	1901—1927
Manninger Rezső dr.	1927—1963
Mészáros János dr.	1963—

Anatómiai és fejlődéstani tanszék

Előadók:

Tolnay Sándor	1787—1818
Brunkala Román	1818—1821
Kozarics György dr.	1821—1826
Hoffner József dr.	1826—1841
Zlamál Vilmos dr.	1841—1846
Szabó Alajos dr.	1846—1851

Tanszékvezetők:

Szabó Alajos dr.	1851—1886
Nádaskay Béla dr.	1886—1909
Zimmermann Ágoston dr.	1910—1946
Zimmermann Gusztáv dr.	1946—1947
Kovács Gyula dr.	1947—

Magántanárok:

Szakáll Gyula dr.	1901—1903
Tellyesniczky Kálmán dr.	1906—1911

*Élettan és szövettan**Előadók:*

Szabó Alajos dr.	1846—1886
Galambos Márton dr.	1851—1859
N. Gáspár Zsuzsa dr. (biokémia)	1951—1965

Tanszékvezetők:

Thanhoffer Lajos dr.	1872—1890
Regéczy Nagy Imre dr.	1890
Tóth Lajos dr.	1891
Korányi Sándor dr.	1891—1892
Tangl Ferenc dr.	1892—1903
Farkas Géza dr.	1904—1922
Deseő Dezső dr.	1922—1948
Bálint Péter dr.	1948—1950
Gyarmati Ernő dr.	1951
Kemény Armand dr.	1952—

*Általános állattan és parazitológia**Előadók:*

Tormay Béla (állattan)	1873—1888
Thanhoffer Lajos dr. (állattan)	1872—1890
Monostori Károly (állattan)	1884—1908
Nádaskay Béla dr. (parazitológia)	1886—1909
Rátz István dr. (parazitológia)	1889—1917
Soós Lajos dr. (állattan és parazitológia)	1917—1919
Abonyi Sándor dr. (állattan)	1919—1923
Kotlán Sándor dr. (parazitológia)	1921—1929

*Állattan és parazitológiai tanszék**Tanszékvezetők:*

Kotlán Sándor dr.	1923—1966
Kobulej Tibor dr.	1966

*Gyógyszertan**Előadók:*

Galambos Márton dr.	1851—1872
Varga Ferenc dr.	1872—1874
Czakó Kálmán dr.	1874—1896

Gyógyszertani tanszék

Tanszékvezetők:

Magyary Kossa Gyula dr.	1896—1935
Hasskó Sándor dr.	1936—1938
Mócsy János dr.	1938—1939
Kovács Jenő dr.	1939—

Általános kórtan és kórbonctan

Előadók:

Galambos Márton dr.	1851—1853
Kudlik Ferenc dr.	1853—1856
Galambos Márton dr.	1856—1872
Zlamál Vilmos dr. (ált. kórtan)	1872—1874
Szabó Alajos dr. (kórbonctan)	1872—1874
Czakó Kálmán dr.	1874—1886
Hutýra Ferenc dr.	1886—1889

Általános kórtan és kórbonctani tanszék

Tanszékvezetők:

Rátz István dr.	1889—1917
Entz Béla dr.	1917—1918
Jármai Károly dr.	1919—1941
Sályi Gyula dr.	1941—1966
Kardeván Andor dr.	1966—

Állattenyésztés

Előadók:

Galambos Márton dr.	1851—1853
Kudlik Ferenc dr.	1853—1856
Zlamál Vilmos dr.	1857—1859
Szabó Alajos dr.	1860—1864
Galambos Márton dr.	1860—1864
Varga Ferenc dr.	1865—1867
Weiser István dr. (tápszerkémia)	1904—1933
Konkoly-Thege Sándor dr. (állattenyésztés, politika)	1919—1933

Állattenyésztéstani és takarmányozástani tanszék

Tanszékvezetők:

Tormay Béla	1873—1888
Monostori Károly	1888—1909
Wellmann Oszkár dr.	1910—1944
Csukás Zoltán dr.	1944—1957
Márkus József dr.	1957—1963

Állattenyésztéstani tanszék

Tanszékvezető:

Horn Artúr dr. 1963—

Takarmányozástani tanszék

Tanszékvezető:

Márkus József dr. 1963—

Szülészet, szaporodásbiológia

Előadók:

Galambos Márton dr.	1851—1853
Kudlik Ferenc dr.	1853—1856
Galambos Márton dr.	1856—1858
Szabó Alajos dr.	1858—1886
Nádaskay Béla dr.	1886—1887
Tormay Béla	1887—1888
Monostori Károly	1888—1889
Plósz Béla dr.	1889—1918
Hetzel Henrik dr. (meddőség)	1912—1918

Szülészet és szaporodásbiológiai tanszék és klinika

Tanszékvezetők:

Hetzel Henrik dr.	1918—1945
Szepeshelyi Andor dr.	1945—1948
Bölcsházy Kálmán dr.	1948—1966
Cseh Sándor dr.	1966—

Húshigiénia, tejhiigiénia, vágóhídi technika

Előadók:

Zlamál Vilmos dr. (húshigiénia)	1867—1882
Azary Ákos dr. (húshigiénia)	1882—1888
Hutyra Ferenc dr. (húshigiénia)	1888—1901
Breuer Albert dr. (húshigiénia)	1901—1929
Krencsey Géza (vágóhídi technika)	1912
Fettick Ottó dr. (tejhiigiénia)	1905—1939
Semsey (Burghoffer) Géza dr. (húshigiénia, tejhiigiénia)	1929—1946

Élelmiszerhiigiéniai tanszék

Tanszékvezetők:

Nyiredi István dr.	1947—1948
Csiszár Vilmos dr.	1948—

Állategészségügyi igazgatás

Előadók:

Tolnay Sándor	1787—1818
Brunkala Román	1818—1821
Kozarics György dr.	1821—1826
Hoffner József dr.	1826—1841
Zlamál Vilmos dr.	1841—1863
Szabó Alajos dr.	1863—1865
Eisenmayer Sándor dr.	1865—1867
Molnár Ferenc dr.	1867—1889
Dubravszky Róbert	1890—1912
Fokányi László dr.	1912—1933
Horváth Vilmos	1933—1939
Schwanner Jenő dr.	1939—1946

Törvényszéki állatorvostan (állatorvosi ügyrendészet)

Előadók:

Zlamál Vilmos dr.	1843—1863
Szabó Alajos dr.	1963—1881
Azary Ákos dr.	1882—1888
Plósz Béla dr.	1890—1899
Hutýra Ferenc dr.	1899—1933
Manninger Rezső dr.	1933—1946

Törvényszéki állatorvostani és állategészségügyi igazgatástani tanszék

Tanszékvezetők:

Schwanner Jenő dr.	1946—1962
Várnagy László dr.	1962—

Kémia

Előadók:

Galambos Márton dr.	1857—1872
Thanhoffer Lajos dr.	1872—1879

Kémiai tanszék

Tanszékvezetők:

Liebermann Leó dr.	1879—1902
Bugarszky István dr.	1902—1913
Rhorer László dr.	1913—1917
Gróh Gyula dr.	1913—1935
Urbányi László dr.	1935—1957
Szekeres László dr.	1957—

Fizika

Előadók:

Galambos Márton dr.	1857—1872
Thanhoffer Lajos dr.	1872—1879
Regéczy Nagy Imre dr.	1890
Tóth Lajos dr.	1891
Korányi Sándor dr.	1892
Tangl Ferenc dr.	1892—1903

Fizikai tanszék

Tanszékvezetők:

Rhorer László dr.	1904—1923
Neubauer Konstantin dr.	1923—1933

Előadók:

Pogány Béla dr.	1933—1941
Deseő Dezső dr.	1942—1948
Urbányi László dr.	1949—1956
Karádi László dr.	1957—

Növénytan, mezőgazdasági termelés

Előadók:

a) Növénytan

Galambos Márton dr.	1857—1872
Thanhoffer Lajos dr.	1873—1874
Tormay Béla	1874
Czakó Kálmán dr.	1875—1895
Magyary Kossa Gyula dr.	1896—1913
Szabó Zoltán dr.	1913—1923
Varga Oszkár dr.	1923—1931
Hazslinszky Bertalan dr.	1931—1944
Boros Ádám dr.	1945—1953

b) Mezőgazdasági termelés

Schandl József dr.	1919—1922
Hauser János dr.	1922—1924
Pesthy Béla dr.	1924—1932
Csiki László dr.	1932—1945
Csukás Zoltán dr.	1945—1951
Bócz Ernő dr.	1851—1952
Varga Ernő dr.	1952—1953
Haraszti Ede dr.	1953—1962

Növényteni tanszék (növénytan és mezőgazdasági termelés)

Tanszékvezető:

Modor Vidor dr.	1953—
-----------------	-------

Társadalomtudományok

Előadók:

Czettler Jenő dr. (közgazdaságtan)	1905—1919
Horváth János dr. (szövetk. ügyek)	1920—1927
Ihrig Károly dr. (közgazd.)	1927—1930
Gr. Teleky István (szövetk. ügyek)	1930—1933
Ihrig Károly dr. (közgazd.)	1934—1945
Heller Farkas dr. (közgazd.)	1946—1949
Nagy Imre (agrárpolitika)	1948—1951
Balogh Elemér (filozófia)	1950—1952
Kertész János (darwinizmus)	1954—1956

Marxizmus—leninizmus tanszék

Tanszékvezetők:

Nemes László dr.	1950—1952
Pozsonyi Tivadar dr.	1953—

Agrárgazdaságtan

Előadók:

Berend József dr.	1959—1964
Molnár Sándor	1964—1965

Agrárgazdaságtani tanszék

Tanszékvezető:

Horváth Lajos dr.	1965—
-------------------	-------

Testnevelés

Előadók:

Tolnanémedy-Némedy József	1929—1934
Hercze Andor	1935—1946
Zsitvai Zoltán	1946—1951

Testnevelési tanszék

Vezető testnevelő tanár:

Csányi Zoltán	1952—
---------------	-------

Orosz nyelvi lektorátus

Vezető lektor:

Gárdonyi Sándorné	1952—1953
-------------------	-----------

Idegen nyelvi lektorátus

Vezető lektor:

Szőnyi Pál dr.	1953—
----------------	-------

Katonai tanszék

Tanszékvezetők:

Gömöry Pál dr. áo. őrnagy	1951—1953
Tell Vilmos dr. áo. százados	1953—1954
Ary István dr. áo. alezredes	1954—1956

Állathigiénia

Előadó:

Szép Iván dr.	1954—1962
---------------	-----------

Állathigiéniai tanszék

Tanszékvezető:

Kovács Ferenc dr.	1962—
-------------------	-------

Halak betegsége

Előadók:

Kocsis Antal dr.	1962—1965
Szalay Mihály dr.	1953—

Méhek betegsége

Előadók:

Buza László dr.	1957—1959
Bakk Ferenc dr.	1959—

Állatorvoslás története

Előadók:

Zlamál Vilmos dr.	1852 körül
Thanhoffer Lajos dr.	1875—1893
Tanl Ferenc dr.	1893—1896
Magyary Kossa Gyula dr.	1896—1905
Győri Tibor dr.	1905—1928
Deési Daday András dr.	1928—1945

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	5
Dr. Abonyi Sándor	9
Dr. Aujeszky Aladár	12
Azary Ákos	15
Dr. Berrár Mihály	18
Dr. Breuer Albert	21
Brunkala Román	24
Dr. Bugarszky István	26
Dr. Czakó Kálmán (telegdi)	28
Dr. Csek János	30
Dr. Csukás Zoltán	32
Dr. Descő Dezső	35
Dubravszky Róbert	37
Dr. Entz Béla	38
Dr. Farkas Géza	41
Dr. Fettick Ottó	43
Dr. Fokányi László	46
Dr. Galambos Márton	48
Némethné Dr. Gáspár Zsuzsanna	50
Dr. Gróh Gyula	52
Dr. Győry Tibor	54
Dr. Hauser János	57
Dr. Hazslinszky Bertalan	59
Heitzmann Márton	61
Dr. Hetzel Henrik	63
Dr. Hoffner József	65
Horváth Vilmos	67
Dr. Hutýra Ferenc	69
Dr. Jármay Károly	76
Dr. Korányi Sándor	79
Dr. Kozarics György	81
Dr. Kudlik Ferenc	82
Kurtz Ferenc	83
Dr. Liebermann Leó	84
Dr. Magyary Kossa Gyula	86
Dr. Marek József	88

Monostori Károly	94
Dr. Nádaskay Béla	97
Dr. Neubauer Konstantin	100
Dr. Pesthy Béla	101
Dr. Plósz Béla	103
Dr. Pogány Béla	107
Dr. Preisz Hugó	109
Dr. Raitsits Emil	111
Dr. Rátz István	113
Dr. Regéczy Nagy Imre	117
Dr. Rhorer László	119
Dr. Schwanner Jenő	121
Schwenszky Ármin	123
Dr. Semsey (Burghoffer) Géza	125
Dr. Stulfa (Széky) Péter	127
Dr. Szabó Alajos (negyedi)	128
Dr. Szabó Zoltán	131
Dr. Szakáll Gyula	133
Dr. Tangl Ferenc	135
Dr. Thanhoffer Lajos	138
Tolnay Sándor	141
Tormay Béla	144
Dr. Varga Ferenc	148
Dr. Wellmann Oszkár	150
Dr. Zimmermann Ágoston	153
Dr. Zlamál Vilmos	156
Állatorvosi szakoktatási intézményünk vezetői	159

